

Новорічна історія

Ірина Жиленко

НОВОРІЧНА ІСТОРІЯ ПРО ДВЕРІ, ЯКИХ НЕМА, І ПРО ТЕ, ЯК КОРИСНО ІНОДІ ПОМИЛИТИСЯ НОМЕРОМ

Повість-казка української письменниці про виховання дітей в сім'ї, про нетерпиме ставлення до користоловства, егоїзму і жорстокості, про перемогу доброти і чуйності над підступними намірами лиходіїв.

ЧАРІВНИК ВДЯГАЄ ФРАК

Нехай історія оця —
не історичний факт.
Але з початку й до кінця
вона правдива, так.
В ній сто подій і сто затій
всерйоз і жартома.
В ній є і те, що є в житті,
і те, чого нема.
Але... коли годинник б'є,
а за вікном зима,—
важливим є і те, що є,
і те, чого нема.
Сніжок торкається повік.
І — фрумпе-крумпе-крак! —
старий веселий чарівник
вже одягає фрак...

Розділ I

ДИРЕКТОР ПОМИЛЯЄТЬСЯ НОМЕРОМ...

Коли вранці після вихідного дня директорів музею прикладного мистецтва доповіли, що із зали старовинної порцеляни зник найкращий експонат, він спершу побілів, потім почервонів, потім посірів. Секретарка швидко подала директорові склянку з водою. Директор однією рукою вхопився за серце, другою — за телефонну трубку.

— Розшукайте номер телефону міліції. Швидше! Секретарка розгорнула довідник і продиктувала номер телефону.

— Ох, тільки чудо може допомогти! Тільки чудо! — вигукнув бідолашний директор.— Адже злочин стався, напевно, ще позавчора.

Рука директора так тремтіла, що він... помилився номером. Нічого особливого, тим

паче, дивного немає в тому, що людина, бува, помиляється номером. Це трапляється щодня і скрізь. Тому...

*Коли ти номер набираєш,
в блокнот поглянуть не забудь.
З тим телефоном, друже, знаєш,
все може бути,
все може бути.
Він тільки з вигляду звичайний,
отой старенький телефон.
Свої у телефону тайни.
І їх не менше, ніж мільйон.
Коли ти навіть поспішаєш,—
то теж не можна помилятись.
Від помилки твоєї, знаєш,
все може статись...
Уважно номер набери,
щоб дець когось не наполохать.
Бо є на світі номери,
що набереш —
і тільки охнеш!*

Чоловічий голос у трубці чемно відповів:

— Діодор Аристархович слухає!

— Який ще в біса Діодор Аристархович?— нетерпляче і дуже нечемно вигукнув директор. (В такій ситуації люди, трапляється, бувають нечемними. їм треба пробачити.) Голос у трубці пояснив:

— Діодор Аристархович, Великий Охоронець Скарбів, слухає...

— Що? Який охоронець скарбів? А... пробачте, це, мабуть, відділ охорони скарбів?..

— А що трапилось, шановний? З ким маю честь?..

— Я директор музею прикладного мистецтва. У нас нещастя. Вкрали порцелянову фігурку...

— "Маленького Моцарта"?—жваво перепитав співбесідник.

— Ви вже знаєте?

— Так, я знаю все.

— Ох, порятуйте нас! Це ж такий скарб. Це гордість наша! Це високе і благородне мистецтво!

— Так. Записав. Не хвилюйтесь. Починаю діяти... Але передзвоніть ще, будь ласка, в міліцію...

— Як? Хіба я не в міліцію потрапив? Ви не міліціонер?

— Ні, шановний, я не міліціонер, а лише чарівник, який виконує обов'язки

приватного детектива.

Директор обурено кинув трубку.

— Як у людей вистачає совісті жартувати, коли таке нещастя? — вигукнув він, мало не плачучи, і почав знову набирати номер телефону міліції.

Розділ 2

З ЧОГО СКЛАДАЄТЬСЯ ЧАКЛУНСТВО

У Діодора Аристарховича був день народження. Він зітхнув. Сумно, коли на день народження не можна полічити свої роки. Діодор Аристархович віддав у ремонт лічильну машину, а без машини полічити кількість його років просто немислимо. Він був старий і, на жаль, мусив змиритися з цим фактом. Іноді він забував найпростіші чаклування. Наприклад, не міг пригадати, як повернути здоров'я своїм німечним ногам. Дарма. Головне, що він не втратив енергії і мужності. Він все-таки залишався Великим. Охоронцем Скарбів.

Діодор Аристархович крутнув колесо свого інвалідного крісла і підкотив до високого овального дзеркала у важкій старовинній рамі, на якій виблискував цілий ряд кнопок і важельків з різними написами. Діодор Аристархович, напевно, залишився задоволений своїм відображенням, бо замугикав веселу пісеньку. Потім натис на першу кнопку і... дзеркало одразу ж перетворилося на телевізор. По екрану забігали футболісти.

Діодор Аристархович не мав нічого проти спорту, але і не захоплювався ним. Тому натис на другу кнопку. По екрану блискавично заковзали яскраві хокеїсти. Діодор Аристархович натис на третю кнопку. Його оглушила стрілянина, виття міліцейської сирени, крики. Показували пригодницький фільм. Діодор Аристархович захопився. Дивився довго і зі знанням справи.

Потім натиснув ще одну кнопку, і на екрані з'явилась величезна музейна зала. В шафах і на підставках стояли старовинні вазы, розписні скриньки, порцелянові статуетки старовинних російських заводів. Стіни вкривали рідкісні килими. Старий чарівник давно знав і любив цю залу. І раптом він здивувався: підставка до чудесної порцелянової фігурки "Маленький Моцарт" порожніла.

Що сталося? Невже на реставрації? Не може бути...

І тої ж миті пролунав телефонний дзвінок. Це директор музею помилився номером...

Поклавши трубку, Діодор Аристархович натис на кнопку "Минуле" і почав крутити важельок. Один оберт — вчора, два — позавчора... Ага, оце, мабуть, воно!

В залі музею ворухнулася гардина. Рука з брудними нігтями раптом накрила "Маленького Моцарта". З-за гардини визирнув хлопець у смугастій куртці. Він швидко поклав статуетку в коробку з-під взуття і сховав коробку в спортивну сумку. Потім вислизнув із музейної зали, побіг довгим коридором, по вузьких залізних сходах дістався на горище. Діодор Аристархович ледве встигав перемикати свій телевізор із зали на коридор, з коридору — на горище, з горища — в сад, куди хлопець спустився по

пожежній драбині. Потім — через паркан.

Тут на нього чекала худюща, аж кістлява дамочка в сірому пальті. Хлопець передав їй коробку, а дамочка відрахувала йому гроші. Враз по екрану поповзли різноколірні смуги. Діодор Аристархович розлючено гукнув:

— Киш, на місце!

Голубий папуга випустив із дзьоба понівечену антену, хихикнув і шугнув у клітку.

"Нічого. Все зрозуміло і так"...— подумав старий чарівник. Шкода тільки, що чарівники мають право втручатися лише там, де люди зовсім безсилі. Поки що — безсилі. Адже кожне добре чаклунство складається з великого знання і великої доброти. Коли людина досягає і великого знання, і великої доброти — вона стає чарівником. Знання без доброти — це справжнє нещастя, воно може породити лише злих чаклунів.

— Що ж, поживемо — побачимо!— мудро вирішив Діодор Аристархович і знову насварився кулаком на голубого папугу.— А тепер перейдемо до ознайомлення з дійовими особами.

Чарівник натиснув кнопку/ЙітчЛкої стояв напис:□"Дійові особи"

На екрані запхинькало зарюмсало дівчатко:

— Не буду вчити уроки. Самі вчіть!

— Ну,— сказала бабуся, встрвші з-за столу,— у мене вже урвався терпець. Хай твої уроки вчать тато з мамою. А ми з прабабусею зараз же заберемо речі і поїдемо гостювати в село. Будемо там аж до Нового року.

— І на Новий рік — теж!—додала прабабуся.— Поживи без нас, тоді більше шануватимеш бабусь.

І бабуся з прабабусею почали збирати речі.

Діодор Аристархович вимкнув телевізор і, підкотивши крісло до стелажів, д№тав з полиці теку з написом: "Справа № 7384. Чистісінька правда про Орісю".

— Цікаво...— пробурмотів чарівник і заглибився в читання.

Розділ 3

ЧИСТІСІНЬКА ПРАВДА ПРО ОРІСЮ

Були собі прабабуся, бабуся, тато, мама та донечка Оріся. Ви гадаєте — це та донечка, на яку кажуть "сонечко"? Донечка-сонечко? Аякже! Орісина прабабуся вважає, що тепер "донечок-сонечок" та "синочків-голубочків" і в заводі немає. Це колись були. Звісно, прабабуся трішки перебільшує. Є ж, мабуть, і зараз де в кого слухняні й тихі діти. Але, що гріха таїти,— Оріся не така. Вже цілих вісім років, відколи живе на світі,— не така.

Ця донечка з отих донечок, у яких купа понівечених цяцьок. А купа та — як Карпатські гори! У Орісі вісім великих ляльок і дванадцять маленьких.

Коли надходить свято, тато, мама, бабуся і прабабуся мордуються: що подарувати дитині?

— Може, машину?— несміливо питає мама.

— У неї цілих вісім автомашин. Не зрадіє, — зітхає тато.

— Рушницю?

— У неї три рушниці, два автомати і дев'ять пістолетів. Цілий арсенал!

— Накрутну жабку?

— Чи ти при розумі! Ми ж їй робота подарували, величезного, електронного, і то не догодили. їй треба щось таке... незвичайне,— каже мама.

— Доброї лупки їй треба!— мимрить тато. Тихо-тихо мимрить. Але його все-таки чують. Мама і бабусі. Обличчя їм кам'яніють, а очі наливаються слізьми. "Така наша доля,— кажуть ті, налиті слізьми, очі.— У інших чоловіки як чоловіки (зяті як зяті), а в нас... Бідна Орисенька!"

Тато, почуваячись винним, уже не протестує проти будь-яких витрат. Тільки запитує:

— Навіщо їй цей котедж? Ми ж їй нещодавно купили цілу трикімнатну квартиру, мебльовану?

— То ж для маленьких ляльок, а це — для великих...— пояснює бабуся.

А Орися хотіла собаку. Але мама сказала:

— Про це не може бути й мови.

Собаку в дім? І не проси!

Мільйон турбот приносять пси.

Собаку в дім — це просто жах!

Це чистоти й порядку крах.

*Собаку в дім? Та це ж — потоп,
вулкан, обвал, чума!*

*Мікроби тисячі хвороб,
а в домі — все сторчма.*

Собаку в дім? Це маячня!

*Це ж біготня і гавкотня,
це ані ночі, ані дня,
це пошматоване вбрання,
роздерті капці і буквар,
доріжка, м'ячик, календар,
розлитий мед і скипидар,
налякані сусідки,
це розлютований поштар,
укушений за литку.*

*Собаку в дім — такий тягар
і величезні збитки.*

Собаку? І не говори.

*Оскільки звір є звіром —
собаці місце в конурі,*

а людям — у квартирі!

І тато, і мама, і бабусі розуміли, що Оріся — неслухняна дитина. Але причину цього пояснювали по-різному. Тато вважав, що дитину погано виховують, розбещують. Обидві бабусі, навпаки, вважали, що це не виховання, а просто Оріся "така вдалася"! В кого саме вона "така вдалася"— не уточнювали, проте само собою розумілося, що вона "така" вдалася в тата. Мама свої думки не мала, бо мусила втримувати рівновагу. На маминих плечах лежав тягар відповідальності за мир і злагоду в домі.

Восени Оріся захворіла на ангіну. Більше тижня лежала вона в ліжку і сумувала. Дівчинку не тішили ні іграшки, ані книги. В неділю зранку вона так довго і гірко плакала, що тато встав, одягнув плащ і, не сказавши ні слова ні мамі, ні бабусям, кудись поїхав.

Вдень, коли Оріся дивилася мультик, у квартирі раптом почувся гавкіт. Це був навіть не гавкіт, а дзявкіт — тонесенький, вимогливий і висклявий. Оріся скочила з ліжечка і вибігла до вітальні.

Серед кімнати, на гарному пухнастому килимі сиділо кудлате жовте песеня і... люто дзявкало.

Так в Орісі з'явився Дзявчик.

"Все зрозуміло!— похитав головою Діодор Аристархович.— Ситуація досить типова".

Він узяв наступну теку і прочитав "Справа № 7384. Чистісінька правда про Дзявчика". Чарівник розгорнув теку і почав уважно читати.

Розділ 4

ЧИСТІСІНЬКА ПРАВДА ПРО ДЗЯВЧИКА

Тепер Дзявчикові минуло три місяці. Якщо ви гадаєте, що принаймні Дзявчика добре виховали, то помиляєтесь. Його теж одразу розпестили. Втім, оабусі теж гадають, що не виховання винне, а час: зараз, мовляв, усі собаки такі! Та ще, може, у нього і батьки були вредні.

Дзявчик щодня перевертає відро зі сміттям і розтягає бруд по всій квартирі. Він особливо люто ненавидить кімнатні капці. Тепер усі ставлять свої капці на шафу, але Дзявчик встигає їх розшматувати, поки вони ще на ногах.

Вдень Дзявчик любить поспати, а вночі дзявкає на татові чоботи. Їсть Дзявчик лише кролячі та курячі котлетки, та й то поки вони свіжесенькі, теплі і під сметанною поливою.

Тато пробував сам узятися за виховання Дзявчика. Він наливав йому в миску супу і забороняв давати котлетки. Дзявчик цілісінький день ходив печальний і голодний, але до миски з супом навіть не наближався. А суп же був! Наваристий, духмяний, на курячому бульйоні... Дзявчик так і лягав спати не ївши і тихо, жалібно скавулів уві сні.

А серед ночі, ступаючи тихо-тихо, як привид, вставала прабабуся, діставала з

холодильника вершки та курячі котлетки і, ретельно розігрівши, годувала свого "біднесенького песика", котрого той "жорстокий тиран (тобто тато) морить голодом".

Не встигала прабабуся заснути, як вставала бабуся. Вона теж годувала "біднесенького песика" котлеткою. Ні, таки непогано жилося Дзявчику! Головне — вміти витримати характер! У Дзявчика був характер, в Ори-сі — теж. Не було характеру лише в тата з мамою. Але вони тим не дуже переймались. У них було досить клопотів і без характеру. У них були: прабабуся, бабуся, Орися, Дзявчик і... курка Фрейліна.

— Так,— сказав Діодор Аристархович,— песик також типовий, сучасний кімнатний пес. А що собою являє курка?— І розкрив третю теку з написом "Справа № 7386. Ще одна чистісінька правда про курку Фрейліну".

Розділ 5

ЩЕ ОДНА ЧИСТІСІНЬКА ПРАВДА ПРО КУРКУ ФРЕЙЛІНУ

Так, у квартирі жила ще біла цибата курка з хитреними очима. Цю курку бабуся купила "на котлетки", але Орися заборонила різати курку, назвала її Фрейліною і почала дресирувати. Важко сказати, чи досягла Орися помітних успіхів у дресируванні, але курка постійно бігала за нею. Ідучи кудись, Орися брала курку під пахву і так тягала її при собі цілими годинами. Курка звикла до Орисі і сиділа під пахвою смирно, ніби вона — не вона, а іграшкова чемна курочка. Коли Орися сідала малювати, Фрейліна злітала на спинку стільця і сиділа, уважно розглядаючи Орисине малюваннячко. "Ко?"— питала вона і схиляла голову набік ще й око примружувала. "Ко-ко!"— відповідала сама собі і трясла гребінцем.

Дзявчика Фрейліна зневажала. Коли він метушився навколо неї, заливаючись дзявкотом, вона вдавала, що не помічає його зовсім. І лише коли Дзявчик надто докучав, курка, ретельно й обережно прицілившись, боляче дзьобала його в голову. Дзявчик вищав і біг скаржитися до бабусь.

Але були у Фрейліни з Дзявчиком і спільні риси. Фрейліна, як і Дзявчик, теж вередувала і перебирала їжею. Фрейліна, як і Дзявчик, мала характер. Коли її прив'язували на кухні або у ванній, вона верещала страшним, некурячим, моторошним вереском. І кричала, доки замордований тим криком тато не впускав її до вітальні.

І ще Фрейліна, як і всі домочадці, любила телевізор. Бабусі влаштовувались на тахті, Орися в кріслі. Дзявчик згортався на колінах у Орисі, а Фрейліна злітала на бильце крісла. Ставало тихо... Тільки бурмотів свої казочки телевізор, посміювалась Орися, схвально на-кокувала Фрейліна і попискував Дзявчик.

Тоді мама казала: "Янгол хатою перелетів!" І вони з татом сідали на кухні рядочком. Тато читав газету, а мама просто мовчала. І на обличчях їхніх розливалось блаженство.

Чи багато треба людині для щастя?

...Діодор Аристархович опустил на коліна теку і замислився. Справді: чи багато треба для щастя?

Ну, перш за все, "для щастя" потрібен телевізор. А ще — радіола і ціла гора

платівок із казками. Якби тато і мама не мали телевізора і платівок, вони б уже давно позбулися голосу. Бо до казок Оріся — найненаситніша дитина на світі. Ціла велика шафа в її кімнаті вщерть набита дитячими книжками. Тато і мама прочитали Орісі стільки, що якби всі прочитані сторінки склеїти, то по цій паперовій доріжці можна було б спокійнісінько домандрувати не лише до Місяця, а й до Сонця. Читати сама Оріся лінувалася, хоч і вчилася в першому класі. Лінувалася вона і писати, і вирішувати задачки. Та й навіщо? Адже у неї були бабусі.

Тато "для щастя" постійно затикав щілину в дверях кабінету махровим рушником.

Мама "для щастя" зрідка вибігала на балкон і кілька хвилин сиділа там на перевернутому ящику, насолоджуючись "великою тишею". Сказати правду, ніякої там "великої тиші" не було. Навіть крихітної. Під балконом гарчали, як леопарди, автобуси, деренчали трамваї, гавкали собаки і галасували діти, ганяючи по асфальту порожню консервну бляшанку. І все-таки це була велика тиша, порівняно з галасом, гавкотом і вереском у квартирі.

Бабусям "для щастя" потрібно було лише одне: щоб ніхто, ніде і ніколи, ні за яких обставин не заважав їм балувати їхнє безцінне онуча.

У Фрейліни була мрія споконвічна і проста: вона мріяла вийти заміж за курячого принца і знести яєчко — "не простее, а золотее".

*Ах, ко-ко-ко, ах, куд-куди,
я курка хоч куди!
Подруги замужем, а я
(з таким пером! З таким ім'ям!
А гребінець! А крильця!)—
жду принца, тільки принца!
Я не піду за неотесу,
який не тямить ні бельмеса
в казках. А знай клює просце.
У мене вищі інтереси:
для того стану я принцеса,
щоб знести золоте яйце.
Як величезний апельсин,
як сонечко, яйце удасться.
Тоді й мене покажуть всім
по телевізору. О щастя!*

А маленький кудлатий Дзявчик мріяв... про подвиг. Мріяв, як у запеклому бою він переможе всіх собак і котів свого кварталу і навіть щура, що живе в підвалі, а потім вовка, ведмедя, крокодила і — гей! Кого там ще?! Виходьте хоч усі разом! Дзявчик вас одною лівою передньою... Навіть найстрашнішу на світі мітлу двірника Потапа він погризе і потрощить на друзки. Тоді його зватимуть не просто собі Дзявчик, а й по-

батькові. Ну, хоч би отак: Гавкало Тигрович, або ні, краще — Гарикало Левович. Так було розміється Дзявчик, аж сам себе злякається і біжить мерщій до Орісі.

А Орісі? Що потрібно їй "для щастя"? Хіба вона знала? Адже вона була тільки першокласницею.

Зате знав Діодор Аристархович. На те він і був чарівником. Орісі "для щастя" потрібні були:

Велика Пригода,

Велика Справа і

Велика Дружба.— Ну, і маленька лупка теж не зашкодила б...— пробурмотів, посміхнувшись, Великий Охоронець Скарбів.

Розділ 6

ХАТИНКА В СКЛЯНОМУ ЯЙЦІ

Бабусі поїхали. Оріся одразу ж увімкнула телевизор і цілу годину дивилася передачу "У світі тварин", присвячену мавпам.

Потім вона ледве дочекалась, коли повернуться з роботи батьки, і одразу ж почала вимагати... мавпу. Тато швидко втік до кабінету. Мама розіклала на столі блискучу голубу тканину і почала викроювати новорічну сукню.

— Ну, мамо, ну купи... ну, не хочеш мавпу, купи кенгуру. Я ж від тебе все одно не відстану.

— Подарунки тому й зуться подарунками, доню, що їх дарують добровільно, а не скоряючись дитячим забаганкам.

— Ну, то подаруй добровільно. Чуєш, краще подаруй добровільно мавпу або кенгуру, а то захочу слона!..

— І взагалі, доцю, на Новий рік подарунки дітям дарують не рідні, а Дід Мороз. Хіба ти цього не знаєш? Отож не вередуй, а краще сядь за стіл і напиши листа Дідові Морозу.

Мама поставила платівку з казкою "Лускунчик" і продовжувала викроювати сукню. Оріся сіла писати листа Дідові Морозу. Стало тихо і затишно. За вікном смеркло. Сніг став синій-синій, а вітрина крамниці "Старовинні речі" навпроти — ясно-золотою. Оріся любила вечорами розглядати цю вітрину. Там було стільки дивних речей! Мідні самовари і чайники, оленячі роги, картини у величезних темних рамах і багато всіляких фарфорових дядь й тьоть, одягнених, як принци та принцеси в казках. Мама з Орісею час від часу заходили в цей магазин, роздивлялись, але майже нічого не купували, бо все було таке дороге!

— Мамо, поглянь, у вітрині нова карета. Ох і гарна! Це, мабуть, у ній Попелюшка їдила на бал.

— Цілком можливо,— посміхнулась мама і теж поглянула на вітрину.

Карета, справді, була чудова: бузкова, в золотих квітах, коні — вороні, віжки — золоті, а візник — у синьому кафтані ще й із золотим пером на капелюсі.

— Мамо, а може, Дід Мороз подарує тобі на Новий рік цю карету? Ти б написала

йому листа, га?

— Вистачає Дідові Морозу клопоту і з твоїми подарунками,— зітхнула мама.

— А коли ти була маленька, Дід Мороз дарував тобі подарунки?

— Звісно, дарував. Але то були скромні подарунки. Одного разу, пам'ятаю, він подарував мені червону стрічку, другого — тоненьку книжечку про двох козенят, а ще якось — грудочку цукру. Адже я росла по війні, і Дід Мороз був тоді бідний. І не міг дарувати дітям самокати й оксамитові сукні.

— Так у тебе зовсім-зовсім не було іграшок! — здивувалась Оріся, і голос її аж затремтів од жалю.

— Була. Одна. Якось сусідський хлопчак боляче смикнув мене за косу. Я сиділа на лаві біля двору і плакала...

— Хай би мене смикнув! Я б йому...

— Повз мене проходив якийсь дідусь, спинився, сів поруч і погладив по голівці. Я заплакала ще дужче. Тоді він вийняв з кишені велике голубе скляне яйце і простягнув мені. Я взяла іграшку, і сльози одразу висохли. Це було дивовижне яйце. В глибині його сріблится засніжений ліс, в лісі стояла хатка з крихтним золотим вікнечком, а на хатці — голубе козенятко зі срібним копитцем...

— А! Це із казки "Срібне копитце".

— Так. Сніг на даху блискотів різноколірними самоцвітами.

— Ох як гарно...

— Коли яйце струшували, в ньому здійснювалась сніжна заметіль. А коли його клали, сніг знову влягався на землю і на дерева.

— А чому ти мені його ніколи не показувала?

— Бо я загубила його, доню. І це була найбільша втрата мого дитинства. Довго я не могла втішитись.

За вікном ішов сніг. Звучав ніжний і чарівний вальс із платівки про Лускунчика, а мама з Орісею розмовляли про мамине дитинство.

Коли Оріся заснула, мама підійшла до столу і побачила лист, який Оріся писала Дідові Морозу. Кострубатими закарлюками на аркуші в клітинку було написано:

"Дорогий Дід Мороз.

Не треба мені дарувати подарунків.

Подаруй моїй мамі скляне яєчко, яке про Срібне копитце.

Або хоч карету в золотих квіточках!"

Мама посміхнулась і вкрадьки витерла сльозу.

Ішов густий, лапатий сніг. Наближався Новий рік. Люди несли ялинки і яскраві коробки з подарунками. А у дворі Орісиного будинку стояла мудра і добра Снігова Баба.

Вона все знала, все чула, все бачила.

Оце ось — слід,

де кіт пройшов,

не просто кіт —

а мишолов.

Оце ось — сон

на шість персон,

бо в нашім домі

шість маляток,—

ступає просто на газон,

на те він — сон,

щоб так ступати.

Бо сон — це вам не кит, не слон.

Легкий, мов сніг,

м'який, мов вата.

Шепоче: спати, спати, спати!

І розкриває парасоль.

А це ось — сніг. Такий красивий!

Такий веселий і густий.

А це — ліхтар. Він синій-синій.

Ну, може, трішки золотий.

Розділ 7

ВИ ЛЮБИТЕ ГРАТИСЯ В ГУДЗИКИ?

Почувся дзвоник. Мама відчинила. Увійшла тьотя Клава, мама отого Тимчика, що гарно співає.

— У мене до вас прохання!— сказала тьотя Клава.— Ви ж знаєте, Тимчикові вирізали гланди. Він майже здоровий, але виходити ще не можна. Я працюю в нічну зміну, а Тимчика доглядає Зоя Дем'янівна. Він дуже нудьгує. Чи не відпустили б ви Орисеньку погратися з Тимчиком?

— Ой мамо, відпусти!

— Ну, гаразд, іди. Але не пізніше восьмої — додому. Я перевірятиму твої уроки.

— Гаразд, мамочко.

І Оріся радо побігла в гості до Тимка, з яким училась в одній школі, тільки Тимчик ходив до першого "б". Під час "ранку" на Жовтневі свята вона чула, як Тимчик співав "Хай завжди буде сонце". Ох, як він чудово і дзвінко співав! У дворі Оріся теж рідко бачилася з Тимчиком, бо її не випускали гуляти саму, а водили за ручку у сквер або в Ботанічний садок.

Тимчик жив на горішньому поверсі, де було двоє дверей: одні Тимкові, а другі — подружжя Тягниряд-нів. Дядько Тягнирядно працював завідувачем того самого магазину "Старовинні речі", вітрина якого світила щодня в Орисине вікно. Дружина його ніде не працювала. В будинку їх не любили. Оріся не розуміла, чому: це були якісь дуже дорослі і нудні справи.

Між двома дверима вузьенькі залізні сходи вели на горище. Оріся була тут не раз із мамою, коли вони розвішували на горищі випрану білизну або виходили на дах дивитися на салют.

І раптом біля самісіньких східців на горище Оріся побачила ще одні двері, невеличкі, темно-коричневі. На них була вирізьблена левина голова, з якої замість язика звисала мотузка з китицею на кінці. Від бабусь Оріся чула, що колись були такі дзвоники. На мідній табличці було написано: "Професор Д. А. ВОС".

І раптом левина голова ворухнулась і проказала хрипким голосом:

Хто тут, що тут

за маля?

Хто тут рота

роззявля?

Ходять-бродять тут усякі

роззявляки й витріщаки.

Нажену ось переляк

Ще й привиджуся у сні.

Фрумпе-крумпе-крак!

А відкрити — ні!

Був наказ: ще не час!

Прийде час — відкрию враз.

Ну, а зараз ти біжи

І нікому не кажи...

Левина голова так швидко пробурмотіла цей віршик, що Оріся не встигла навіть здивуватися. З хвилинку постояла, проте лев мовчав. Оріся зітхнула і натисла кнопку Тимчикова дзвінка.

Їй відчинила висока кістлява тітка в сірому платті. У тітки були залізні зуби і залізні окуляри. Сіре волосся ретельно зачесане вгору і скріплене на тім'ї великим залізним гребінцем. Оріся подумки називала жінку Залізною Дамою. Це була Зоя Дем'янівна Залізник — сусідка з першого поверху.

— Проходь!— сказала Залізна Дама.

Вона працювала в їхньому домі кочегаром. Так-так, жінки теж бувають кочегарами, або, як їх частіше звуть у наш час,— опалювачками, бо вони відповідають за опалення будинків. Крім того, Зоя Дем'янівна працювала ще доглядачкою у музеї. А також, як казала Ори-сина мама, займалася ще тим і сим, і ще дечим. Що це означало — Оріся не знала.

Так-от. "Проходь!"— сказала Залізна Дама, і Оріся, чемно привітавшись, зайшла.

Тимчик позіхав перед телевізором. Горло в нього було замотане червоним шарфом. Він зрадів Орісі.

— Ти вмієш грати в шахи?

— Ні!— засоромилась Оріся.

— А в шашки?

— В шашки трішки вмію.

— Або ні!— вирішив Тимчик.— Давай будемо гратися в гудзики.

— Як у гудзики? — спитала Оріся.

— Ну, просто в гудзики.

Тимко висипав на килим купу різноколірних гудзиків.

— У що будемо гратися — у війну, чи в школу, чи, може, у спортивний парад?

Орися завагалась.

— Ну, давай у спортивний парад!— вирішив Тимко, і вони почали шикувати гудзики однакових розмірів і кольорів у окремі колони.

Орисі було дивно, що Тимко грається в такі дошкільнятські ігри, але за хвилину вона вже про все забула, окрім гри.

Як це було цікаво! Який фантазер і вигадник був Тимко! Гудзики, немов за помахом чарівної палички, перетворювались то на солдатів, то на школярів, то на "коротульок" із книги про Квіткове місто. З пластиліну і сірникових коробок діти будували укріплення, з сірників — паркани, з порожніх котушок — вежі. Захоплено повзали вони на колінках по килиму довкола свого гудзикового царства. Орисі подумалось, що ніколи в житті, навіть з найдорожчими іграшками, їй не гралося так весело і цікаво, як з цими гудзиками.

— Хочеш,— сказала вона Тимкові,— я принесу своїх солдатиків? У мене їх багато.

— Ні,— відмахнувся Тимчик.— Солдати можуть бути тільки солдатами, з них не зробиш спортсменів або звірів у зоопарку. Ну... кого-завгодно.

— Діти! Вечеряти!— гукнула Залізна Дама.

— Спасибі!— чемно відказала Орися.— Я вже вечеряла.

— Ну, будь ласка, Орисю,— попросив Тимчик,— поїж зі мною! Мені так боляче ковтати, а вдвох нам буде веселіше.

Залізна Дама дала їм котлети з картопляним пюре. Котлети були тверді, як залізо. Орися ніяк не могла розжувати свою котлету. А Тимчик від котлет відмовився, з'їв лише пюре. Зате Залізна Дама своїми залізними зубами завзято перемелювала котлети. Її щелепи аж двигтіли, аж рипіли і клацали. Орисі згадався бабусин вислів: "Їсть, аж за вухами лящить". Досі їй не випадало побачити, як це буває. А у Залізної Дами за вухами справді "лящало". Диктор телебачення не встиг розповісти про погоду на завтра, як котлет у тарілці вже не було.

Розділ 8

СТАРА ІСТОРІЯ НА НОВИЙ ЛАД

— Увага!— раптом сказав диктор.— Вчора з музею прикладного мистецтва викрадено роботу невідомого старовинного майстра по фарфору — статуетку під назвою "Маленький Моцарт". Ми просимо всіх уважно подивитися на фото із зображенням статуетки. Можливо, злодії захочуть продати її. Дивіться уважно, щоб ви могли впізнати цей твір і допомогти викрити злочинців.

Орися несподівано почула дивний брязкіт і озирнулась, їй здалося, що вона спить — таким неможливим було те, що вона побачила. Залізна Дама, чимось схвильована, сунула в рот замість рогалика — виделку, і тепер, не зводячи очей з екрана, швидко її пережовувала. Мить — і виделка зникла.

Тим часом на екрані з'явився фарфоровий хлопчик у срібних кучерях, що сидів біля

чорного роялю.

— Ох, як жалко!— скрикнув Тимчик.— Який він гарний!

— Нічого особливого!— клацнула зубами Залізна Дама.— Краще, якби він був срібний або хоч залізний!

Діти побігли до своїх гудзиків, а Залізна Дама сказала, що на хвилинку піде до сусідів. Повернулася вона не сама, а з тіткою Сусанною Охрімівною Тягнирядно. Жінки сіли на кухні, розіклали на столі карти і розбалакалися.

— Ох, боюсь я, боюсь, Сусанно Охрімівно, що він на хибному шляху, як і його перша дружина. Починає товстіти і добрішати. Ну скажіть, де ви бачили Коція Безсмертного з таким черевцем, як у мого чоловіка? Але я перевиховаю його. Він у мене стане шовковим, тобто — тьху!— залізним.

— Тихше, діти почують...— прошепотіла тітка Тягнирядно.— Ох, як я вас розумію, Зоє Дем'янівно, як розумію .. Душею я завжди з вами...

— Не кажіть про душу. Я не люблю цього слова.

— Та це ж я задля красного слівця, шановна.

— Ну, давайте поговоримо про діло, Сусанно Охрімівно. Коли ви мені заплатите за ту штучку?

— Зараз це неможливо. Потерпіть. За нашим клієн том, здається, стежать. Він просив зачекати.

— Чого я маю чекати? Я свою роботу виконала, за платила Чаплі свої гроші. То й ви платіть...

— Почекаєш, не велика цяця. А спробуєш комусі ляпнути — так не забудь: ми одною ниткою зв'язані Краще б нам, шановна Зоє Дем'янівно, не сваритись..

— Стривайте. Здається... Точно! Це мультим про За лізну планету. Ох, швидше! Швидше! Це мій улюбле ний фільм. Там такі дерева! На них не якісь банальні фрукти ростуть, а всілякі дуже корисні залізні речі: гайки, ножиці, шестерні... О, яке блаженство!

— Я вас не розумію. Якби на тих деревах шуби рос ли чи імпор тні чоботи...

Але Залізна Дама не слухала сусідку. Вона тягла її до кімнати.

Жінки посідали на дивані і стали дивитися мультфільм.

А Оріся з Тимчиком, як на гріх, розпустиувались. Вони гралися в зоопарк. Тимчик був левом, а Оріся мишеням. Тимчик ловив мишеня, але не міг піймати, бо мишеня було проворне і дуже в'їдливе. Воно так дошкульно дражнило лева, що той безперестанку гучно, обурено ревів.

Залізна Дама люто блимнула очима, в яких засвітились лиховісні червоні вогники і клацнула зубами.

— Цить мені зараз же! Ох, минулися золоті часи... Тоді б я з вами не цяцькалася, ковтнула б — і квит!

Тітка Тягнирядно смикнула її за рукав:

— Для чого ви лякаєте дітей, шановна? Ви дуже необережні...

— Ні, я обережна. Але якщо ці діти не облишать пустоці, я їх з'їм.

Тепер Сусанна Охрімівна розсердилась не на жарт, аж зашипіла:

— Цитьте ви. Хіба можна отак втрачати голову через якийсь мультфільм?!
Особливо зараз, коли склалась така загрозлива ситуація.

— Ви маєте на увазі "Маленького Моцарта"?

— Тсс,— сшлошилася сусідка.— Діти почують...□Діти справді почули. Оріся вже хотіла спитати Зою Дем'янівну, чи їй щось відомо про "Маленького Моцарта", але жінки вийшли з вітальні.

— Знаєш, Орісю,— сказав Тимчик,— за ними треба стежити. Вони обидві щось знають. Адже Зоя Дем'янівна працює в музеї.

— Взагалі ця Зоя Дем'янівна якась дивна. Ти бачив, як вона зжувала залізну виделку? Якась вона мовби не жива. Справжня Залізна Дама.

— Так-так, вона і мені нагадує робота.

— Робота Бабу Ягу. Може, її зробив Костянтин Борисович? Адже він на всі руки майстер.

Маленька "Ремонтна майстерня" Костянтина Борисовича Безсмертного містилася в їхньому будинку на першому поверсі. За майстернею, через коридор, він і жив в однокімнатній квартирі разом зі своєю другою дружиною, кочегаром-опалювачкою Зоєю Дем'янівною Залізник. Перша дружина залишила його років зо три тому і тепер працювала нянею в дитячому садку. Там, у дитсадку, вона і жила. Коли Оріся ще ходила в садок (а ходила вона туди рідко, бо обом бабусям все здавалося, що у неї то хрипкий голосок, то говорить вона "у ніс", то якась бліденька), так-от, коли Оріся все ж зрідка відвідувала дитсадок, вона дуже любила цю лагідну веселу жінку.

Провівши приятельку, Зоя Дем'янівна замислилась. Підперши щоку рукою, вона сумувала, що минулися, на жаль, золоті часи для відьом.

— Ах, наше славне минуле!— зітхала вона.— Ах, хатки на курячих лапках! Ах, наші традиції! Ах, м'яс це Івасиків-Телесиків!

Золоті часи для відьом

проминули. Не вернеш.

Вже не в моді відьми, видно,

і Кощії теж.

Вже ніхто нас не боїться,

І ніхто не вірить в нас.

Кажуть: казка, небилиця.

Стільки терпимо образ!

Ох, ганьба, біда, конфуз!

Як це кривдно, як це важко,

коли навіть карапуз

нам гукає: "Бабка Яжка"!

І Залізна Дама змахнула сльозу.

Коли за Орісею прийшла мама і вони вийшли з квартири, дівчинка кинула погляд на протилежну стіну, сподіваючись, що коричневі двері із вирізьбленим левом врешті

розчиняться (бо вони дуже зацікавили її, ці двері), але... дверей не було взагалі. Зовсім. Тільки гола брудно-зелена стіна. Оріся хотіла спитати у мами про дивні двері, але передумала. Мама може її не зрозуміти. Скаже, як учора: "У тебе якась ненормальна фантазія". А як дізнатись, яка фантазія нормальна, а яка — ненормальна? Оріся тоді так і спитала маму, але мама тільки засміялась і чмокнула її в носик: "Ах ти, моя розумничка!" І Оріся не зрозуміла, чи мама її хвалить, чи кепкує з неї.

Сьогодні, звісно, мама її ніяк не похвалить. Нема за що. Вправу Оріся ще сьак-так зробила, а от задачку не вирішила зовсім.

Повз них, тяжко відсапуючись, подружжя Тягни-ряднів пронесло по сходах великий, згорнутий у сувій килим. Мама привіталась, але в балачки із сусідами не заходила. Мама не любила Тягниряднів. От і зараз вона тільки стиха проказала:

— Мудрий чоловік дав їм прізвище. Тільки тягнуть вони додому не рядна...

— Що ти кажеш, мамо? Я не розумію...

— І не треба. Це я сама до себе кажу. Ну, розумієш, думаю вголос...

— А, ну, звичайно, розумію. Я теж іноді думаю вголос. От коли ми були в гостях у тітоньки Наді, і нам роздавали тістечка, пам'ятаєш, я зовсім не хотіла просити ще одне, я просто подумала вголос, а ти на мене розсердилась...

Мама засміялась.

— У квартирі було темно, і тільки величезна золота вітрина "Старовинних речей" освітлювала її. Сніг за вікном був теж золотий-золотий і трішки бузковий, як старовинна карета у вітрині.

Розділ 9

ТИМЧИК БІЛЬШЕ НЕ СПІВАТИМЕ

Оріся була трішки сонна. Вчора мама примусила її до пізньої ночі переписувати домашнє завдання і вирішувати задачу. Ех, якби були бабусі — вони б захистили. Втім, як любить казати тато: "Все — на краще!" Бо Оріся отримала аж дві п'ятірки.

Радісна повернулася Оріся додому. Подзвонила на роботу і мамі, і татові. Вони так зраділи! Питали, чи написала Оріся листа Дідові Морозу, і що вона просила в нього. Оріся відповіла, що листа вона написала, але що просила — це таємниця. І подумала: чого треба дарувати подарунки тільки тим дівчаткам, які ще малі? А дорослим? І їм треба дарувати, якщо тоді, коли вони були маленькі, їм нічого не дарували.

Оріся вийняла з шухлядки фарби, олівці і фломастери. Вона вирішила намалювати всім по картинці. Це буде її новорічний подарунок рідним. Прабабусі Оріся намалює село: хатку бабуні Христі, прабабусиної сестри, у якої вони щоліта гостюють. Намалює великий куш смородини і лавочку під ним. І Шарка бабуниного намалює — рудого, в реп'яхах. Ну от, подарунок для прабабусі готовий. А бабусі Оріся намалює свій портрет. Очі намалює синім, бо в Орісі очі, як у мами, сині-сині. Косички — жовтим і голубі бантики. Ні, кращі червоні. Готово! Оріся малює швидко. А тепер — дяку мамі. Мама любить квіти. Орісіна мама працює і міській оранжереї садоводом. А татові Оріся намалює чудесний палац, з вежами та різнокольоровими даха ми. Тато любить палаци, собори, гарні будинки. Бо татс в Орісі — архітектор. Він придумує будинки і

викрес лює їх на величезних аркушах паперу. Будівельники потім по тих кресленнях будують.

Надвечір Оріся знову пішла в гості до Тимчика. Вони читали книжку, грали в шашки. А коли повернулася з роботи Тимкова мама і прийшов лікар, Оріся, аби не заважати, пішла.

Виходячи, знову зиркнула на стіну біля залізних сходів, і — о диво! — двері були на місці. Такі самісінькі, коричневі, з вирізьбленим левом і мотузкою замість язика.

Орісі так закортіло подзвонити, аж долоньки засвербіли. Вона вже зовсім простягла руку до китички, проте левина голова раптом незадоволено ворухнулася, загарчала і пробурмотіла:

Не підходь, дурне дівчисько,

до моєї пащі близько.

Бо роззявлю і... хап!

Ненавиджу нахаб.

Я виконую наказ:

Ще не час!

Ще не час...

Знизу почулися легкі кроки. Оріся відскочила від дверей і, тамуючи подих, почала спускатися. Та раптом завмерла: назустріч їй, поважно ступаючи сходами,) піднімався великий, ростом з неї, зелений папуга в смугастому піджаку, в капелюсі й окулярах. Під одним крилом папуга затис палицю, під другим — товсту книгу. Побачивши Орісю, папуга спинився, переклав книгу під те крило, де була палиця, і ледь здійнявши капелюх, чемно привітався. Оріся заледве спромоглася кивнути папузі. А птах, обминувши її, смикнув за шворку дзвінка, і левина голова проказала: "Був наказ: відкрити враз!"

Коричневі двері відчинилися з мелодійним дзвоном і впустили папугу.

Оріся ще довго стояла б, відкривши рота, якби не розчинилися двері Тимкової квартири і не вийшла його мама. Вона проводжала лікаря.

Оріся тихенько почала спускатися на свій поверх, але знову спинилась, коли почула слова лікаря:

— Хлопчик цілком здоровий, але мушу вас дуже і дуже засмутити: він уже ніколи не зможе співати. Тобто буде співати, як усі.

Оріся почула, як заплакала Тимчикова мама.

— Ох, лікарю! Це для нього таке горе, таке горе, що я не знаю навіть, як йому сказати... У нього ідеальний слух і дивовижна любов до музики.

— Не побивайтесь так. Я раджу вам купити йому гарний музичний інструмент, ну, хоча б скрипку. Він же любить скрипку?

— Це його улюблений інструмент.

— Ну от. Купіть йому скрипку. Не вийшло з Тимчика великого співака, то вийде великий скрипаль... І скажу вам відверто: краще, що голос у нього пропав зараз, у вісім років, ніж пропав би у шістнадцять-сімнадцять, бо він пропадає в цьому віці у більшості

маленьких співаків. Зараз ваш син ще хороший хлопчик, не отруєний славолюбством. Йому легше буде пережити втрату голосу.

— Спасибі вам, лікарю. Я куплю Тимчикові скрипку.

Почулися кроки лікаря, й Оріся швиденько вскочила у свою квартиру.

Розділ 10

ДВЕРІ, ЯКИХ НЕМА, ВІДЧИНЯЮТЬСЯ...

Мама була вже вдома.

— Орісю, давай сьогодні наведемо лад. Скоро ж Новий рік, треба прибрати квартиру. Негаразд ставити ялинку в неприбраному домі.

— Ой, так не хочеться, мамо! Може, ти сама? А я знов до Тимчика піду. Бо ти знаєш...

Й Оріся розповіла мамі про Тимчикову біду. А оскільки Оріся жила серед дорослих, дослухалася до їхніх розмов, вона знала далеко більше, ніж гадала мама. Вона знала, що Тимчиків тато помер, а мама працювала санітаркою в лікарні. Зарплата там "не дуже, щоб дуже", як казала бабуса. Саме тому і цяцьок у Тимчика було мало.

Мама замислилась. Потім гукнула тата. Вони довго про щось гомоніли, але Оріся не чула, про що. Вона взялася навчати курку зберігати рівновагу, сидячи на вказівному пальці. Тільки почула, як тато встав і рішуче сказав:

— Отже, вирішено... Тобі пальто купити необхідно, бо твоє вже зносилося, а я без спортивного костюма обійдусь. Піди до Клави і запропонуй...

— А як вона не візьме?

— Це ж не для неї, а для хлопчика. Постарайся запропонувати гроші делікатно, так, щоб це її не принижувало.

— Спробую,— сказала мама. Й Орісине сердечко гаряче й схвильовано забилося. Вона зрозуміла все. Вона пишалась своїми батьками.

— Мамо, я з тобою...

— Ні, у нас буде доросла розмова. Ти поскладай свої іграшки і відбери ті, якими вже не граєшся. Й уламки всякі. Винесеш на смітник. А то я вже ноги ламаю, пробираючись між твоїм іграшковим брукотом.

Мама пішла. Оріся взялася перебирати іграшки. "Настільні ігри" треба лишити. Ну, звісно, і ляльок, і, лялькові меблі, і одяг, і посуду. А от кубики зовсім облупились, й олов'яні солдатики стали якісь брудно-сірі. Можна викинути й оцю стару розкошлану мавпу, і коника, якому вже давно вона одірвала і гриву, і хвіст, і коліщатка. Та й стара лялька Маринка їй давно обридла. Брудна, в подертому платтячку і зовсім без черевиків.

Оріся склала всі ці іграшки у велику поліетиленову торбу і понесла у двір. Там була велика метушня, й ось чому. У їхньому дворі стояв старий одноповерховий флігельок, просто собі домок на дві кімнати з верандою.

Флігельок ішов "на злам", і мешканці його, сім'я Чаплуків, якраз переселялись у нову квартиру на житловому масиві.

Оріся близько до них не підійшла — боялась похмурого, завжди чимось

невдоволеного дядька Чаплю-ка. Він стояв, сердито командуючи вантажниками, а худенька дружина його метушилась, виносячи речі і вкладаючи їх у кузов автомашини. Тягав речі і їхній син, дев'ятикласник Колька, якого всі дражнили Чаплею. Тут же крутився, зацікавлений метушнею, їхній старий кудлатий собака Реке.

Орися поклала кульок з цяцьками в бак на сміття і пішла додому. Але не втерпіла і піднялась поверхом і вище: їй кортіло ще раз поглянути на коричневі двері. Вона збиралася тільки подивитися на двері і йти додому, та незчулася, як раптом смикнула за китичку. "От дива!—подумала Орися.— Виявляється, можна не тільки думати вголос, але і робити щось уголос, ні, не вголос, а просто — насправді. А я ж гадала, що тільки подумала смикнути..."

Левина голова пробурмотіла:

Був наказ: у слухний час

в дім впустить мале дівча...

Я виконую наказ:

хай дівча зайде до нас.

Чарівник вдягає фрак.

Фрумпе-крумпе-крак!

І... двері відчинились. Вони відчинилися з ніжним, загадковим дзвоном. Відчинилися самі, бо за дверима не було нікого, лише порожнів коридор. Орісі стало трішки страшно. Вона тупцялась на порозі, не зважуючись зайти.

— Заходь, заходь, Орісю! Я давно вже чекаю на тебе...— почувся десь із глибини квартири веселий і лагідний голос.

І Оріся зайшла до вітальні.

О! Що це була за кімната! Оріся ніколи в житті не бачила такої чудесної, такої казкової кімнати. Три величезних, аж до стелі, пальми стояли по кутках, і гілля їхнє спліталось під стелею, утворюючи цілий ліс. А по стінах, шафах, книжкових стелажах звисали гірлянди витких рослин, всипаних червоними і фіалковими квітами. І все це зелене царство шелестіло, щебетало і вирувало від безлічі різноколірних папуг, які пурхали з гілки на гілку, верещали і перегукувались. Папуги були жовті, зелені, сині і рожеві. Величезна порожня клітка висіла на вікні. Цей живий ліс так приголомшив і зачарував Орісю, що вона не зразу помітила в кутку велике овальне дзеркало у важкій рамі, а перед ним у кріслі на колесах — дідуса в старомодному чорному фракці. Дідусь вдоволено посміхався:

— Що? Подобається?— спитав він.

— Дуже...— захоплено видихнула дівчинка.

— Ну, роздягайся... А ми тим часом приготуємо чайок для гостей... Меланів Мелентівно, за роботу! Фрум-пе-крумпе-крак!— гукнув господар, і Оріся знову аж оніміла од здивування. Товста ватяна лялька у хустці та в квітчастій спідниці, яка сиділа на самоварі, раптом широко позіхнула, ввічливо прикривши рота рукою, і жваво стрибнула із самовара на стіл, зі столу на стілець, із стільця на підлогу.

І вже на підлозі почала рости, поки не стала звичайною огрядною тітонькою в

хустці і квітчастій спідниці.

— Ой, яка славна дівчинка!— Меланін Мелентівна ласкаво посміхнулась до Орисі.— Сідай, наша красунечко от сюди, сідай у кріселко. А я зараз самовар поставлю та млинців напечу!— заметушилась тітонька.□Вона підійшла до великого каміну між двома пальмами, набрала в совок жару і засипала в самовар. Потім зняла зі стіни велику мідну сковорідку і поставила в камін прямо на жарини. Просто чудо, як блискавично випікала млинці Меланія Мелентівна! За мить на великому розписаному тарелі із написом "Їжте на здоров'я!", біля киплячого самовара вже височіла і смачно пахла гірка чудесних, пухких, рум'яних млинців. А Меланія Мелентівна вже несла на стіл мед і вишневе варення.

Орисі так сподобались і кімната, і цей дідусь, і Меланія Мелентівна, і млинці, що вона зовсім перестала боятись і не почувала ніякої незручності.

— Ох, і втомилась я, дорогий Діодоре Аристарховичу. Пора й спочити...— зітхнула Меланін Мелентівна. Дідусь одразу ж плеснув у долоні і сказав:

— Красно дякуємо, Меланів Мелентівно. Бажаємо солодких снів! Фрумпе-крумпе-крак!

Тітонька одразу ж стала ватяною лялькою. Дідусь підняв її зі стільця і посадовив на самовар. Лялька блаженно заплющила очі.

— Діодоре Аристарховичу,— ледве вимовила Орися довге дідусеве ім'я.— Ви чарівник?

— Ну... Як тобі сказати? Це питання складне. Трохи чарівник, а трохи й ні. От сам себе вилікувати не можу і сиджу вдома пеньок пеньком зі своїми хворими ногами. Добре, що в мене є справжній помічник — оце дзеркало. От воно, Орисенько, чарівне!

Розділ 11

ХАТКА КАЛИНОВИХ ЧОЛОВІЧКІВ

Дідусь натис на одну з безлічі кнопок, і Орися побачила раптом... свій двір. Там усе ще метушилися Чап-люки біля вантажної машини. На екрані-дзеркалі похмуре лице дядька Чаплюка змінилося зляканим обличчям його дружини, потім — нахабним Кольчиним і добродушною кошлатою мордою Рекса. Діодор Аристархович довгенько дивився на Рекса і скрушно хитав головою. Потім на екрані з'явилась Снігова Баба. Орисі здалося, що вона чомусь сумна. А далі... далі вони побачили сміттєвий бак і Орисин кульок, повний іграшок.

— Ой, це мої іграшки...— радо вигукнула Орися.

— Як? Це твої іграшки? Друзі твоїх дитячих ігор? І ти викинула їх на смітник?

Орися почервоніла.

— Вони ж уже зовсім старі. Поламані...

З кулька виглядала розкудлана голова ляльки Маринки, і Орисі здалося, що по її замурзаних щоках течуть сльози. Але падав сніг і поволі засипав і двір, і кульок, і Маринчині сльози.

Орисі почувся тихий скривджений голосок:

Ох, така у нас біда!

*Нас Орісі не шкода.
Нас Оріся без жалю
викинула в сміття.
І не гріє нас мішок,
засипає нас сніжок.
І такі ми бідні-бідні
і такі самотні.
Ох, така у нас печаль!
Нас Орісеньці не жаль.
Ми не винні, що одежа
стала вже лахміттям.
То вона в усьому винна,
бо нас кривдила щоднини.
Ох, за що ж ти нас,
Орісю, викинула в сміття?*

Оріся голосно заридала. А потім підхопилася, вибігла з квартири і помчала сходами вниз. За кілька хвилин вона повернулася з кульком в руках. Шморгаючи носиком, виймала з нього одну по одній свої старі іграшки, гладила їх і цілувала.

Діодор Аристархович натис кнопку з написом "Служба побуту". Оріся зацікавлено глянула в дзеркало, сподіваючись побачити сучасну установу, як фірма "Світанок", де замовляли для неї няню, коли бабуса лежала в лікарні.

Натомість дзеркало вкрилося крижаним візерунком, який потроху розтанув, і Оріся побачила тихий-тихий засніжений ліс, і велику галявину. Посеред галявини стояв завалений снігом кущ калини. Де-не-де з-під снігу червоніли ягідки. Навколо куща кружляло лісне лтаство.

— Киш!— гукнув на птичок Діодор Аристархович, і лтаство шаснуло врозтіч.

— Фрумпе-крумпе-крак!— проказав старий чарівник, і кущ одразу ж перетворився на симпатичну хатку. Діодор Аристархович прокрутив важельок, і Орісі зда-їлося, що вона увійшла в хатку. У просторій світлиці, завішаній яскравими гаптованими рушниками, стояв довжелезний стіл. Довкола столу сиділи на лавах маленькі чоловічки в червоних каптурах.

— Один, найстарший, з довгою білою бородою, радо заусміхався.

— Добридень, Великий Охоронцю! Приємно знову бачити тебе. Спасибі, що розбудив нас. Адже скоро Новий рік, і в нас багато роботи.

— Добридень і тобі, Серпантине Івановичу! Мені геж дуже приємно бачити вас усіх.

— До роботи!— гукнув Серпантин Іванович, і калинові чоловічки заметушились. Вони завалили стіл різнокольоровим папером, ватою, фольгою, фарбами, в маленьких ручках весело зблиснули ножиці, замерехтіли пензлі, фломастери і кольорова крейда. Чоловічки щось вирізали, клеїли, розфарбовували. Оріся здогадалась, що вони роблять ялинкові прикраси. Чоловічки золотили горіхи, обгортали кольоровим папером високі новорічні свічі. Працюючи, вони весело співали:

Анумо знов і знову,
облишивши дрімоту,
братове калинові,
берімось до роботи!
Хоч з палець ми заввишки,
а все робити вмієм:
золотимо горішки,
малюєм, клеїм, шисм.
Для вас, малесенькі, для вас
в цю довгу срібну нічку з
майструють тисячі прикрас
казкові чоловічки:
і різнобарвне конфетті,
і серпантинів заметіль,
ліхтарики, цукерки,
ляльок, хатки, люстерка,
вогні бенгальські, бубонці,
і дощики, і прапорці,
і золоті підківки,
і зірку на верхівку.
Не з примусу, в охрту,
з умінням і любов'ю —
берімось до роботи,
братове калинові!

У комірчині, поряд зі світлицею, була кузня. Там огрядненький калиновий коваль кував золоті підківки.

— Ой, які гарненькі!—скрикнула Оріся.— А навіщо вони?

— То підківки щастя. В новорічну ніч Дід Мороз залишатиме їх на підвіконнях квартир, де живуть дів-чата-наречені.

У кузні весело тріщав вогонь і по підлозі бігали багряні вогняні сполохи. В закапелку за піччю калинові чоловічки видували з тонких золотих рурок скляні кулі... Кулі застигали, і тоді калинові чоловічки розфарбовували їх. Калиновий дідок пихкав люлькою і весело клацав машинкою, що виробляє конфетті, і зсипав готові різноколірні кружальця в паперові торбинки. Маленький калиновий художник розмальовував за столом яскраві новорічні листівки, конверти і телеграми. На тому столі виготовлялись бенгальські вогні, хлопавки, які вистрелювали цукерками, прапорці, золотий дощик, ватяні хлопчики і дівчатка у кожушках, присипаних золотим і срібним порошком, маленькі картонні хатки з освітленими віконцями та ще багато-багато інших чудесних прикрас. Дихала жаром велика піч, щохвилини викидаючи із себе блискучі пряникові фігурки людей, звірят, пташок.

Діодору Аристарховичу й Орісі любо було дивитися на ту веселу святкову роботу.

— Серпантине Івановичу,— нарешті гукнув Діодор Аристархович,— у мене є до вас прохання.

— До ваших послуг, шановний!

— Підремонтуй нам оці старі іграшки.

Калиновий дідок підняв на лоб окуляри і уважно подивився на Орісю:

— Це її іграшки?

— Її.

— Ох і недобре ця дівчинка з ними повелась! Оріся так почервоніла, що й сама стала мовби калиною дівчинкою.

— Вона більше не буде,— пообіцяв Діодор Аристархович.

— Ну, що ж, гаразд. Зараз ми пришлемо за ними летючі сани.

Не минуло й п'яти хвилин, як балконні двері нечутно відчинилися, і до кімнати ковзнули розписні малинові сани на дзвінких срібних полозках. Оріся поклала на них кульок з іграшками, Діодор Аристархович на-тис на кнопку позаду. Сани миттю вилетіли на балкон, знялися в повітря, полетіли високо-високо над містом і зникли в сніжній заметілі.

За кілька хвилин іграшки були вже на столі в калиновій хатці, і чоловічки, охкаючи, взялися їх ремонтувати.

— Дивись і запам'ятовуй,— сказав Діодор Аристархович.— Щоб ти вміла надалі сама ремонтувати іграшки. І не тільки свої.

Але Оріся і без того не могла одвести очей від дзеркала. Це було схоже на чудо. Іграшки немов оживали в руках маленьких майстрів. Різнокольоровою свіжою фарбою виблискували кубики і мундири олов'яних солдатиків, пишався новою пишною гривною і золотими коліщатками кінь, а про Маринку годі й казати! Вона стала красивішою за всіх принцес на світі! Таку чудесну ляльку страшно було навіть брати до рук. Рум'яна, з золотими кучерями і синіми очима, у піні голубих та рожевих мережив, у крихітних золотих черевичках — вона була сама казка. Орісі аж подих перехопило од захвату.

Ще через кілька хвилин малинові сани доставили кульок з оновленими іграшками назад. Оріся притисла іграшки до грудей і не знала, як і дякувати Діодорові Аристарховичу.

— Найкращою подякою мені буде, що ти віднині берегтимеш іграшки і піклуватимешся про них...— сказав Діодор Аристархович і вимкнув дзеркало.

А папуги тим часом зовсім розпустувались. Верещали, перекидались через голову, лазили по стовбурах пальм догори хвостами, навіть сідали на лисину Діодору Аристарховичу, йому довелося гримнути на них:

— Ану, цитьте! Беріть свої зошити і готуйтеся до уроку. Ось я вже чую кроки вашого вчителя.

Двері ніжно задзвонили, і на порозі став вчорашній великий папуга.

— Знайомтесь,— сказав Діодор Аристархович.— Це доктор всіх папужих наук Боб Нарцисович Австралійський. А це — Оріся.

Папужки, штовхаючись, полетіли до клітки із зошитами в дзьобах і розсілися там.

Боб Нарцисович поважно розмістився на підвіконні перед кліткою і торкнувся паличкою глобуса:

— Сьогодні, шановні, я вам розповім про нашу далеку батьківщину, країну Австралію.

Орисі цікаво було послухати папужин урок, але птахи увесь час озирались на Орісю. Вони то хвалькувато розгортали і згортали свої кольорові крильця: мовляв, дивись, які ми красені, то насмішкувато поводили в її бік гачкуватими дзьобами. Тому Діодор Аристархович сказав:

— Іди, дівчинко, бо ти їх відволікаєш від занять. Вони і так дуже легковажні створіння.

Оріся попрощалась і вийшла, притискаючи до грудей кульок з іграшками. Двері ніжно задзвонили їй услід...

Розділ 12

ЗИМОВИЙ РАНОК З ЯЛИНКОЮ

Приємно прокидатися в неділю, коли за вікном срібно-голубий зимовий світанок, а до Нового року лишилося всього три дні. Небо у вікні темно-голубе, а вітрина крамниці "Старовинні речі" ще золотіє електрикою.

На бильці ліжка сидить, очікуючи, коли Оріся прокинеться, курка Фрейліна.

Оріся аж зітхнула, подумавши, скільки радісних і святкових днів чекає на неї попереду. А скільки пригод! А скільки подарунків! А скільки мультфільмів!..

— Орісю, ти прокинулась, донечко? Вставай! Поможеш мені забрати білизну з горища. А тоді підемо з татком купувати ялинку.

— Ура! Ура!..— зраділа Оріся і зістрибнула з ліжка.

По телевізору передавали ранкову гімнастику в супроводі бадьорого маршу. Тато під музику вистукував молотком на балконі, ремонтуючи годівничку для птахів. Дзявчик, вимахуючи в такт маршу хвостиком, зосереджено і працювито гриз бабусин тувель.

На горищі було темнувато, холодно і трішки страшно. Десь щось пищало, і щось десь нявчало. Та ще й шаруділо. Білизна пахла снігом. Оріся складала її у велику плетену корзину і думала, чому, коли вона йде з мамою або ще з кимось, коричневих дверей нема. А квартира? Вона зникає теж? А сам Діодор Аристархович?

— Мамо, чия квартира за цією стінкою?

— Як чия? Тягниряднів. Хіба ти не знаєш?..Після сніданку Оріся вбралася в шубку з капором, червоні рукавички і червоні чобітки, взяла санчата і пішла з мамою й татком купувати ялинку.

До чого ж гарне взимку ранкове місто! Сніжок мовби не падає, не йде і навіть не сиплеться, а тихесенько сіється і світиться, як срібний пилок. Він запорошив карнизи будинків, дроти, дерева і брами. У мами одразу засніжились вії, а в татка — волосся. Вікна, які ще не згасли, світилися здивовано і свіжо, як перші весняні квіти. Сніг весело хрумтів під ногами. А на дошці оголошень яскравими барвами вигравала афіша лялькового театру, яка сповіщала про виставу "Білосніжка та сім гномів". Оріся

згадала, що тато вже купив квитки на цю виставу, і від тої згадки настрій у неї став радісний-радісний. Вона висмикнула руку з татової долоні і застрибала, затанцювала на засніженому хіднику. Мама сперш нагримала на Орисю, а потім розсміялась, тато засміявся теж. Вони взялися за руки і почали танцювати всі втрюх. Люди, обминаючи їх, ласкаво посміхались, а вони співали:

*Під новорічне свято
на всій моїй землі
ми геть усі малята —
дорослі і малі.
Ми маги і царівни,
нам казка — вірний друг.
І це завжди чарівно —
туру-туру-туру.
Усім, усім
не більш, як сім.
Ну, може, трішки з гаком.
І трішки неслухи усі,
і трішки задаваки.
Ми можем зразу з'їсти
цукерок кілограм,
що не завжди корисно —
тара-тара-тарам.
Шкідливо це й даремно —
для діток і для мам.
Зате це так приємно —
парам-парам-парам...
Усім, усім
не більш, як сім.
І десять — забагато.
Давайте, друзі, геть усі:
татусі, мами, дідусі,
бабусі й онучата —
із нами танцювати!
Під новорічне свято,
коли співає сніг,—
ми геть усі малята —
рум'яні і ясні.
Ялинки загадково
виблискують здаля.
І це завжди казково —
траля-ляля-ляля!*

— Ну, годі, годі!— сказала, нарешті, задихана мама, виблискуючи щасливими блакитними очима з-під засніжених вій.— Ходімо, а то всі ялинки розберуть.

Вони проминули ще зачинені "Старовинні речі" і універмаг, пройшли повз міліцейську будку, в якій сидів добрий Орисин знайомий, дядечко міліціонер Цибулько. Він привітно помахав їм з будки білою рукавичкою.

Ялинки продавали на майданчику перед базаром. Оріся з мамою і татком довгенько вибирали ялинку. Тато вибрав гарнесеньку невеличку ялинку, але мама з Орісею дружно запротестували. Оріся сказала: "Хочу найбільшу!" А мама сказала: "Хочу величезну сосну, кошлату, таємничу, в якій може сховатися щось лісне страшне, а я не бачитиму!"

Тато розвів руками: "Ну, що будеш робити з цими двома дівчиськами?" І купив найбільшу.

Сосну прив'язали до санчат і весело потягли додому. Ішли повільно, й Оріся всю дорогу щебетала, розказуючи, яке гарне новорічне свято буде в них у школі. Галина Гнатівна розучує з ними цілу новорічну виставу з піснями, танцями і віршиками. Оленка буде Снігурочкою, Петько — Дідом Морозом, а Оріся — Новим роком. Мама й тато давно про це знали, вже й допомогли Орісі вивчити її роль, вже й чудесний срібний комбінезон, як у космонавта, пошили. Але мамам і татам ніколи не обридає слухати щебетання своїх донечок та синочків.

Проминаючи магазин "Старовинні речі", мама кинула швидкий, замилунаний і тужливий погляд на порцелянову карету. Ох, яка вона була таємнича і гарна за цим засніженим склом! Як личив сніг до ніжно-бузкової в золотих квітах карети, до синього каптану візника! Ох та й годі! Мама квапливо відвела погляд, але тато помітив і її захват, і печаль. І спохмурнів.

Біля магазину було маленьке кафе з відкритою терасою, де продавали гарячу каву з молоком.

— Давайте вип'ємо кави!— раптом сказала мама. □ Було дуже приємно пити каву біля столика, на який

сіявся і сіявся сніг, і його весь час доводилося згортати рукавичкою. Тато з мамою розговорилися про щось нецікаве, а Оріся пила каву з молоком, заїдала теплим бубликом і роздивлялась на відвідувачів кафе. І раптом почула за спиною знайомий голос:

— Ми ж домовлялись! "Річ" зараз тут, у мене.

— Я не можу її взяти зараз, шановний! Як і все інше. Мені зараз і ця розмова з вами може вилізти боком. Я ж вам людською мовою кажу: стежать...

— Тсс, може, це вам тільки здається...

— Я не хлопчик, у всяких бувальцях бував. Приховайте поки що...

— Де? У мене завтра ревізія. Можливий і домашній трус.

— Це мене не цікавить. Все! Про наступну зустріч повідомлю...

Оріся швидко озирнулась і побачила за сусіднім столиком дуже стурбованого дядька Тягнирядна, який дивився вслід незнайомцю у модному кожусі. Вона не могла

зрозуміти, про що гомонів сусіда із тим чужим чоловіком, але одразу відчула: тут щось негаразд.

— Дядько Тягнирядно щойно розмовляв з якимось незнайомцем!— смикнула вона тата за рукав.

— Я теж помітив того типа,— кивнув тато.— Це, мабуть, спекулянт антикваріатом, ну, тобто цінними старовинними речами... Втім, ти цього ще не розумієш, та й непотрібно воно тобі.

— Але ж нам казали в школі, і мама казала, ще спекулянти дуже погані люди, шкідники, а то і вороги! Чому ж ти не розкажеш дядечкові Цибульку про Тягнирядна?

— Ох, Орісю, і так повно турбот! Але... Звісно, ти маєш рацію. Треба порадитись з міліцією і вивести, на І решті, шахрая на чисту воду. Ну, ходімо, бо морозець-таки дошкуляє!

У своєму дворі Оріся зраділа: там уже грався Тимчик.

Оріся попросила:

— Ну, мамочко! Дозволь погратись, хоч хвилиночку...

Мама дозволила. Як весело було у дворі! Вийшли двоє дівчаток дядька Кузі, прийшов хлопчик із сусіднього будинку. В санчата запрягли Рекса. Реке був добрий і охоче возив дітей. Але чомусь він був печальний.

— Реке, чому ти сумний?— спитала Оріся. □ Реке тільки покрутив хвостом.

Розділ 13

А ЯКЩО ПО-ЧЕСНОМУ?

Відчинилась кватирка, і мама гукнула:

— Орісю! Додому! Бабусі приїхали...

Оріся зраділа. Вона вже скучила за бабусею і прабабусею. Крім того — вони ж, напевно, навезли їй гостинців.

Вдома, справді, стіл було завалено сільськими ласощами — ковбасою, салом, горіхами, медом, голівками маку, коржиками, пирогами...

Але мама сиділа сумна. Бабусі їй вичитували:

— У такий мороз! Пустити дитину у двір! Та ще й саму-самісіньку... Ти знаєш, скільки буває страшних випадків! А машини!

Мама мовчала. Тато мовчав теж. Мовчав і Дзявчик, бо в зубах у нього стримів добрий шмат пахучої кров'яної ковбаси. А курка дзьобала пшеничну кашу.

— Що я, маленька?— обурилась Оріся.— Я вже до школи ходжу...

— Може, ти і в школу і зі школи сама ходила?— ілякано спитала бабуса.

— Сама...

— Та-а-ак...— сказала бабуса, встала і хряпнула дверима.

Всі мовчали. В кімнаті стало сумно і незатишно, і Оріся попросилася піти до Тимчика. Мама відпустила.

Оріся поволі піднімалася сходами і сумно думала, чому в їхній сім'ї так часто сперечаються, чому не можна жити завжди дружно і мирно. Вони ж усі хороші — і тато, і мама, і обидві бабусі. Всіх вона любить, і вони всі люблять Орісю. Для чого ж

сперечатись?

Орися вперше поспробувала розібратися, хто з них правий — бабусі чи тато з мамою? Раніше вона про це не думала, а просто стояла за того, за кого вигідніше. Бабусі вимагають купити їй дорогу цяцьку, а батьки не погоджуються. Отже, праві бабусі. Мама примушує Орісю прибрати свій куточок, а бабусі захищають: "Встигне ще за вік натрудитися". Орісі не хочеться прибирати — отже, праві бабусі. А зараз Орісі хочеться гуляти самій у дворі, а бабусі — проти. Отже, права мама? А якщо без вигоди? Якщо по-чесному? Хто правий?

Вона не встигла додумати цієї серйозної думки, бо саме дійшла до Тимчикових дверей. Засмучена, вона натисла на кнопку дзвінка, навіть не озирнувшись на таємничі двері.

Розділ 14

ТИ ВЖЕ НЕ ДИТИНА, ОРИСЮ

Тимчик з мамою дивилися телевізор. Вони зраділи Орісі, запросили сідати... На телеекрані метушилися поліцейські, стріляли, хапали беззахисних людей, кудись тягли, били. Маленький чорноокий хлопчик аж находився від плачу. Його лице, залите сльозами, було спотворене страхом. Оріся раптом теж схлипнула:

— Тьотю Клаво, я не хочу, я боюсь. Вимкніть телевізор!

Тьотя Клава уважно подивилась на Орісю і вимкнула телевізор. Тоді погладила Орісю по голівці і спитала:

— Ти що, ніколи не дивилась "Міжнародну панораму"?

— Ніколи. Мама каже, що мені її дивитися рано...

— Може, твоя мама і має рацію... А фільми про війну ти не боїшся дивитися?

— Ні, про війну не боюсь. Війна була давно! Тоді люди ще не були такі розумні, як зараз, вони не знали, як це добре жити мирно. Зараз не може бути війни, еге ж, тьотю Клаво?— Оріся благально дивилася в лице сусідці. Тьотя Клава всміхнулася, невесело, але всміхнулася.

— Звичайно, Орісенько! Звичайно, війни не може бути і більше ніколи не буде.

Оріся з Тимчиком гралися, аж поки почало сутеніти, їли сільські гостинці, що їм принесла Оріся, розмовляли. Говорили про все на світі: і про новорічне свято у школі, і про дивну розмову дядька Тягнирядна з незнайомцем, і про війну, і про новий фільм, і про такі чудесні майбутні канікули.

Потім Тимчикова мама сказала, що їм треба іти в гості. Оріся попрощалася і пішла.

І одразу ж побачила коричневі двері. Підійшла. Левина голова всміхнулася і проказала:

Був наказ:

у всякий час

в дім впускать

і не лякать.

Тож заходь — і край.

Тільки ноги витирай.

Орися витерла ноги і погладила лева по дерев'яній гриві. Лев шморгнув носом і пробурмотів:

*Ні, з дівчатка цього будуть —
хай не леви — але люди!*

Двері ніжно продзвонили і впустили дівчинку.

— Заходь, заходь, Орисю!— гукнув із кімнати Діодор Аристархович.

Орися зайшла. Все в кімнаті було так само, як і вчора, тільки папуги, сидячи на карнизі в ряд, сердито кричали:

*Фурра-Хурра, смішно й кур-р-рам,
коли кажуть: "Попка — дур-р-рень".*

Це обр-р-раза! Дика фр-р-раза!

І на неї ми одр-р-разу

кар-р-ркаємо: "Сам дур-р-рак!"

Фрумпе-крумпе-крак!

Орися палко запевнила папуг, що їй і на думку не опадало говорити такі дурниці про таких розумних птахів. Папужки весело й радісно зацвірінчали.

— Ти чогось сумна, дівчинко?— уважно подивився на Орисю Діодор Аристархович.

— Вдома сперечаються...

— А що? Бабусі приїхали?

— Приїхали,— зітхнула Орися,— і зразу нагримали і на маму, і на тата. Вони такі недобрі...

— Ні, твої бабусі добрі. Просто вони занадто сліпо і нерозважливо люблять тебе. Адже ти в них єдина внучка. Твої прабабуся і бабуся — незвичайні люди. Ти хоч щось знаєш про них?

— А що про них можна знати? Бабусі як бабусі.

— Люди не машини, Орисенько. Вони часто помиляються, у кожного є свої вадки і примхи. Твої бабусі помиляються, коли вважають, що можуть в усьому командувати татом і мамою, бо вони старші. А тато й мама неправі, що досі не розповіли тобі про бабусю й прабабусю, про їхнє життя.

— А яке у них було життя?

— Просте життя. Але — ох, яке непросте! Твоя прабабуся була простою селянкою, якій хліб діставався тяжким щоденним трудом.

— Це було ще до революції?

— Так. Твоя прабабуся була трудяща людина. Вона мала шестеро діток. А прадідусь хворував на ноги, відморожені на царській війні. Він не міг багато заробляти. Він виплітав сіті і кошики. Розумієш, як нелегко їм жилося?

— Розумію.

— Але коли померла вдова-сусідка, полишивши трьох діточок, твоя прабабуся і хвилини не вагалася, одразу забрала чужих дітей до себе. І ростила всіх дев'ятеро однаково, як своїх.

— А де ж вони всі? У мене ж тільки один двоюрідний дідусь.

— Двоє рідних померли від дифтериту. Одна нерідна донька померла вже дорослою. Всі інші, окрім твоєї бабусі і одного нерідного сина, загинули на війні.

— Бідна прабабуся...— з жахом прошепотіла Орися.

— Твій двоюрідний дідусь так і не одружився. Отже, сама розумієш, ти одна-єдина правнучка у людини, яка виростила дев'ятьох дітей. Як же їй тебе не любити? Як тебе не пестити? Але, звісно, зрозуміти людину — ще не означає погодитися з нею, дозволити їй чинити по-своєму...

— Тому вони і сперечаються...

— Тому і сперечаються. А ти мири їх, переконуй, заспокоюй.

— Я спробую... Діодоре Аристарховичу. А ви ще про бабусю розкажіть.

— О, твоя бабуся була одна з перших радянських вчительок на селі. Їй заледве виповнилось вісімнадцять, але вона була безстрашна. В неї навіть стріляли куркулі. Але, видужавши, вона знову наполегливо і сміливо вчила дітей, виховувала їх справжніми радянськими людьми.

— Ну, чому? Чому вони мені не розповіли про це?

— Бабусі не розповіли, бо вважають тебе маленькою. А ти вже не мала, Орисенько. Вчись шанувати і берегти своїх рідних. У мами твоєї хворе серце, а скільки їй доводиться нервувати через тебе? Поводься так, щоб у твоїх рідних не було причин сваритися через тебе.

Орися зітхнула:

— Так, у мами часто болить серце! Вона не любить галасу. Вона каже, що єдина мрія в неї — це посидіти хоч на мить у тиші, на самоті, десь у хатинці серед лісу, де нікого-нікого, тільки вона, засніжений ліс і велика тиша...

Розділ 15

"СТОРОННІМ ВХІД У МИНУЛЕ ЗАБОРОНЕНО!"

— Ну, гаразд. Годі вже нам про смутне. А то он навіть папуги щось примовкли,— сказав Діодор Аристархович.— Меланіє Мелентівно, а зготуйте-но нам чайку.

Ватяна лялька розплющила очі і зіскочила з самовара. Не минуло й п'яти хвилин, як Орися з Діодором Аристарховичем уже пили чай із смачними млинцями, а Меланія Мелентівна знову стала лялькою й дрімала собі на теплому самоварі. Птахи весело і насмішкувато перегукувались, пурхаючи у квітучих заростях.

— Розумієш, Орисю, я не просто чарівник,— розказував Діодор Аристархович.— Я — Великий Охоронець Скарбів. Я з'являюсь тільки тоді, коли в мені десь є потреба. Пам'ятаю, я був у вашому місті в сорок п'ятому році. Тоді злочинці пограбували музей старовинних годинників. Я йшов знайомитися з людиною, яка, я знав, могла мені допомогти в цій справі. Коли я проходив повз ваш дім, то побачив на лаві дівчатко, яке гірко плакало. А я не можу бачити, як плачуть діти. Я підійшов до дівчинки, сів, погладив її по голівці і почав утішати. Вона все плакала, і тоді я подарував їй...

— Велике скляне яйце!— захоплено вигукнула Орися.— Це ж була моя мама. Вона мені розповідала!..

— Так, це була твоя мама. А яйце і досі у неї, Орисенько?

— Ой, ні! Мама загубила його. Вона довго за ним плакала. Мама каже, що це була найбільша біда її дитинства.

— Так-так...— задумливо проказав Діодор Аристархович.— Бідне дівчатко! Що ж, зараз поглянемо...

Старий чарівник підкотив крісло до чарівного дзеркала. Натис на кнопку з написом "Вхід". І одразу ж на все дзеркало спалахнув тривожний напис: "Стороннім вхід у минуле заборонено!" Діодор Аристархович сказав: "Фрумпе-крумпе-крак!"—і напис змінився іншим: "Ласкаво просимо. Але застерігаємо: в минулому нічого не можна чіпати, забирати з собою або приносити. Запам'ятайте: зміни в минулому міняють сучасне і майбутнє. Витирайте ноги при вході і виході!" Напис погас. Дзеркало вкрилося сніжними візерунками, як замерзла шибка. Візерунки танули, танули, з ними тануло скло. А потім скло зникло.

Діодор Аристархович раптом бадьоро встав з крісла, витер ноги об килимок і... переступив через раму, як через поріг.

— Ой!— скрикнула Оріся.— У вас одужали ноги?

— Ні, Орісю. Просто я вже — в минулому. А тоді у мене були ще здорові ноги.

Діодор Аристархович дивився на неї із дзеркала і сміявся. Лице в нього помолодшало, і фрак був інший.

— Візьми, Орісю, онде на полиці пляшечку і відпий один ковток. Це "консервуюча мікстура". Вона збереже тебе такою, як ти є. Бо, переступивши поріг у 45-й рік, ти зникнеш зовсім. Адже тебе тоді ще не було. Випила?

— Так.

— Прокажи: "Фрумпе-крумпе-крак!"—Оріся проказала.

— А тепер іди сюди! Витри ноги.

Оріся витерла ноги, боязко переступила через раму і потрапила раптом... Куди?

— Це ж, здається, наша квартира. Хоч...

— Ваша, Орісенько. Тільки дуже давно. Дивись же, нічого не чіпай.

Оріся впізнала довгий коридор з єдиним вікном. Але який він похмурий і брудний, без веселих жовто-гарячих шпалер, без стелажів, до стелі закладених книгами. Стояли тут лише стара важкенька шафа з потемнілим дзеркалом та вішалка. І пальта висіли потерті, заношені, темні. Тут було дуже холодно, але пахло добре, приємно.

— Чим це пахне?

— Піччю, Орісенько. Колись ваш дім опалювався печами. Це важко і незручно, але від печі так гарно пахло дровами, глиною, теплом! Хоч ця піч, здається, давно не топлена...

Крізь коридорне вікно Оріся побачила руїни будинку навпроти.

— Що це?

— Як що? Зруйнований дім. Війна ж іще навіть не скінчилась. Через п'ять років тут збудують універмаг, а через десять — новий базар.

З кімнати почулися голоси. Оріся обережно ледь-ледь відхилила двері. Вона побачила велику, теж сіру і похмуру, кімнату. Посередині — стіл. За столом, в

окулярах...

— Ой, та це ж бабуся! Яка вона молода! Навпроти бабусі — заплакана худенька дівчинка в сірій хустинці.

— Ну, не плач, Світланко! Знайдеться твоє яйце. І взагалі — у твоєму житті буде ще так багато хорошого. Ти житимеш в гарній квартирі, серед нових меблів і зручних речей, ходитимеш в яскравих сукнях по нових вулицях відбудованого міста, а своїй донечці ти купуватимеш найкращі іграшки. Ти не знаєш, як це прикро не мати змоги зробити своїй дитині новорічний подарунок. Дарувати так приємно! Ну, годі, годі! Вчи уроки, поки ще є стіл, бо вдень покличемо Кузьму і порубаємо стіл та шафу на дрова. Уроки можна робити і на підвіконні. А після війни...— бабуся посміхнулась,— після війни ми купимо все, все, все нове, щоб ніщо не нагадувало нам про лихі часи. Зараз же головне — пережити.

Орися слухала розмову, захоплено і ніжно розглядаючи смутне личко дівчинки, яка колись буде її мамою.

*Тихше-тихше, щоб не чхнули,
щоб і не кахикнули.
Як шкода, що у минуле
ми прийшли некликані.
Цить, не загриміть полінцем.
Треба бути серйозними.
Жаль, що в мамине дитинство
Ми зайшли без дозволу.
Тут не можна ні зітхнути,
ні шепнуть, ні охнути.
Тільки ніжно, тепло, смутно
обійняти поглядом:
дім і жінку у хустинці,
і дівча зарюмсана —
все матусине дитинство
й молодість бабусину.
Щоб від погляду ясного,
теплого, мов промінь
людям, скривдженим війною,
потепліло в домі.*

Тим часом Діодор Аристархович тонкою скляною паличкою водив по стінах, по підлозі, торкався підвіконня. І раптом паличка засвітилась рівним голубим світлом.

— Є!— зраділо прошепотів чарівник і опустився навколішки.— Дивись і запам'ятовуй. Отут, у підлозі, бачиш — діра. Певно, вигризла миша. В діру закоти лось яйце і впало в підпіл. Вернешся додому — спробуй його дістати. Найкраще робити це з мамою. Але про мене — ні-ні! Нікому!

Діодор Аристархович змахнув паличкою, вона знову засвітилась, а старе дзеркало в

шафі — засніжилось, а потім розтануло... Дівчинка і дідусь ступили в нього і... опинилися знову в кімнаті Діодора Аристарховича. Чарівник (о як він одразу постарів!) втомлено впав у крісло:

— Я дуже втомився, Орисенько. Іди, дитя, додому...

— Велике вам спасибі!— вигукнула Оріся і кинулась до дверей.

Розділ 16

МАМА СЛУХАЄ ВЕЛИКУ ТИШУ

Вдома дівчинку зустріла тиша. Але не та мирна затишна тиша, яку Оріся любила, а загрозлива, напружена тиша, коли домашні не розмовляють одне з одним. Ця тиша була гіршою за галас і навіть гіршою за сварку. Тато в кабінеті щось читав, бабусі у вітальні дивилися телевизор, а мама лежала на дивані, обмотавши голову— вологим рушником. Оріся одразу ж кинулась до місця, де щойно бачила діру в підлозі. Але діри не було.

— Що ти шукаєш, Орісю?— Мама вийшла в коридор з мокрим рушником в руці.

— Мамочко, скажи...— Орісин голос мимоволі зазвучав таємниче,— тут у підлозі була колись діра?

— Була...— здивовано відповіла мама.— Але тато давно вже забив її фанеркою і зафарбував. А звідки тобі відомо про неї? Тебе ж тоді ще на світі не було.

— Мамочко,— Орісин голос став іще таємничішим,— а не могло твоє скляне яйце закатитися в цю діру?

Мама замислилась, потім схвильовано сказала:

— Знаєш — цілком можливо. Бо я тут завжди вішала своє пальтечко, а яйце носила в кишені... Але звідки ти знаєш про діру?

— Просто мені приснилось, що твоє яйце закотилося в діру... Мамочко, давай ми відірвемо фанерку і пошукаєм.

— Яка ти фантазерка! Думала про це — от і приснилось. Будь же розважливою, Орісю. Надходить Новий рік, а ми зіпсуємо підлогу. Прийдуть гості, колядники, ще хтось перечепиться.

— Мамочко, я тебе дуже прошу. Ну, давай. Я не заспокоюсь, я не зможу ні спати, ні їсти...

— Знаєш, Орісю, я тепер, мабуть, теж не зможу ні спати, ні їсти, поки не перевірю... Але — цить. Давай тихесенько, щоб ніхто не чув.

Мама відкрила татів ящик з інструментами, дістала маленьку сокирку, швидко відшукала місце, де була прибита фанерка, і підважила її сокиркою. Фанерка довго не піддавалась — заіржавіли цвяхи. Потім з тріском розламалася навпіл, в підлозі зачорнів отвір. Оріся налагодила всунути туди ручку.

— Ні, Орісенько, це зроблю я. По-перше, тому, що там можуть бути миші, а по-друге, Орісенько, я хочусам... Розумієш? Я ніби знову стала дівчинкою...

Мама засунула руку глибоко в підпіл. Довго нишпорили там. І раптом очі її спалахнули такою радісною синню, аж Оріся замружилась.

— Є!— скрикнула мама і витягла щось сіре, кругле, кошлате від пилуги. Мама

нетерпляче витерла це кругле мокрим руїнником і... Оріся побачила в її руці скляне яйце. Воно було точнісінько такого ж кольору, як мамині очі, так само радісно і ніжно світилось. В глибині скляного яйця біліла крихітна хатка, оточена таємничими ялинами. В хатці золотіло віконце. А на засніженому дашку, піднявши ніжку зі срібним копитцем, стояло срібнороге козеня. Сніг і на даху і довкола хатки був усіяний самоцвітами.

— Яке диво! — прошепотіла Оріся.

В маминих очах стояли голубі сльози.

— Чого ти плачеш, мамо?

— Мені шкода дівчинки, яка плакала за цим яйцем багато років тому. Шкода всього мого темного од війни дитинства.

Мама вхопила Орісю за руку і потягла на кухню. Вони сіли за стіл, а яйце поклали на голубе фарфорове блюдце. Час від часу мама із щасливою посмішкою струшувала його, і ліс, хатка, козенятко — все зникало в сніжній заметілі. Клала яйце на місце — і заметіль вщухала.

Тим часом з кімнати знову залунав обурений бабусин голос. То вона знайшла свою святкову туфлю, погризену Дзявчиком. Мама гірко зітхнула. Посмішка збігла з її лиця. Вона сказала тихо:

— Як я втомилась від усіх цих чвар і недобрих слів... А там, в тій лісній хатиночці, мабуть, така глибока і ласкава тиша! От би там опинитися! Хоч на мить! Спочити в тій Великій Тиші...

І... мами не стало. Яйце ще ясніше засвітилось. Почувся дзвін, ніби відчинялись коричневі двері, і в золотому віконечку всередині яйця з'явилась крихітна мамина голівка. Мама посміхнулась Орісі і опустила фіранку. І хоч Оріся не струшувала яйце, хатка в лісі все одно зникла за сніговою запоною...

Оріся ходила по кухні навшпиньках і тривожно позирала на яйце.

До кухні зайшла бабуса.

— А де мама?

Оріся хутко сховала яйце в кишеню і відповіла:

— Не знаю... Певно, десь вийшла до сусідів. Відповіла — і зашарілась. Вона не любила казати неправду, але ж хіба бабуса зрозуміє?.. А може, зрозуміє? Треба подумати.

Бабуса поставила на плитку чайник і повернулась до кімнати.

Раптом знову почувся ніжний передзвін. Оріся вихопила яйце з кишені і поклала на блюдце. Сніг у ньому влігся. А за столом знову сиділа мама. Щоки в неї порожевіли, очі радісно блищали.

— Ох, як я скучила за тобою! Я ж пробула там не менше, ніж тиждень. Як я відпочила! Дивилась у вікно, на сніг, слухала Велику Тишу, читала гарні розумні книги. Тільки про тебе турбувалась. А як ти пояснила всім, де я?— Мама просто засипала Орісю запитаннями.

— Що ти, мамочко! Адже тебе не було лише сім хвилин. Рівно. Я дивилась на

ходики.

— Яке щастя! Невже це справді було? Такого не буває...

— Звісно, такого не буває,— лукаво сказала Оріся.— Просто в тебе, мамо, ненормальна фантазія.

Мама засміялась. Оріся придивилась до яйця і побачила, що в ньому поменшало самоцвітів.

— Мамочко, а самоцвіти — це ти позбирала?

— Ні, доцю, це не ті самоцвіти, з яких роблять прикраси. Я зрозуміла, що не самоцвіти то горять, а дорогоцінні хвилини спокою і тиші. А козенятку треба буде знову добряче потрудитися, щоб викресати нові самоцвіти, замість тих, які я витратила...

Оріся засинала. На вікні горіла зелена лампа, і од її світла сніг за вікном був теж зеленим.

"Як чудесно,— думала Оріся,— що тепер мамі є де відпочити і послухати Велику Тишу".

Орісі тиша була не потрібна. Вона любила шум, вереск, ігри, регіт, співи і голосну-преголосну музику. От тільки сварок не любила.

Так тихо-тихо було в місті. Ішов тихий, зелений, м'який сніг, і Оріся подумала, що тишу вона теж любить. Бо чудеса творяться тільки в тишині.

Оріся заснула. Спав Дзявчик у кріслі, спала Фрейліна на своїй підстилці під батареєю, спали всі. Не спало тільки срібнороге козенятко у яйці. Залите місячним сріблом, воно вперто трудилось, викресуючи копитцем все нові і нові самоцвіти. Адже може статися, що завтра будуть нові неприємності, й Орісиній мамі захочеться спочити від них. Козенятко, вперто виставивши срібні ріжки, кресало і кресало копитцем по снігу, і самоцвіти дзвеніли, дзвеніли, наспівували, заколисували...

*Є на світі ліс чудесний,
зачарований у скло.*

*Тільки сніг і синь небесна,
вітерець ані шелесне,
тільки тиша і срібло.*

*У кущах синичий сміх,
сніжні барикади.*

*Пада, пада, пада сніг,
пада сніг, мов уві сні,
тихо-тихо пада...*

*Погостюй, спочинь, побудь
у Великій Тиші.*

*На хвилиночку забудь
клопіт, прикрощі, журбу.*

*Хай тебе колише
тиша...*

Тут багато добрих книг.

*Пічка гостю рада.
Пада, пада, пада сніг,
пада сніг, мов уві сні,
тихо-тихо пада...*

Розділ 17

ВИВ У ДВОРІ ПЕС

Цілісіньку ніч вив у дворі Реке. Мешканці не могли спати і кляли жорстоких господарів, які, переїхавши у нову квартиру, кинули напризволяще пса. Коцій Безсмертний Сімнадцятий, тобто, пробачте, майстер Костянтин Борисович, хотів забрати пса собі, але Залізна Дама, тобто, пробачте, Зоя Дем'янівна влаштувала йому з цього приводу скандал:

— Я вже бачу, до чого йдеться...— шипіла вона зловісним шепотом, щоб не чули сусіди.— Ти теж, як твоя перша безсовісна дружина, хочеш зрадити злу силу і перейти у ворожий табір. Добреньким хочеш стати, га? Хіба я не бачила, що ти вчора полагодив дитячий велосипед і не вставив туди пристрою, який рве штанчата? А мій летючий пилотяг ти коли полагодиш? Тягнеш, ледащо? Я б уже стільки зла зробила, що ну! А змушена перебиватися всякими дрібними капостями. Та й тут. ти мені шкодиш. Вчора я приладнала над дверима під'їзду швабру, щоб тріснула того, хто перший зайде. Де вона, та швабра?

— Та я ж перший і зайшов. Вона мене і тріснула. Бачиш, яка гуля?

— Так тобі і треба. Навіть швабра вже тебе розкусила. Вона знає, на кого падати. А коли хтось перевісив номери квартир, щоб сусідоньки попобігали, нащо ти їм накинував на Кольку Чаплю? Хіба ти не знаєш, що Колька — наш? Міг би вказати на когось із них, добреньких. З будь-якої квартири. Їх тут багато.

— Та не повірять же!

— Повірять, повірять! Люди завжди охочіше вірять у лихе, ніж у добре.

— Не всякі.

— Не сперечайся зі мною! Ти зрадник і нікчема. Котрий місяць ти майструєш машинку для масового виготовлення рогаток? Де вона?

Костянтин Борисович відповів знічено:

— Та... Я її переробляю на машинку для випікання булбуків.

— Що?— Залізній Дамі аж дух перехопило від обурення.— Ти ж уже і так товстун, тують ти, рохля ти, недотепо...

— Цить!— раптом вигукнув Костянтин Борисович і так гухнув кулаком по нічній тумбочці, аж нічник у вигляді сови злякано підскочив і змахнув крилами.— Цить, бо розмонтую на деталі. Знахабніла, залізяка. Я глава сім'ї, чи ти? Зазналась! Вже не пам'ятаєш, що це я, я тебе зробив із старого годинника і кравецьких ножиць.

Залізна Дама злякано припинила. Та чи надовго?

А бідолашний Рекс вив і вив. Орісині бабусі, натом-лені дорогою, спали міцно. Але тато і мама місця собі не знаходили. Не спали, нервували, виглядали у вікно.

— Добре, хоч Оріся спить і не чує. Вона б домоглася, щоб ми взяли Рекса до себе.

Але ж це безумство: у нас і так не квартира, а казкова рукавичка.

— Пождемо ще трохи,— сказав тато.— Якщо за півгодини пес не перестане вити, я спущусь...

Сусанна Охрімівна Тягнирядно лютувала на зіпсований телефон. Чоловіка не було вдома, а самій іти на вулицю, шукати автомат і викликати "будку" на цього шолудивого Рекса було ліньки.

— Пожду ще трохи,— бурмотіла Сусанна Охрімівна.— Як за півгодини не перестане вити, доведеться іти дзвонить...

А Тимчик з мамою не чули собачого виття. По-перше, тому, що вікно їхньої єдиної кімнати виходило на вулицю; по-друге, тому, що вони, обійнявшись, міцно-преміцно спали одягнені на незастеленому дивані. Обличчя їхні були мокрі від сліз. Ввечері мама переказала Тимчикові слова лікаря, і вони довго-довго плакали вдвох. Та так і заснули. Мама говорила Тимчикові, як це чудесно — бути скрипалем. Тимчик погоджувався, що це справді чудесно. Але він же знав, що у мами немає грошей на скрипку. І від того сльози текли і текли.

У домі було ще кілька квартир. В одній жив будівельник дядько Кузя з дружиною і трьома маленькими дівчатками-близнюками, які були всі на одне личко і звалися теж схоже: Білена, Вілора і Віолетта.

У другій жив дев'ятикласник Тютя з бабусею. Насправді його звали не Тютя, а Денис Тютін, але навіть бабуса називала онука Тютею. Може, тому, що він занадто часто потрапляв у безвихідні ситуації, з яких не міг вийти без бабусиної допомоги. Він завжди щось губив, щось забував, чогось не помічав і розгублювався. А головна Тютіна вада, як на думку дворових хлопчаків, полягала в тому, що Тютя не любив і не вмів битися. Батьки Дениса працювали за кордоном, а Денис кінчав дев'ятий клас, і не хотів міняти школу.

І все-таки товариші поважали Тютю. А чому? Тому що був він Великий Хімік. Тому що в квартирі їхній завжди щось шипіло, кипіло, люто смерділо і час від часу — вибухало.

Рексового виття бабуса не чула, бо у неї вуха позакладало од сьогоднішнього вибуху і ще не відклало. А Тютя не чув Рекса тому, що в його кімнаті постійно гув потужний вентилятор, очищаючи повітря.

Жила в будинку ще кравчиня, тіточка Надя, тиха і лагідна жінка. Вона жила сама, лише з котом Вассіа-ном. То був дуже випещений і пихатий кіт. На "Ваську" він не озивався, бо ніколи не забував, що він не Васька, а Вассіан. Другу свою кімнату тютя Надя здавала квартирантові, якого ніхто не звав на ім'я. Квартирант працював художником-майстром на маленькій фабриці манекенів. Тітонька Надя якось сказала Оприсиній мамі співчутливо і скрушно:

— Ох, він такий самотній чоловік! Відтоді Оприся подумки так і називала квартиранта тіточки Наді — Самотній Чоловік. Вона не дуже розуміла, що таке самотній, бо гадала, що це щось на зразок імені.

Хто чув, а хто й не чув Рейсового виття. Але підніматися з теплих постелей і щось

вирішувати було так тяжко, що кожен думав собі, як і Орисин тато: "Пожду ще трохи. Якщо за півгодини пес не перестане вити, я спущусь..."

Але за півгодини пес вити перестав. Що було тому причиною — хто його знає. Діло нічне, діло зимове.

Тільки мудра Снігова Баба у дворі все бачила, все чула, все знала...

Але про це поки що — цить.

Бо діти сплять. І місто спить.

І тільки слід...

Пройшов тут кіт.

І тільки дзвін — упала зірка.

І зірці кіт сказав: "Привіт!"

Ти вчасно. Посвіти-но в нірку!

Така відстала ця мишва!

Ні світла, ні перин, ні ванн.

Я б і не їв їх — та, погодьтесь,—

у темряві їм жити годі.

Комусь же слід (хоч за хвосту)

їх витягать із темноти.

Та й моціон не зайвий теж.

Бо поки мишку доженеш,

та поки виховаєш сіру —

враз нагуляєш апетит

до тих сардельок, що в квартирі

на мене ждуть!"— закінчив кіт.

Розділ 18

ЩО ЗНАЛА СНІГОВА БАБА

Снігову Бабу виліпили діти — тому вона була добра. Ніс їй зробили з довгої морквини — тому вона була дуже допитлива. А на ніс почепили ще й старі, обмотані дротом окуляри Орисиної бабусі, які та викинула на смітник. Тому Снігова Баба була дуже видюща. Її виліпили з найбільшого найпершого снігу — тому вона була дуже вихована. А дуже вихована Снігова Баба мусить стояти собі смиренно серед двору, все бачити, все чути, все знати, але... мовчати. Роззявляти рота, або вимахувати мітлою, або — о жах! — ступити хоч один крок — вважається непристойним для порядних Снігових Баб. А скільки могла б розповісти ця Снігова Баба і дітям, і дорослим, і навіть працівникам міліції!

Для всіх у неї в запасі були всілякі дуже цікаві, дуже повчальні спостереження, здогадки і факти. Вона знала, що було, що є і що буде. Знала, що скоро настане Новий рік. І курка Фрейліна полетить на Королівський пташиний бал. Так-так, адже і в курей є свої казки. Снігова Баба бачила, як учора на сходах Фрейліну перестрів Боб Нарцисович Австралійський, папуга із зоопарку, який ходить до чарівника. Чемно вклонившись і знявши капелюх, папуга сказав:

— О шановна! Ви така чудесна, така розкішна біла птаха! Ви дуже мені подобаєтесь.

— Ви мені теж...— щиросердо відповіла Фрейліна. І це була правда, бо такий папуга здатен був розбити серце не лише простій білій курці, а навіть найрозкішнішій паві або й жар-птиці. Він був прекрасний у своєму смугастому піджаку, в окулярах та ще з таким привабливим закордонним акцентом.

— Я запрошую Вас,— сказав папуга,— на наш великий новорічний пташиний бал, який відбудеться у Пташиному павільйоні зоопарку. Королева, голуба заморська курка Генрієтта, влаштовує цей бал, щоб знайти наречену своєму синові — півнику Генріху сімсот тисяч дев'яносто дев'ятому.

— Ох, дороженький Боб Нарцисович! Я така вдячна вам за запрошення!— присіла в поклони чемна курочка, а сама хитренько собі зважила (бо всі курки — хитрюги), що папуга — папугою, а принц-півник, та ще голубий,— це вже щось краще! Непогано було б потрапити в королівську родину і стати не фрейліною, а принцесою.

Сповнена райдужних мрій, курочка поспішила додому. А Снігова Баба їй трішки позаздрила. Але тільки трішки. Адже у Снігових Баб і у курей мало спільного.

Потім з дверей вибіг маленький Дзявчик і злякано сахнувся од смітника. Очевидно, йому здалося, що це щось інше, дуже страшне, або хтось інший, теж дуже страшний. І чого він такий боягуз, цей Дзявчик? Адже це так помітно...

Високо задерши випещений рудий хвіст, гидливо струшуючи сніг з вусів і з лапок, ішов двором Вассіан.

— Добрий вечір вам...— ввічливо привітався з ним Дзявчик.

— Добрий вечір і вам...— поважно, але трішки іронічно відповів Вассіан.

Дзявчикові одразу ж захотілося дати зрозуміти котові, з ким той має справу. Він спитав:

— Чи не бачили ви тут кого-небудь, кого б я міг вполювати і з'їсти?

Кіт вдав, що дуже злякався:

— Н-н-ні... А кого б ви бажали вполювати?

— Ну...— протягнув Дзявчик, замислено натупуючи передньою лапкою,— хоча б вовка... Ви не бачили випадком вовка?

Дзявчик знав, що питає. Оріся сказала йому, що ніяких вовків у місті не було, немає і не буде.

— А, вовка...— полегшено вигукнув Вассіан.— Вовк є, за три кроки звідси. Щойно зайшов у "Ремонт ну майстерню" полагодити свій кутній зуб. От-от вийде, зачекайте... Та куди ж Ви?

Але за Дзявчиком аж закуріло снігом. Він кинувся додому, подалі і від кота, і від вовка. Дзявчик заліз під батарею у кімнаті і, тремтячи, думав, що вовк — це зовсім не смачно. Вовка він залишить на завтра, а сьогодні він ще ситий курячими котлетками. Дзявчик ніяк не міг заспокоїтись. Маленьке песяче сердечко провалилося кудись униз, аж на самісіньке дно лівої п'ятки. Дзявчикові довелося зробити стійку на голові, аби сердечко знову перекотилося на місце. Тільки після цього він заспокоївся і заснув.

А кіт Вассіан довго ще сміявся у дворі, і Снігова Баба посміхалась.

Дуже часто бачить тепер Снігова Баба міліціонера Цибулька і знає, чому... І мудро, лукаво всміхається: "Ех, багато ще недосконалого є і в людях, і в звірах".

Але Снігова Баба вірила, що все скінчиться на добро.

"Якщо Кошії Безсмертні перевиховуються, то що говорити про людей?"

Розділ 19

ВОГОНЬ У ГРУБЦІ

Снігова Баба замислилась, милуючись снігом, який так синьо, так казково кружляв навколо єдиного нічного ліхтаря. Потім поглянула крізь прямокутник під'їзду на нічну, таємничо освітлену, і від того дивовижну вулицю. Там, перед вітриною універмагу, вже давно стояв Самотній Чоловік. Сніг засипав йому плечі в сірому пальті, і комір, і кошлату шапку. Зараз його швидше можна було б назвати Сніговим Чоловіком, ніж Самотнім.

Він не міг відвести очей від крайнього манекена — синьоокої дівчини в білій хутряній шубці. Це був чудесний манекен: всі жителі міста приходили щовечора до універмагу, щоб помилуватися на нього. Тобто на неї. Бо дівчина була зовсім-зовсім як жива. В перший день, коли дівчина-манекен з'явилась у вітрині, всі подумали, що то справжня дівчина, і не могли зрозуміти, чому вона так довго і непорушно стоїть у вітрині. Люди спинялись біля вітрини, гомоніли, дивувались, навіть стукали у скло і гукали до неї. Директорові універмагу це обридло, і він наказав повісити на груди дівчині-манекену табличку: "Це не жива дівчина, а манекен. Прохання не турбувати". І люди перестали товпитися біля вітрини, швидко втратили інтерес до дівчини-манекена.

Всі, крім Самотнього Чоловіка. Бо цей манекен Самотній Чоловік зробив сам, це був його найкращий витвір. Снігова Баба чула, як він пробурмотів колись, ідучи повз неї:

— Це моя лебедина пісня. Кращого манекена я вже не зможу зробити. О, які у неї очі! Які віії! Яка посмішка! Одразу видно, що в неї золоте серце. Я вклав душу вцю дівчину.

Самотній Чоловік тоді так глибоко замислився, що налетів просто на тітоньку Надю, яка несла в "Ремонтну майстерню" чайник. Він ніяково вибачився, а тітонька Надя співчутливо похитала головою:

— Ех, одружитися вам треба, дорогий мій!

...Сніг ішов і йшов, а Самотній Чоловік стояв, засипаний снігом. От тоді у дворі і завив пес. Снігова Баба знала (вона здогадалась одразу), що Рекса покинуть його господарі. Їй було дуже шкода собаку, але що вона могла вдіяти? Години минали, Рекс вив і вив. Самотній Чоловік, заглиблений у свої думки, довгий час не чув собачого виття, але нарешті завважив: "Що таке? Здається, це виє Реке. Чому?"

Він струсив сніг з плечей і шапки (аж Снігова Баба розчаровано зітхнула) і швидко зайшов у двір. Рекс вив на порозі покинутого флігеля.

— Що таке, друже?— Самотній Чоловік приязно поплескав його по спині. Пес аж ніби схлипнув, зовсім по-людському, і притулився засніженою мордою до колін людини.

— Ну, що з тобою робити, бідолаго? Додому я тебе не можу привести. Адже я і сам

— квартирант. Завтра ми, звісно, щось придумаємо, але от сьогодні що робити?

Реке дрібно тремтів і тягся мордою до сітки, в якій Самотній Чоловік ніс додому свою холостяцьку вечерю: батон, пляшку молока і кільце ковбаси.

— Ну, от що...— вирішив Самотній Чоловік. — Якщо я не можу взяти тебе до себе, то я можу піти до тебе... Чи не так?

Він рішуче відчинив незамкнені двері флігеля, зайшов, впустивши Рекса, і клацнув вимикачем біля дверей. Але лампочка не спалахнула. Її не було. Скупердяї-господарі викрутили її і забрали з собою. "Що ж,— подумав Самотній Чоловік,— добре, що хоч дворовий ліхтар світить просто у вікно... Ну й холоднеча тут! Що ж нам робити, псинко?"

Самотній Чоловік роззирнувся. В кімнаті залишився лише старий продавлений диван, три скалічені табуретки, проїдена шашелем дубова скриня і купа старого ганчір'яного та паперового мотлоху.

— Рексе! Ми живемо! — бадьоро вигукнув Самотній Чоловік. Він грюкнув табуреткою об табуретку, і вони розпались на цурпалки. Позбирав паперове сміття і запхнув усе те в грубку. Підпалив. Вогонь ласкаво і весело загув. Песик, як зачарований, дивився у вогонь.

— Ну от, бачиш. Тепер трохи веселіше, чи не так?— Самотній Чоловік відрізав шматок батона, поклав на нього ковбаси, налив у консервну бляшанку молока.

— Поділимось по-братськи...— І він замуликав пісеньку:

Можна жити й не тужити

без машин, і шуб, і слуг.

А без друга як прожити?

Всім потрібен вірний друг.

Щирий, добрий друг.

Хай там бурі й завірюхи!

Хай там тисячі тривог!

Все пусте, коли ти з другом.

Вдвох. Або найкраще — втрох.

І чотири не завадять,

навіть п'ять не зайвина.

Більше друзів — більша радість

вам і нам.

Час минав. Вогонь весело освітлював кімнату. Було затишно й тепло. Реке лежав біля грубки на ганчір'яному мотлозі, який ретельно зібрав для собачої постелі Самотній Чоловік. А сам він сидів на старому дивані, дивився на вогонь, про щось думав і зітхав.

У дворі зарипів сніг. Самотній Чоловік подивився у вікно. В світлі нічного ліхтаря він побачив Кольку Чаплю, який швидко йшов двором. "Невже сюди?" — занепокоївся Самотній Чоловік, йому не хотілося, щоб гість порушив їхню з Рексом тиху і добру ніч. Але Колька проминув флігель і зник у парадному. "До кого ж це він?" — здивувався

Самотній Чоловік, дивлячись у вікно. За кілька хвилин в квартирі Тягниряднів спалахнуло світло. А ще через якийсь час у дворі з'явилась довготелеса постать Кольки Чаплі в спортивній куртці. Він тяг величезний і, очевидно, дуже важкий чемодан. "Чемодан — не його!" — одразу помітив Самотній Чоловік, бо чемодан був дорогий, з розкішної жовтої шкіри. Колька вийшов з двору, і Самотній Чоловік одразу забув про нього — адже в нього були свої клопоти і печалі. Світло в Тягниряднів погасло. Самотній Чоловік вмотивувався зручніше і почав дрімати. Але сніг знову зарипів. Самотній Чоловік звів голову і побачив крізь вікно Раймонда Якимовича Тягириядна, який прощував додому з прямокутною коробкою під пахвою. Він ішов швидко і весь час озирався. "Мовби боїться когось...— подумав Самотній Чоловік.— І що за охота людям займатися темними справами? Наскільки щасливіше живеться на світі чесним людям... І спокійніше!"

Світло в Тягниряднів знову засвітилось і горіло довго. Потім засвітилося вікно кімнати Костянтина Борисовича. Але худа кістлява рука одразу засмикнула фіранку.

— Чого їм усім не спиться?— пробурмотів Самотній Чоловік.— Можна подумати, що вони всі закохані...

Самотній Чоловік був ще молодий, і гадав, що в усьому світі ночами не сплять лише закохані. А Снігова Баба знала, що це не так.

Самотній Чоловік натягнув на плечі пальто і заснув. Грубка догорала. Біля неї солодко сопів на м'якому ганчір'ї Реке. Вуличний ліхтар освітлював кімнату.

Нарешті погасло світло в усіх вікнах будинку.

Розділ 20

СТРАШНИЙ РОЗДІЛ (АЛЕ БУДЕ ЩЕ СТРАШНІШИЙ)

Так-от, знала чого кому не спиться не тільки Снігова Баба. Бо ревізія в "Старовинних речах" затяглася аж за північ. Раймонду Якимовичу повелось скрутувати. Бо інакше, як справедливо відзначила Снігова Баба, чого б то людині в морозну ніч виглядати так, ніби її щойно випхали з лазні? Ох як нервував Раймонд Якимович увесь довгий вечір! Адже коробка з "річчю", хоч як і дбайливо прикопана в заметі під каштаном, все-таки могла потрапити комусь на очі — чи злодієві, чи ревізорів — і невідомо, що гірше. А головне, час іде, ревізія ніяк не кінчається, а Колька тим часом прийде до нього додому, і піде, забравши на схов чемодан з краденими речами, а ця клята коробка залишиться і далі на його шії.

Раймонд Якимович не марно нервував. Колька Чапля справді прийшов і пішов, забравши розкішний чемодан жовтої шкіри.

Раймонд Якимович чухав потилицю, а Сусанна Охрімівна думала. У них віддавна так повелось, що Сусанна Охрімівна думала за обох, а Раймонд Якимович за обох чухав потилицю. Краще б навпаки!

— Нічого не вдієш,— сказала дружина.— Спускайся до Зої Дем'янівни, хай десь приховає.

— А може, в тайник?

— Тайник не чіпай. По-перше; це складно і довго: розбирати, знову мурувати. Ще

хтось вистежить. По-друге, тайник може згодитися твоєї сім'ї, коли тебе посадять, а все майно опишуть.

Бр-р-р! Раймонда Якимовича у жар кинуло від такої перспективи. Хоч би діти були! А то — теж мені сім'я! — оця опасиста крикуха в яскравих халатах. "Це заради неї я все життя крутився, як вуж, хитрував, крав, діставав? — подумав раптом Раймонд Якимович. — А заради кого?" На жаль, Раймонд Якимович ніколи не мав часу філософувати. А шкода... Якби він виділяв хоч по півгодинки в день на думання, а не передоручав цю важливу справу дружині, то, напевне, не дістав би можливості думати, і тільки думати, і нічого окрім думати — багато років підряд. А в перервах між думанням — чухати потилицю. Втім, до цього ще далеко. Думати Раймонд Якимович почне ще не скоро. Зараз же він вихором скотився по сходах і обережно постукав у квартиру Костянтина Борисовича.

Господар уже спав, але Зоя Дем'янівна захоплено займалася в нічній тишині найулюбленішим заняттям: вона рахувала гроші. Електрики не світила, бо замість очей мала досить потужні червоні ліхтарики. В тишині тільки й чути було: дзень-кляц, дзень-кляц... Яка то була музика для вух Залізної Дами! Вона обожнювала гроші, але, на відміну, наприклад, від Сусанин Охрімівни — любила не паперові зелененькі сотенки, а металічні карбованці. Тими залізними кружальцями були забиті буфет, шафа, білизнерка і шухляди столів. Звісно, паперові гроші зберігати зручніше, але що вдієш — пристрасть! Коли монети вже нікуди було класти, Зоя Дем'янівна згрібала їх у торбу, тяжко крекчучи (хоч і мала залізну силу) тягла в ювелірну крамницю і купувала чергову золоту каблучку або ланцюжок, або кулон — одним словом, міняла метал на метал. Золото зникало в тайничку в котельній, а торбу з металічними карбованцями бідний інкасатор, клянучи нещасну долю, волочив у банк.

Отож Зоя Дем'янівна сиділа в півтемряві, освітлюючи стіл двома червоними прожекторами, і ніжно, немов клавіатури, торкалась пальцями монет. Дзень-кляц, дзень-кляц! — лилося з-під її пальців. "Ого! Вистачить на золотий ланцюжок". І отаку ідилію мав нахабство порушити Раймонд Якимович.

Розмова була поспішливою і безтолковою. Бідний Костянтин Борисович (він же Кошій Безсмертний Сімнадцятий) зі сну ніяк не міг второпати, чого від нього хочуть. А від нього хотіли не більше не менше, ніж виявити винахідливість і придумати, куди сховати коробку. І хоч був Кошій великим винахідником, і Залізна Дама незгірш, та й Раймонд Якимович був не останній комбінатор — винахідливість чомусь не давала наслідків, бо всі троє думали не в одному напрямку, а в трьох різних. Як-от щука, лебідь і рак. Кошій давно вже вирішив облишити темні справи і всі свої сили кинути на веселе, добре винахідництво і на "виховання підростаючого покоління". А Залізна Дама думала про свій тайничок у котельній: там достатньо для ситого існування не тільки такої залізної, з незначними життєвими потребами, дами, але і для такої ненаситної до розкошів і втіх життя нероби, якою була її подруга Сусанна Охрімівна.

Отож, чи варто ризикувати?

Раймонд Якимович завваживши душевні порухи подружжя, нагадав їм, що "рильця"

у них не лише "в пушку", але і в добрячому "пір'ї". На дві подушки вистачить. Нагадав, що Зоя Дем'янівна віддавна займалась не тільки тим і сим, а і ще дечим, а за те "дещо" закон по голівці не гладить. Після чого подружжя дружно закивало головами і одразу виявило винахідливість.

— Ну, так...— прокашлявся Кошій.— Тільки — в неї!— Він показав на Залізну Даму.— Всередину! Більше нема куди.

Раймонд Якимович отетерів:

— Що? Чи ви при розумі? Це ж досить велика скульптура, її не проковтнеш.

— Хе-хе, навіщо ковтати, коли можна розчинити дверцята і покласти, як у сейф? Подайте мені, будь ласка, оту відкрутку на полиці.

Раймонд Якимович спантеличено відправився за відкруткою, а коли повернувся обличчям до господарів — похолов.

Перед ним, виблискуючи сталевим торсом і жахливо чорніючи нутром крізь розчинені дверцята, скалила залізні зуби залізна потвора.

— Мамочко!— тільки й встиг скрикнути Раймонд Якимович і втратив свідомість.

— Дай йому понюхати скипидару, а я піду іншу відкрутку пошукаю,— пробурмотів Кошій Сімнадцятий.

Коли Раймонд Якимович прийшов до тями, Залізна Дама вже знову була загвинчена, одягнена і причепурена.

— Тепер не сумнівайтесь. Схованка надійна і для того, і для сього, і ще дечого...— сказав Костянтин Борисович, допомагаючи Тягнирядну одягти плащ.— Ледь не забув: ваша дружина просила крем мого виробництва.

Костянтин Борисович, який винаходив і виготовляв ще й чудесні цілющі запашні мазі, креми і ліки з усяких трав, підійшов до своєї аптечки. Як сталося, що замість крему він узяв мазь проти облісіння — він і сам не міг того зрозуміти. Сунув баночку з маззю Тягнирядну в кишеню плаща і побажав спокійної ночі.

Зовсім ошалілий, з неприємним безсилим тремтінням у ватяних ногах, Раймонд Якимович ледве доплентався додому. Було тихо-тихо. Навіть коти не нявчали. "Всі сплять, а я... І заради чого",— знову майнула розумна, але така куца думка. Але Раймонд Якимович знову не мав часу її додумати. Всю ніч йому снилися залізні дами з розчиненими торсами. Вони оточували його, страшно вишкіряючи зуби, і примушували ковтати вкрадений фарфор, бронзу, прикраси. Серги ковтались легко, а от сервізи на дванадцять і більше персон застрягали в горлі, а килими душили, душили... Раймонд Якимович задихався і злякано кидався уві сні.

Розділ 21

МУЗИКА ПЛАВИТЬ МЕТАЛ

Не спалось і Залізній Дамі. Щось тривожило її. І те щось — було в ній. В її сон увесь час тихенько входила ніжна і дивна музика, легкі видіння, граційні і прекрасні: троянди, замки, озера з лебедями, рожеві пальчики на клавіатурі, худенькі дитячі плечики під величезним мереживним коміром. І знову — музика і сніг, сніг і музика.

"О жах, що ж це таке?— перелякано думала Залізна Дама, раз по раз

прокидаючись.— Може, я іржавію? Може, в домі занадто тепло, і я плавлюсь?.."

Але останнє її припущення було зовсім недоречне, бо до своїх обов'язків опалювачки Залізна Дама ставилась абияк і не дуже балувала дім теплом.

Встала вона зовсім рано. Вікна світилися дивним голубим світлом.

— О, який місяць!— замріяно вигукнула Залізна Дама і аж сама злякалась свого голосу — такий він був ніжний і співучий, мов флейта.— Що ж це таке? — аж скрикнула вона.— Де мій залізний спокій? Де ме тал у голосі? Що зі мною діється?..

А небо на сході почало ледь-ледь рожевіти...

— Яка краса! — захоплено проказала Залізна Дама.— Який прекрасний світ! Скільки в ньому доброти і музики! Що? — перебила вона себе.— Яка доброта? Яка музика? Що за нісенітниця? Час збиратися на роботу, в музей, а я зовсім розклеїлася, тобто — тьху!— розгвинтилась. Треба розбудити Коцю, нехай підкрутить гайки. Втім, він і сам змінився...

Пригнічена і налякана прийшла Залізна Дама на роботу. Ось і її стілець в залі старовинної порцеляни. Тут вона просиджувала непорушно довгі години, на-слухаючи лиш стукіт власного годинникового серця. Вона була сумлінним працівником, не відлучалась зі свого стільця ні в магазин, ні в кафе, і її цінували. Її портрет висів на Дошці пошани.

Але сьогодні їй на місці не сиділося. Музика все звучала і звучала в ній, відлунювала в залізній голові і знову та знову огортала її залізне серце. І воно плавилось, плавилось, плавилось... Які чудесні кругом стоять статуетки, хоч і не залізні. Які вони вишукані і благородні, скільки доброти, краси і розуму в їхніх обличчях! Скільки гумору, фантазії, майстерності вклали митці у свої витвори!

Залізна Дама вперше відчула, що порцеляна — це не тільки коштовність, але і казка. "Казка? Яка казка? Ще мені тільки казок не вистачало... Рятуйте, я здитинхоюсь, у мене, напевне, топиться мозок!"

А музика звучала і звучала. Паркет був такий гладенький і блискучий, що кликав до вальсу, як небо закликає птаха до лету. Непереборно! Залізна Дама, наспівуючи чудесну мелодію, закружляла залюю. Раз-два-три, раз-два-три, тепер поворот й уклін. І знову: раз-два-три, раз-два-три...

Чудесний вальс! Чарівний вальс!

Раз — викрутас, два — обертає,

і раз, і два, і знову — раз,

ах, не розбить би ваз!

Ах, коліщатка і гвинти,

ах, як би вас не розтрясти?!

Ах, гаєчки, ах, гаєчки,

не підведіть хазяєчку.

Без похвальби і без прикрас

скажу про вас: високий клас!

Ви ж не з яких-небудь пластмас,

щоб вам зашкодив вальс.

Чудесний вальс! Прекрасний вальс!

Я вальс всім серцем славлю.

Раз — викрутас, два — обертас,

і — ох! — здається, плавлюсь...

— Що тут діється? Зоє Дем'янівню, що з вами? — ніби крізь сон почула Залізна Дама голос директора.

Не була б вона Залізна Дама, якби не могла одразу ж опанувати себе. Миттю вскочила вона ногами у дві паркетні щітки, які лежали під стільцем і, підлетівши на них до директора, засюсюкала:

— Це, Іване Петровичу, я побачила місцями погано розтерту мастику, а я ж, знаєте, люблю порядок...

— Так, ми це знаємо і дуже цінуємо!— голос директора одразу пом'якшав.— Випишу вам премію за дбайливе ставлення до свого робочого місця. Але більше цього не робіть. У нас є прибиральниці. Для чого їх балувати?

Директор пішов у сусідню залу, а Залізна Дама зне-можено впала на стілець. Ні, вона таки хвора. Треба йти додому. Ось зараз піде і відпроситься...

А музика звучала... Крізь неї Залізна Дама почула раптом дитячий плач: в кутку зали плакала дівчинка. Якась невідома сила підняла Залізну Даму зі стільця і понесла до дитини:

— Ну, чого ти, моя крихітко?— Голос Зої Дем'янівни знову звучав, як флейта.— Загубила маму? Не плач, не плач. Вона, видно, захопилась музеєм і не помітила, як ти одійшла. Не бійся. Ходімо-ходімо, пошукаємо твою мамочку.

Але перелякана мама вже бігла до них.

Залізна Дама була прямо-таки приголомшена своєю добротою. Всередині прозвучав урочистий і прекрасний акорд.

— Знаю!— скричала раптом Залізна Дама.— Це все ота статуетка в мені. Це той... як його?... Моцарт! Негайно додому! Негайно позбутися малого негідника. Поки не пізно...

Залізна Дама вихором помчала додому... Люди злякано розступалися, даючи дорогу високій худющій жінці, яка бігла вулицями, лементуючи:

— Не хочу бути доброю! Не хочу бути чуйною! Не хочу! Ні, ні і ще раз — ні!

Люди презиралися і співчутливо хитали головами.

Тим часом Коцій Сімнадцятий (він же Костянтин Борисович), напевне знаючи, що його половина — в музеї, цілком віддався своєму захопленню. Зібравши малюків з усіх найближчих дворів, він випробовував свій новий винахід — санчата, які піднімалися на гірку самі. Діти верещали од захвату, займали чергу покататися на тих чарівних санчатах, просили Костянтина Борисовича зробити і їхні саночки самопідйомними.

— Гаразд, гаразд... Всім зроблю, всім! Ось тільки відремонтую тітоньці Наді чайник і тоді займусь вашими санчатами. А ви тим часом зліпіль-но Сніговика, щоб Снігова Баба не була така самотня.

Діти з галасом і сміхом кинулися ліпити Сніговика. Потім наліпили ще й маленьких Сніговичків. Аж семеро. А Костянтин Борисович, відремонтувавши чайник, тільки-но взявся за Тимкові санчата, як у двір влетіла Залізна Дама з криком: "Не хочу бути доброю!" Вона миттю запримітила свого Коцю серед дітей і підскочила до нього з криком:

— Ага! Піймався на гарячому! Знову робиш добро?— От я тобі покажу!— І потягла свого чоловіка додому...

Що вже там було, і як там було — ні Оріся, ні Тимчик, ні інші діти не чули. Вони каталися з гірки, ліпили Сніговичків і відважно перекидалися сніжками.

Розділ 22

НАЙБІЛЬШЕ БАЖАННЯ

Наморена, але така задоволена, поверталась Оріся додому. Жити ставало дедалі цікавіше і радісніше.

По-перше, тому, що її стали відпускати гратися у двір саму. По-друге, тому, що вона скінчила півріччя з єдиною лише четвіркою. В третій чверті Оріся обов'язково виправить її. По-третє, тому, що в домі у них "тихий янгол перелетів". Тепер мама завжди спокійна, не нервує, не гнівається. Бабусі іноді буркочуть, сердяться, щось доводять батькам. А мама тільки посміхається і мовчить. І сварка гасне. Бо як сваритися, коли тобі не відповідають? Тато лише здивовано поглядає на маму, і тільки Оріся знає мамин секрет. Ледве бабусі розшумляться,— мама виходить на кухню, і... зникає. Вона повертається з хатинки в лісі за дві-три хвилини: так Орісі здається. Але в скляному яйці — свій час. Тут, у нас, минає хвилина, а там — цілий довгий день. За два-три дні мама так спочине і так знудьгується за всіма, що вертається поблажлива і ласкава, "хоч до рани прикладай", як каже бабуса. Оріся просила, щоб мама дозволила їй теж побувати в хатинці, але мама перекликала голову:

— У кожного, доню, мусить бути своя "хатинка в лісі", в якій можна відпочити душею і серцем. Твоя душенька ще не втомлена, тобі ще рости, діяти, боротися, здійснювати свої бажання. Тато теж спочиває і серцем і душею у своїх кресленнях, йому не треба ніякого чарівного яйця. А у мене, ти ж знаєш, доля склалася не зовсім так, як бажалося.

Так, Оріся знала, що мама була колись відомою парашутисткою, майстром спорту. І над усе любила небо. Але потім, після дуже важкого грипу, у неї з'явилася хвороба серця, і спорт довелося покинути. Навіть учителькою фізкультури мама не могла працювати. Тепер мама працює в Головній оранжереї міста, де вирощують найдивовижніші квіти. Мама дуже любить свої квіти, може подовгу розповідати про них, але, але... все це не те, як каже мама. От небо — це було її справжнє життя. "Тепер ти моє небо!" — іноді ласкаво каже мама і дивиться на Орісю синіми променистими од ніжності очима.

Для Орісі життя чудесне ще й тому, що біля самісіньких східців на горище є таємничі двері, яких, може і нема, але вони все одно є... На них такий симпатичний лев!

Орися проминає поверх, вибігав на горішній. Лев посміхається, і двері розчиняються самі. Вони вже здаля пізнають Орися... І папуги так радо її вітають, що аж у вухах лящить. І Меланія Мелентівна вже метушиться, випікаючи в каміні млинці. І усміхнений Діодор Аристархович підкочує своє крісло ближче до чарівного дзеркала, щоб показати Орисі далекі чудесні країни і давні забуті часи.

— Ну, а листа Дідові Морозу ти вже написала? — питає Діодор Аристархович.

— Написала. Аякже. Тепер, коли у мами вже є скляне яйце, я ж можу просити подарунки для себе?

— Ну, звісно, можеш. Тим паче, що ти так гарно скінчила півріччя.

— А ви вже знаєте?

— Звісно, знаю. Я все знаю. Навіть знаю, що ти попросила в Діда Мороза... Саме тому я і хотів побалакати з тобою. Взагалі-то ти не великий любитель писати, а тут написала список аж на двох сторінках. І ляльки, і поїзди, і посуд, і ляльковий театр — ой-йо-йой! Коли б я усе перерахував — язик би стер. Гадаєш, ти у Діда Мороза одна-єдина? Де, по-твоєму, бере Дід Мороз новорічні подарунки?

— Ну, мабуть, в магазині "Казка", — тихо відповіла Орися.

— Правильно. А ти подумала, що іграшки потрібні всім, а не тільки тобі? Ти знаєш, скільки дітей в нашій країні? Якби кожен замовив Дідові Морозу стільки подарунків, то дорослі мусили б усі працювати на іграшкових фабриках і нічого більше, крім іграшок, не робити. А про Діда Мороза ти подумала? Як йому донести таку силу-силенну подарунків? Він же старенький...

— Я б допомогла... — ледь чутно пробурмотіла Орися, не піднімаючи очей.

— Допомогла для себе? Так роблять тільки жаднюги...

Скричали папуги:

"Жаднюга! Жаднюга!

Все хочеш для себе.

А іншим не треба?

Жалієш для друга?

Жаднюга! Жаднюга!

От взять би за вухо..." —

скричали папуги.

— Хіба я жаднюга? — зі сльозами на очах спитала Орися.

— А от подумай. Якщо тобі віддати все, що ти просила, то, приміром, дівчаткам дядька Кузі — Вілені, Вілорі і Віолетті — не дістанеться нічого.

Орися уявила собі трьох гарнесеньких, на одне лице дівчаток, таких засмучених, таких нещасних від того, що Дід Мороз не принесе їм подарунків — і заплакала...

— А Тимчик? Багато ти бачила в нього подарунків?

— У нього тільки одна машина.

— От бачиш. Чому ти не попросила у Діда Мороза подарунка для Тимчика?

— Я забула. Я попрошу. Я зараз же напишу. Я знаю: він хоче альбом для марок і футбольний м'яч.

— Це добре. Ну, а як же ми вирішимо з твоїми подарунками? Ну от скажи, якщо тобі подарують ще одну ляльку, яку ти просиш, ти їй дуже зрадієш?

— Звичайно, зрадію...

— А якщо дуже-дуже чесно?

— Ну... Трішки зрадію. Спочатку...

— От бачиш... А поїзд? У тебе аж три електричні залізниці. Для чого тобі ще поїзд?

Орися розгублено мовчала.

— Бачиш, ти написала, не подумавши. А зараз подумай добре-добре і скажи: чого б тобі дуже-дуже-дуже хотілося?

Довго думала Орися. Нарешті, сказала:

— Не знаю. У мене все є. А взагалі я хотіла б, щоб не було злодіїв і злих людей. Щоб люди не воювали, і щоб у всіх все було. Як у мене. От! І щоб знайшли "Маленького Моцарта".

— Молодець. Ти справді молодець! Ну, а для себе так-таки нічого й не хочеш?

— Хочу...

— Чого?

— Братика хочу! Дуже!!!

— Похвальне і серйозне бажання. А будеш ти його любити, доглядати, гратися з ним і захищати його?

— Ой буду! Ну, звичайно, буду!

— Тоді я сьогодні ж напишу листа Старому Білому Журавлю.

Розділ 23

"МАЙСТЕРНЯ ІГРАШОК", ТРОЯНДИ І СНІГ

Тимчик прийшов до Орісі в гості. Розглянув усе її іграшкове багатство, потримав у руках зайця, гнома, двічі завів пожежний автомобіль. А потім побачив старий зіпсований транзистор, який тато віддав Орісі на забавку, і почав його розбирати.

— Щось мені іграшками гратися не цікаво...— сказав він.

— Мені теж... не дуже,— зізналась Орісія.

— Але ж, знаєш, їм, напевно, сумно жити в домі, де ними ніхто не грається.

— А що робити? Я винесла частину іграшок на смітник, а потім Діодор...

Орісія раптом схаменулась і затулила долонькою рота. Адже Діодор Аристархович — це тайна...

— Який Діодор? Нашого двірника звуть дядьком Потапом...

— Так-так, я забула. Дядько Потап мене присоромив, і я забрала їх.

— Звісно, викидати іграшки на смітник не годиться.

— Може, їх подарувати комусь? Із малечі?

— Старі іграшки дарувати незручно. Можна дарувати ось такі,— Тимчик показав на оновлену Маринку, на мавпу, солдатиків і коника на коліщатах.

І раптом Орісі сяйнула чудесна думка.

— Ой, Тимчику! Я придумала, чим ми з тобою займемося на канікулах. Давай влаштуємо майстерню "Ремонт іграшок"! Запросимо ще дівчаток дядька Кузі. Будемо

мити іграшки, розфарбовувати, шити їм одяг, приклеювати волоссячко.

— А я буду ремонтувати накрутні машинки. У тебе їх тут сила-силенна. І залізницю полагоджу. А як щось не зможу — піду до Костянтина Борисовича: він усе на світі вміє.

— Ти забув ще про Самотнього Чоловіка. Він же робить манекени. Він може допомогти нам теж... А потім ми подаруємо всі ці іграшки в наш дитсадок, правда?

— Оце ти придумала просто розчудесно!

— Тоді — за роботу. Отам, у тумбочці — клей і ножиці, і фарби. А татові інструменти в ящику у коридорі. А я збігаю до тітоньки Наді: попрошу кольорових клаптів. І зайду до Вілени, Вілори й Віолетти.

...Тітонька Надя по дорозі з магазину зайшла до Костянтина Борисовича забрати відремонтований чайник. Чайник був старенький, мідний, ще довоєнний. Можна було б викинути його й купити новий, але тітонька Надя звикла до нього. Бо коли людина живе зовсім-зовсім сама і розмовляє вечорами лише з котом Вассіа-ном або із своєю швейною машинкою — вона прив'язується до речей, як до живих істот.

Костянтин Борисович віддав тітоньці Наді чайник і чомусь лукаво підморгнув. Вдома тітонька Надя пе-ревдяглась у квітчастий халатик і капці, налила в чайник води і поставила на вогонь. Потім порізала ковбасу для Вассіана і сіла в крісло. Більше вона не мала про кого дбати. І це було дуже гірко!

Сумно сиділа в кріслі тітонька Надя. Що вдієш? Її чоловік помер багато років тому, а син живе окремо, аж на Далекому Сході, й онучку тьотя Надя бачить лише раз на рік. Надходить новорічне свято. Знову вона зустрічатиме Новий рік удвох з Вассіаном. Як це сумно! Як мало радості в її житті.

Сумні думки тітоньки Наді розігнав веселий і ніжний передзвін, що долинув із кухні. Тітонька Надя побігла на кухню і завмерла. Чайник починав закипати і надзвонював, як музикальна скринька. І раптом... з носика, замість пари...

— Ой! Що це?— скрикнула тітонька Надя і сплеснула руками.

З носика, замість пари, почали вилітати одна по одній живі троянди. Спершу крихітні, а потім все більші і більші. Рожеві, кремові, білі, пурпурові, голубі... Вони вилітали повільно, легко, неначе було їм ліньки прокидатись, розгортати пелюсточки і літати по кухні. За хвилину вся підлога, і стіл, і посудна шафа були закидані трояндами. Тітонька Надя отямилась, вимкнула плиту, і трояндопад припинився.

Тремтячими од хвилювання руками тітонька Надя збирала троянди, примовляючи:

— Ні, я сплю... Це сон. Чудесний трояндовий сон.□Ваз не вистачало, і тітонька Надя ставила троянди в кавники, глечики, банки. Квартира перетворилась на трояндовий сад. Кіт Вассіан незадоволено крутив носом і пирхав. Його турбували пахощі. А тітонька Надя пила в кріслі чай, який теж пахнув трояндами, і радісно посміхалась. Бо... чи багато треба людині для щастя?

Бо для щастя зовсім трішки

треба. Щоб ішов сніжок.

На колінах — гарна книжка,

в шибці — місяця ріжок.

*Щоб не хворіть анітрішки,
щоб жила у домі кішка,
щоб ні в кухні, ні під ліжком
не заводилися мишки.
Щоб приходили частіше
в гості друзі дорогі,
щоб завжди високі, пишні
удавались пироги.
І щоб мир був, і щоб — квіти.
Щоб росли щасливо діти.
Щоб жили ми двісті літ.
Ну, коротше — щоб на світі
нашим все було, як слід.
Щоб сніжок світився срібний,
наше місто колесав.
А іще нам так потрібні
тихі, добрі чудеса.*

В ту хвилину і нагодилась Оріся. Тітонька Надя хотіла пригостити Орісю чаєм, але дівчинка дуже поспішала. Тітонька Надя розповіла Орісі про чарівний чайник. Оріся зраділа, але зовсім не здивувалась. Вона сказала:

— Саме такими і мають бути всі чайники.

Обережно притискаючи до грудей величеньку коробку з кольоровими клаптиками, Оріся подзвонила біля дверей дядька Кузі. Відчинила його дружина.

— Тьотю, відпустіть дівчаток до нас погратися...

— На жаль, Орісенько, Білена і Вілора пішли в гості до бабусі, а Віолетточка хвора. Якщо хочеш — провідай її.

— Зараз, тьотю. Я тільки додому збігаю.

Оріся побігла додому. Але Тимчика вже не було. На столі біліла записка: "Приходь до мене. У мами немає ключів, і я мушу чекати її вдома".

Оріся поставила коробку з клаптиками на стіл, схопила ляльку Маринку, винувато поцілувала її і сказала:

— Не сердься на мене. Тобі у Віолетточки буде краще. Адже їй лише чотири роки. Прощай.

Й Оріся з лялькою в руках постукала у двері дядька Кузі. І хоч як вона поспішала до Тимчика, все-таки посиділа коло ліжка обрадуваної нежданим подарунком (та ще яким подарунком!) Віолетти.

— Ти знаєш,— зашепотіла дівчинці Оріся,— моя курка Фрейліна призналась мені, що в новорічну ніч її запрошено на королівський пташиний бал у Зоопарк...

За вікном ішов сніг. Дві дівчинки довго ще шепотілися про щось дуже новорічне, дуже радісне і казкове. А коли Оріся подалася до Тимчика, її перестріли на сходах бабуса з прабабусею і взяли з собою. Вони йшли купувати туфлі для бабусі, взамін

погризених Дзявчиком...

Розділ 24

СКІЛЬКИ КЛОПОТІВ, СКІЛЬКИ ПОДІЙ!

Сторожко озирнувшись, Залізна Дама вишмигнула з дверей і помчала, стрибаючи через сходишки, на горище. Ставити коробку з "Маленьким Моцартом" у свою схованку в котельній вона побоялася. На горищі озирнулась, шукаючи мотузку, на якому сусіди розвішували білизну, і з досадою сплюнула, бо згадала, що сама ж учора обрізала мотузку і вкрала: нехай, мовляв, попобігають сусідоньки! Поставивши коробку біля старого комина, вона знову побігла вниз по мотузку.

Тим часом дядько Кузя повернувся з роботи, і дружина сказала йому:

— Піди відправ нарешті посилку матері. Сьогодні електрику то вмикають, то вимикають — певно, щось ремонтують. Холодильник розморозився, то я винесла посилку на горище. Там мороз, як на вулиці.

Дядько Кузя піднявся на горище і розглянувся. Біля комина лежала біла коробка від туфель, перев'язана стрічкою.

— Знайшла куди поставити!— пробурмотів дядько Кузя.— Не могла ближче до вікна.

Він узяв коробку і відправився на пошту.

Щойно двері парадного грюкнули за дядьком Кузьмою, Залізна Дама вимчала зі своєї квартири і поспішила на горище. Коробки біля комина не було. Залізна Дама перелякано озирнулась і побачила коробку біля горищного віконечка.

— Могла би запрягтись, що я не ставила її туди!— пробурмотіла Залізна Дама.

Вона вилізла крізь горищне віконечко на дах і поповзла по снігу до димаря. Біля димаря випросталась, обв'язала коробку мотузкою і обережно опустила в димар. Димар був давно закладений цеглою на рівні останнього поверху, ще відтоді, як у дім провели центральне опалення. Залізна Дама вдоволено посміхнулась: вона знайшла ідеальну схованку. Посміхаючись і наспівуючи (вірніше сказати — наквакуючи) якусь страхітливую мелодію, Залізна Дама знову почала пробиратись по засніженому даху до горищного віконця. І... (Дорогі діти! Школи не лазьте по дахах! Особливо засніжених!) сніг раптово поповз у неї з-під ніг, Дама послизнулась, поїхала-поїхала-поїхала, і... полетіла з даху сторч головою. Але не поспішаймо ойкати. Залізна Дама благополучно спікірувала головою в замет, де і залишилась на досить тривалий час. Ну і нехай поки що там залишається. Кричати вона не може — бо голова в снігу, а ноги стирчать. Люди в цей куток двору заходять рідко. Дядько Потап чиргикає дерев'яною лопатою аж по вулиці. А Залізна Дама — залізна: їй не холодно і не голодно. Хай постирчить. Адже перед Новим роком у людей багато важливих і нагальних справ. І зовсім зайве, щоб їм у цей час шкодили і робили дрібні капості. Наприклад, міліціонер Цибулько, стоячи за вантажною машиною, пильно стежить за під'їздом Орісиного будинку. Самотній Чоловік по дорозі з роботи п'є каву в кав'ярні біля крамниці "Старовинні речі" і не зводить очей з вітрини універмагу. Тютя готує новий хімічний дослід. Дядько Кузя по дорозі на пошту зайшов у взуттєвий магазин і приглядає чобітки для своїх трьох

дівчаток. Коли до магазину зайшли Оріся з бабусями, він зрадів: є з ким порадитись.

Довгенько вони придивлялися, прицінювались, вибирали. Потім ще поговорили про виховання дітей. Розійшлись дуже задоволені і розмовою, і своїми покупками. Дядько Кузя попрямував на пошту, а бабусі з Орісею — додому. Бабуся обережно несла в руках картонну коробку з туфлями. Проте не будемо так категорично стверджувати, чи туфлі були в тій коробці, чи, може, щось інше. Поживемо — побачимо...

Тим часом двірник Потап (це був "приходячий" двірник, бо не жив у їхньому домі) дочиргикав тротуар і зайшов у двір. Задер голову, побачив, що на дахові багато снігу, і скрушно похитав головою. Хоч і ліньки було вибиратися нагору, та що вдієш? Не сьогодні-завтра страхітливий сніговий обвал посуне з даху людям на голови. Ще когось привалить. Двірник зітхнув, обгородив мотузком частину двору від ліхтаря до парадного, начепив табличку "Обережно! Чищу дах!" і посунув сходами нагору. Виліз на дах, прив'язав себе мотузком до димаря, бо був людиною обачною, і почав скидати сніг.

У дворі задзявкало Орісине щенятко. Двірник подивився, щоб ненароком не засипати снігом песика і... побачив у заметі чийсь ноги. Аж похолов. Невже когось завалив?

— Гей, хто там у снігу?— захриплим од хвилювання голосом гукнув він.

Відповіді не було.

Двірник поспішив у двір.

За хвилину Залізна Дама була врятована. Облаявши двірника за своє спасіння найчорнішими словами, Залізна Дама подалася додому грітись. Адже і залізо не любить довго лежати в снігу.

Відігрівшись та ще згадавши, як вдало сховала вона коробку, Залізна Дама повеселішала. І вирішила потішити душу. Вона задумала нову капость, яку їй підказав дитячий мультфільм. Залізна Дама сіла до столу, розіклала на ньому новорічні вітальні листівки, викрадені з поштових скриньок за допомогою залізної шпильки, і взялася за свою улюблену дрібнокапосну роботу: на кожній листівці вона дописувала кілька "не". Приміром, в листівці написано:

"Вітаю з Новим роком!

Бажаю щастя, здоров'я, успіхів.

Вудьте радісні і благополучні в Новому році.

Цілую міцно. Ваша тьотя Соня".

Побувавши в руках Залізної Дами, листівка виглядала так:

"Не вітаю з Новим роком!

Не бажаю щастя, здоров'я, успіхів.

Вудьте нерадісні і неблагополучні в Новому році.

Не цілую міцно. Не ваша тьотя Соня".

Залізна Дама переправляла листівки і радісно хихотіла.

Костянтин Борисович (він же Кощій, а може, вже і не Кощій? Як ви гадаєте?) підійшов до столу і, побачивши, що вона робить, аж побілів від обурення:

— Ах ти ж капосна бабо! Ну для чого ти хуліганиш? Для чого псуєш людям свято?

Залізна Дама розсердилась:

— Я просто сумлінно виконую свої обов'язки. Бо я Баба Яга. І я залишусь вірною своєму покликанню. І цим пишаюсь. А от хто ти? Кошій? Дід Мороз? Розберися спершу, хто ти сам, а тоді будеш критикувати.

Сварка припинилась, бо прийшла тітонька Надя. Розрум'янена, схвильована, з букетом троянд, тітонька Надя прийшла подякувати Костянтиніві Борисовичу за чудесний чайник.

— Добрий ви наш чарівник!— зворушено сказала вона.— О, якби всі були такі, як ви — земля перетвори лась би на квітучий трояндовий сад.

Костянтин Борисович ніяковів і гаряче червонів од задоволення. Залізна Дама блідла від злості. Коли тітонька Надя пішла, Залізна Дама накинулася на чоловіка:

— Ану, негайно зроби і мені такий чайник! Ти знаєш, по чім зараз на базарі троянди? Можна взяти по п'ять карбованців за штуку!— Залізна Дама як уявила собі п'ять любих дзвінких металевих кружечків — аж очі заплющила од солодкої млості.— Зараз же сідай і роби!

— Не маю часу.

— Як це не маєш часу? Все покинь і зроби.

— Ні, я роблю зараз гармату!

— Гармату?— залізний голос дружини одразу пом'якшав.— Ну, гармата — діло корисне. Молодець! Роби. А потім зробиш мені чайник.

— Сліпий казав: побачимо! Глухий казав: почуємо!— незрозуміло відповів Костянтин Борисович і замкнувся у своїй "Ремонтній майстерні".

А Залізна Дама згадала, що треба підкинути вугілля у топку, бо батареї ледь теплі, і побігла в котельню. Вона б охоче виморозила всіх жильців, але ж за це треба відповідати. А відповідати Залізній Дамі не хотілось. Капості вона любила робити тишком-нишком і шито-крито.

Розділ 25

НАЙСТРАШНІШИЙ

Вже смеркло, коли Оріся нарешті прибігла до Тимчика. Вони довго розмовляли про майбутню свою іграшкову майстерню. Потім, як то часто буває у дітей, переглянувши мультик "Попелюшка", раптом захопилися іншою грою — в театр.

— Давай я буду Попелюшка, а ти — принц,— сказала Оріся.

Миттю розпотрошили мамину шафу. Тимчик накинув поверх картатої сорочечки велику шерстяну хустку: то був плащ. Одягнув оксамитовий синій берет.

— Чекай!— вигукнула Оріся.— Я збігаю додому і принесу тобі перо. Це колись Фрейліні випадково при гасли дверима хвіст, і одне перо висмикнулось. Велике! Адже принци на беретах обов'язково мали пера.

Оріся побігла додому. Знайшла перо, відчинила мамину шафу, прихопила новий мамин капелюшок, намисто і губну помаду. Потім побачила коробку з новими бабусиними туфлями і теж узяла.

Повернувшись до Тимчика, пришпилила йому перо, нарядилася сама.

— З тебе дуже гарна Попелюшка!— сказав Тимчик. Оріся зашарілась і, щоб приховати збентеження, почала швидко розв'язувати стрічку на коробці з туфлями. Зняла кришку і...

— Ох!— скрикнули діти.

Тендітний порцеляновий хлопчик в срібному паричку і ніжних мереживах сидів за блискучим чорним роялем.

— Тимчику! Та це ж... "Маленький Моцарт"! Як він сюди потрапив?

— Що?— почули вони грізний металічний голос. У дверях стояла Залізна Дама.

— Звідки це у вас?

— Ми не знаємо...

— А... не знаєте? Зате я знаю. Сидіть і не рухайтесь. Я зараз подзвоню в міліцію. Будете знати, як красти музейні експонати!

— Ми не крали, слово честі, не крали!— заволали діти.

Але Залізна Дама була неблаганна. Вона замкнула дітей на ключ і кудись пішла.

— Що будемо робити, Тимчику?

— А звідки у тебе "Маленький Моцарт"?

— Слово честі, не знаю. Ми цю коробку принесли з магазину. В ній мали бути нові бабусині туфлі. Ти віриш мені, Тимчику?

— Звичайно вірю, Орісю. Я не вірю Залізній Дамі.

— Караул! Біда!— Залізна Дама увірвалася до Тягниряднів з розпачливим зойком.

— Що? Міліція?— пробелькотів, збліднувши, Раймонд Якимович.

— Ще ні, але, боюсь, скоро буде і міліція. Діти знайшли схованку. Тепер "Маленький Моцарт" у них.

— Боже! Це ж... тисячі. А то і десятки тисяч. Ви залишили річ у дитячих руках? А як вони розіб'ють її?

— Є підстави, Раймонде Якимовичу, більше боятися за власні голови, ніж за Моцартову. Бо це не тільки, як ви кажете, десятки тисяч, а й добрий десяток років суворої ізоляції.

— Ой, не говоріть мені такого! Що ж робити? Що робити?

— Поки що я їх залякала, звинувативши у крадіжці. Але ж врешті вони розкажуть, де взяли коробку. А там же — відбитки пальців і таке інше. Хто ж міг знати, що коробку знайдуть?

— А хіба у вас, шановна Зоя Дем'янівна, не залізні пальці? Які там можуть бути відбитки?

— Не знаєте ви Кошція,— сказала Дама гордо.— Коли він щось майструє — майструє на совість.

— Що ж робити? Що робити?

— Не причитайте і не бігайте мені перед очима. Зараз найголовніше — примусити дітей мовчати. Оскільки діти мовчати добровільно не вміють, їх треба...

Тут Раймонд Якимович, Залізна Дама і Сусанна Охрімівна перейшли на шепіт, і

Діодор Аристархович, який усе бачив і все чув (недарма ж він мав такий чудесний телевізор!) не зміг розчути останньої фрази. Він побачив тільки, як, змовницьки переморгнувшись, спекулянти дістали з комори два килими, згорнуті в сувій. Там, у коморі, про запас, "на чорний день", як казала Сусанна Охрімівна, зберігалось зо три десятки килимів, не кажучи вже про всілякі інші запаси.

І тут знову, вкотре за сьогоднішній день, погасло світло.

— Що за напасть з цією електрикою!— обурено вигукнув Діодор Аристархович.— Цілий день то вмикають, то вимикають.

Бо хоч зеркало і було чарівне, але працювало воно все-таки на електроенергії.

А Тягнирядно й Залізна Дама зраділи: темрява сприяла їхньому планові. Безшумно увірвались вони в Тимчикову квартиру, схопили дітей, що злякано шулилися в темряві, зав'язали їм роти хустками і закрутили їх у килими. Тягнирядно, крекчучи, звалив собі на плече синій французький килим з Орисею, а Залізна Дама, яка була справжньою силачкою, граючись, вхопила пістрявий іранський килим з Тимчиком.

По сходах спускалися швидко, щоб нікого не зустріти. І все-таки зустріли дружину дядька Кузі.

— Оце, сусідонько, знаєте, перед святом хочемо килими трішки сніжком почистить...

Сусідка приязно посміхнулась, хоч їй і стало трішки моторошно від того, як блиснули в темряві залізні зуби Зої Дем'янівни. Але хай їм, тим зубам! Жінка поспішала додому, де її чекали дівчатка і, головне, хвора Віолетточка.

В котельній теж не було електрики, і діти, коли їх розгорнули з килимів, заревли б од страху, якби не зав'язані роти. Залізна Дама, люта, розпатлана, із палаючими червоними очима, шурувала кочергою в топці і співала (вірніше, рипіла і квакала) якусь страшну пісню.

Золоті часи для відьом

не минули, ні.

Вороги, ридайте ридма —

я ще на коні.

Я ще злюка — ого-го!

Ще побачим, хто кого.

Залізна Дама розв'язала дітям роти. їй приємно було послухати, як вони благатимуть про пощаду.

— Зоє Дем'янівно,— запхикав Тимчик,— ви ж обіцяли подзвонити в міліцію.

— Я сама буду для вас і міліція, і прокурор, і суддя. І вирок приводитиму у виконання теж я.

Бо у мене — ага! —

Є нога, як кочерга.

Ух, як бухну, ух, як гухну —

враз у тебе гуля спухне.

І кульга-ти-меш,

*шкутьільга-ти-меш,
і ніколи більш
не плига-ти-меш!*

Залізна Дама всілася верхи на діжку з вапном і страшно вискалила зуби. Їй подобалось лякати дітей. Вона раділа, що перед цими двома малюками вже не треба прикидатися, вдаючи звичайну собі жінку. І Залізна Дама дала собі волю.

— Жалюгідні людці!— піднесено вигукнула вона.— Ваш вік минув. Настає вік залізних людей. Чуєте, як двигтять земля? Це ми йдемо, залізні люди!

Орися хотіла заперечити, що "земля двигтять", бо у двір заїхала машина, яка забирає сміття, але потім мудро вирішила промовчати.

А Залізна Дама продовжувала:

— Тягнирядно наказав притримати вас поки що в цій-от шафі, хоч кілька днів, поки йому вдасться замести сліди. Але ж він теж всього-на-всього людина, жалюгідна і боягузлива, яка не любить робити добро, але й боїться зробити велике зло. А я не боюсь. Без зайвого клопоту я повкидаю вас у топку і спалю.

Бо я відьма — оого!

Розгоряйся, мій вогонь!

Злий, жадібний мій слуга,

(як і я, Баба Яга!)

Ти палай, лютуй, шугай —

господині помагай.

— Ой!— скрикнула Орися.— Не треба, Зоє Де-м'янівна... Відпустіть нас додому! Ми не хочемо... в топку!

— Яка Зоє Дем'янівна? Я — Залізна Дама!— вигукнула вона гордо.— Дивіться!

Залізна Дама скинула одяг.

Величезні, страшні залізні ножиці танцювали перед дітьми моторошний танок.

— Ага?! Злякались?— зловтішалась Залізна Дама, скалячи зуби.— Ну, гаразд! Потішила душеньку, час і за роботу.— Вона знову накинула халат і швиргнула в топку відро вугілля. Вогонь загоготів з новою силою.

— Але... за що ви хочете нас спалити?— спитав Тимчик.— Що ми зробили?

— По-перше, ви вкрали в мене "Маленького Моцарта". Взагалі-то мені ваш Моцарт — тьху!— даром не треба. Але ж такі дурні, як і ви, дадуть мені за нього цілу купу круглих металевих кружечків, які я обожнюю над усе!

— Ми не крали "Моцарта". Він випадково потрапив до нас...

— По-друге,— не слухаючи Тимчика, продовжувала Залізна Дама,— ви занадто багато вже знаєте.

— Ми нікому не скажем. Будем мовчати, як риби,— пообіцяв Тимчик.

Орися хотіла перебити Тимчика і гукнути, що вона обов'язково розповість, все одно розповість, але Тимчик штовхнув її ліктем, і вона прикусила язичок. Адже з ворогами треба вміти хитрувати.

— Ні... — зловісно прошипіла Залізна Дама.— Ви вже краще мовчіть не "як риби", а

"як вуглинка". Мені буде спокійніше.

І тут почувся стукіт у двері...

Розділ 26

НОЖИЦІ НА ГВІЗДКУ,

СКАРБ У ДИМАРІ,

А КІШЕЧКА — В КРІСЛІ

Зачувши стукіт, Залізна Дама мерщій запхнула дітей у шафу, зловісно просичавши:

— Спробуйте тільки пискнути!

Діти сиділи в порожній шафі і прислухалися до розмови в котельній.

— Що ти тут робиш у темряві?— спитав Костянтин Борисович. Бо це був він.

— Чи мені потрібне світло? Це вам, жалюгідним людям, треба світло, щоб бачити.

— Ох і зазналась ти, люба моя. Дивись, щоб я тебе не розмонтував.

— Не посмієш...

— Ще й як посмію. Не перестанеш чинити капості — розмонтую.

— Ти ж мене сам сконструював і запрограмував на капості.

— І дуже шкодую. Ночами не можу спати через тебе. Тоді я був нерозумний. Отже, дивись, стара, перевиховуйся, бо розгвинчу і змайструю замість тебе фею.

— Що? Фею?

— Так, фею! В рожевій сукні. Вона буде вечорами розповідати мені казки і своїм ласкавим теплим диханням сушити сусідам білизну.

— Кошійчику, дорогенький! Ти не зробиш цього! — залащилася Залізна Дама до Костянтина Борисовича, потихеньку підштовхуючи його до бурхливо палаючої топки.

— Обережно! Вона штовхне вас у топку!— закричала раптом щосили Оріся, яка в шпарку бачила все, що відбувалося в котельній.

Костянтин Борисович різко вивернувся із залізних обіймів дружини:

— Що діти там роблять?— спитав він строго.

— Граються, граються,— заспокоїла його Залізна Дама.

— Ну, начувайся, стара залізяко. Не здумай кривдити дітей, бо доведеться відповідати,— вискочив він за двері.

Відповідати, як ми вже знаємо, Залізна Дама не любила. Тому замкнула шафу і сказала:

— Там і сидіть до нових розпоряджень.

А сама почала нервово ходити з кутка в куток. Діти шепотілись.

— Ех, якби Костянтин Борисович викликав міліцію! Або хоч нашим батькам сказав, де ми.

— Не бійся. Все буде добре.

Оріся, уможуючись, випадково штовхнула ліктиком якусь планку, і в задній стінці шафи відсунулись невеличкі дверцята. В стіні відкрився тайник. У темряві тьмяно світилась і виблискувала величенька купа золотих прикрас. Збоку стояла знайома їм коробка із "Маленьким Моцартом".

Оріся знову штовхнула планку і тайник закрився.

— Мовчи, що ми знаємо, де тайник, а то вона переховає "Маленького Моцарта",— шепнула вона Тимчикові.

І раптом в котельній спалахнуло світло. І в усьому дому спалахнуло світло. Залізна Дама скрикнула:

— Міліція! Боже мій — міліція у дворі! Ой, а тайник? Ой, а діти?— Вона розгублено забігала по котельній.— Ні, вже пізно. Тут хоч би самій втекти! Де моя мітла? Ох, я ж знову залишила її на горищі!..

Залізна Дама потупотіла по сходах нагору, а діти почали з усієї сили грюкати в дверцята шафи.

Котельня наповнилась гомоном. Шафу відчинили. Перед дітьми стояв міліціонер Цибулько і ще кілька незнайомих міліціонерів.

— Ловіть її! Вона побігла на горище!— гукнув Тимчик.

— А тайник ось тут, у шафі. І "Маленький Моцарт" тут.— Оріся натисла на планку.

Але міліція так і не спіймала Залізну Даму. І не тому, що їй вдалося полетіти геть на мітлі. Коли Залізна Дама бігла нагору, на останньому поверсі розчинились коричневі двері, яких вона раніше не бачила, і владний голос наказав:

— Стій!

Залізна Дама застигла.

Коли міліціонер Цибулько вибіг на горішній поверх, тут нікого не було. І дверей коричневих не було. Лише на місці дверей висіли на старому іржавому цвяху величезні кравецькі ножиці, а поряд справно цокотіли пошарпані залізні ходики.

Будинок гудів, як потривожений вулик. Всі мешканці повиходили з квартир і перемовлялись:

— Що? Дружина Костянтина Борисовича? Спекулянтка? Який жах! Така солідна дама.

А зараз провадять обшук у Тягниряднів.

— Ну, за цими давно вже в'язниця плаче.□Раймонд Якимович Тягнирядно розпачливо стукав кулаком у двері ванної кімнати:

— Виходь негайно, моя кішечко, бо міліція!□Мадам Тягнирядно поспішливо скінчила натирати себе "кремом" виробництва Костянтина Борисовича, накинула халат і вибігла...

До кімнати вже входила міліція. У Раймонда Якимовича підігнулися ноги і віднявся язик. Зате його дружина заверещала несамовито:

— Я не винна, я не винна, товариші міліція! Це все він, він. Він — спекулянт. А я нічого не знала. Я проста жінка. Мені нічого не треба. Мені аби тільки спокій...

Наостанок міліція обшукала горище, але нічого не знайшла.

— Не може бути!— дивувався молодий слідчий.— Те, що ми знайшли у Тягниряднів і в чемодані — це крапля в морі. Хоч і немала, звісно, крапля. Десь має бути тайник. Шукайте краще!

Пошукали краще — теж нічого не знайшли. ...Діодор Аристархович задоволено додивлявся останні кадри дворового детективу, захоплено перемикав дзеркало-

телевізор то на квартиру Тягниряднів, то в котельню, то на горище. Випадково ввімкнувши квартиру Тюті, він придивився до заглибленого в хімічні заняття хлопця і раптом... скрикнув:

— Ти що робиш? Що з чим мішаєш, Тютя ти нещасна? Бережись!

Діодор Аристархович не встиг вимовити жодного чаклунського слова, як гучний вибух струсонув будинок.

— Що? Де? Хто?— Міліціонери кинулися з горища по сходах вниз. А міліціонер Цибулько зачудовано і заворожено дивився, як од вибуху хитнувся і почав осідати старий димар. Одна стінка його повільно зсунулася вниз і оголила раптом...

— Ого! Тут ціла печера Алі-Баби,— здивовано присвиснув міліціонер Цибулько і голосно засюрчав у міліцейський свисток.

Слідчий вимчав нагору. Обличчя його розпливлося у щасливій усмішці:

— Оце воно і є! Я не помилився.

Біля міліцейської машини юрмилися всі сусіди. Мама, тато і бабусі обнімали і цілували свою Орисеньку, яка (треба ж!) натерпілася такого страху. Тимчика теж зовсім зацілували. Тут були і тітонька Надя, і Самотній Чоловік, і сім'я дядька Кузі. А в машині понуро сидів під вартою Раймонд Якимович Тягнирядно. І вже ніщо і ніхто не заважали йому думати. Думав у самотині, бо Сусанна Охрімівна, скориставшись метушнею, зникла безслідно.

Під'їхала "швидка допомога". З будинку винесли на нопах Тютю із забинтованими руками. Слідчий стривожено спитав лікаря:

— З хлопцем щось серйозне?

— Та нічого. За кілька днів буде вдома. Це наш старий знайомець.

"Швидка допомога" від'їхала. Слідчий підізвав Орису й Тимчика:

— Молодці! Завтра приходьте з батьками у відділення міліції. Одержите грошову винагороду за допомогу у відшуканні "Маленького Моцарта" і тайника громадянки Залізняка. І тому перекажіть... хіміку. Бо якби не він, ми б ще довго шукали тайник цих спекулянтів...

Повертаючись додому, тітонька Надя зачула нявчання із заплomboваної міліцією квартири Тягниряднів.

— Звідки там взялася кішка? Адже у Тягниряднів ніколи не було тварин. Може, випадково забігла, а її там і замкнули?..

І тітонька поспішила знову у двір. На щастя, міліцейська машина ще не від'їхала. Двері відчинили, і з квартири Тягниряднів повагом вийшла повненька й пухнаста сибірська кішечка. Всі здивувались. У їхньому домі ні в кого такої не було, і водночас вона ніяк не скидалася на прибудну. Кішечка підійшла до тьоті Наді і почала тертися їй об коліна і муркотіти. Тітонька Надя взяла кішку на руки і, зітхнувши, понесла додому. Вдома вона смачно нагодувала кішечку і наказала Вассіанові не кривдити нову приятельку. Кішечка, наївшись, розляглася в м'якому кріслі і солодко задрімала.

А тітонька Надя поспішила до крамниці. Треба було прикупити ковбаси. Адже тепер її сім'я збільшилась.

Міліцейська машина від'їхала. Люди розійшлись по домівках. У дворі залишилися тільки Самотній Чоловік і кербуд. Тітонька Надя сказала Самотньому Чоловікові:

— Ви людина інтелігентна. Порадьте мені якесь вишукане ім'я для моєї нової кішечки. Може, назвати її Альбіною? Або Генрієттою?

Самотній Чоловік всміхнувся:

— Назвіть її Сусанною. На честь нашої сусідки, що зникла.

— Ви праві! Сусанна — дуже гарне ім'я. Так і назву! — зраділа тітонька Надя. А Костянтин Борисович, який чув цю розмову, чомусь винувато хмикнув.

До Самотнього Чоловіка підійшов кербуд:

— Це ви самовільно вселилися у флігель, який іде на злам?

— Я.

— Доведеться виселятись. Його от-от знесуть.

— А навіщо? Кому він тут заважає? Адже будиночок ще справний, не один десяток років прослужить.

— Ремонтувати дім дорого, дешевше знести.

— А якщо я сам відремонтую дім?

Кербуд знизав плечима:

— Це треба ще обміркувати!

Кербуд відійшов, а Самотній Чоловік уважно оглянув флігельок, в якому так затишно жилося йому з Рексом, і сумно засвистів...

Рекс, мовби зрозумівши господаря, ворухнув хвостом.

І вони пішли з двору. Снігова Баба знала, куди пішов Самотній Чоловік. Довго і сумно дивилась вона крізь золотий прямокутник підворіття на вулицю, де перед вітриною універмагу стояли людина і собака...

Ішов голубий сніг...

Розділ 27

ОСТАННІЙ ДЕНЬ СТАРОГО РОКУ

31-ше грудня! Останній день старого року. Який це чудесний, казковий, радісний день! Школа зустріла Орісю й Тимчика густим, свіжим запахом велетенської ялини, дзенькотом скляних прикрас, бахканням хлопавок і кольоровим снігом конфетті. Музика гриміла на всіх поверхах — у залі, в коридорах і у святково прикрашених класах. Ніякої книги не вистачить, щоб описати, як радісно святкували маленькі школярі новорічне свято, скільки було сміху, пісень, танців і подарунків. Як жваво танцював з ними довкола ялинки симпатичний Дід Мороз! Як весело було вгадувати під масками своїх однокласників.

А потім почалась новорічна вистава. Оріся дзвінко і голосно проказала свій віршик. Її викликали "на біс". За костюм Оріся теж отримала першу премію — великого білого зайця з голубими очима.

А Тимчик спершу був сумний, бо не міг співати, як колись. Але потім він одержав перший приз на виставці саморобок: змайстрував складну модель космічного корабля. А ще Тимчик багато разів перемагав у різних жартівливих змаганнях, іграх та

вікторинах. Бо Тимчик був кмітливий і меткий хлопчик. А головне — працюючий. Він і вчився відмінно, і мамі завжди допомагав. І Тимчик теж розвеселився.

Додому вони з Орисею йшли такі збуджені і рум'яні, так жваво обговорювали свято і сміялись, що, дивлячись на них, ніяк не можна було повірити, що вчора вони пережили таку лиху пригоду.

По обіді прийшов тато. Він звелів покликати Тимчика, і вони втрьох пішли в міліцію. Їх запросив до кабінету той самий симпатичний молодий слідчий. Він з повагою потиснув руки всім трьом.

Так-от, вас, мабуть, цікавить, що відбувалося у вашому будинку. Слідство ще йде, всіх обставин справи ми поки що не з'ясували. Але в основних рисах ситуація така: громадянин Тягнирядно багато років займався продажем творів мистецтва, сучасного і старовинного, а також усяких коштовних виробів. До останнього часу Тягнирядно не вдавався до музейних крадіжок: він тільки незаконно перепродавав те, що люди приносили в крамницю "Старовинні речі". Але якось до нього в магазин прийшла працівниця музею, громадянка Залізник, і запропонувала купити у неї кілька речей. Тягнирядно одразу зрозумів, що речі крадені з музею. Тим краще. За них можна було заплатити дрібницю, а отримати від клієнтів — тисячі. Громадянка Залізник викрадала експонати не сама, а тільки простежувала, щоб, коли треба, хід на горище був відчинений, і віконце на горищі — теж. Крав Микола Чаплук.

— Колька Чапля?

— Так, він. Керівництво музею не одразу помітило крадіжки, бо кради не із залів, а із запасника. Але от якомусь дуже грошовитому спекулянтові будь-що захотілося мати у своїй колекції виріб невідомого старовинного майстра, статуетку "Маленький Моцарт". І хоч Тягнирядно розумів, як це ризиковано, зажерливість все-таки перемогла. І от одної ночі Колька Чапля викрав "Маленького Моцарта", передав його громадянці Залізник, а та віддала Тягниряднові. Але тут трапилося непередбачене. За Тягнирядном давно вже стежив міліціонер Цибулько. Він бачив, як Чаплук виносив чемодан од Тягниряднів. У нього на квартирі ми і захопили цей чемодан. Хоч "Маленького Моцарта" в чемодані не виявилось, зате були знайдені інші, дуже переконливі докази злочинської діяльності Тягнирядна. Я зробив висновок, що у Тягнирядна мусить бути ще десь великий, дуже цінний тайник. І ми, як ви знаєте, знайшли його завдяки вашому не дуже вдатному хімікові. До речі, я дзвонив у лікарню. Здоров'я Дениса Тютіна поза небезпекою, сьогодні по обіді його відпустять додому. Буде лише приходити щодня на перев'язки.

Допомогли нам і діти. Адже тайник у громадянки Залізник теж не з простих. Я ще раз висловлюю вам щиру подяку і прошу пройти до бухгалтерії..Ваші нагороди вже ждуть вас. Бажаю щасливого Нового року!

Вони дружньо розпрощалися зі слідчим, одержали гроші і пішли додому. Дорогою гаряче обговорювали і шкільне свято, і дворові події, а найбільше сперечались, на що витратити одержані в міліції винагороди. У Тимка вагань не було.

— Купимо пральну машину, бо мамі важко прати. А якщо вистачить — може,

скрипку...— тихо додав він.

Він же не знав (тільки Оріся знала, бо мама сказала їй по секрету), що чудесна скрипка вже лежала в коморі, схована од Тимчика, і ждала новорічної ночі.

А Орісі з татком багато чого хотілося купити: і спортивний костюм для тата, і нову сукню для мами, і бабусям що-небудь.

— Про бабусь не турбуйся. Ми з мамою вже приготували для них подарунки. А нам з тобою, Орісеню, не завадило б купити по парі добрих лиж.

— Ой, справді!

Та коли вони порівнялися з магазином "Старовинні речі" і глянули на вітрину, Оріся раптом подивилася на тата, тато — на Орісю, і обоє, не змовляючись, увійшли до магазину...

Мами вдома не було, бабусі про щось гомоніли на кухні, і тато обережно сховав великий згорток у свій письмовий стіл.

А потім прийшла мама, і вони всі разом почали ставити ялинку. Це було так приємно! В кімнаті пахло святом — це був запах ялинки, свіжоспечених пирогів і мандаринок. Тато обережно підтесав стовбур і вставив його в дерев'яну хрестовину. Потім прив'язав ялинку ще ланвою до цвяха, вбитого в стіну. Ялина виглядала таємничо, урочисто і трішки похмуро. Але тато вже розвішував кольорові ліхтарики, мама прив'язувала ниточки до іграшок і ретельно витирала кожну скляну кульку. А Оріся з Тимчиком розвішували прикраси на гілках. Бабусі сиділи поряд на дивані, спостерігали і командували. Дзявчик крутився під ногами, весь у клаптиках вати і стрічечках серпантину. А Фрейліна вилетіла з переляку аж на буфет, і звідти поглядала то одним, то другим критичним оком на метушню в квартирі. "Це добре, що ставлять ялинку,— думала вона.— Отже, сьогодні — новорічна ніч, і я полечу на бал. Треба піти виспатись, щоб мати гарний колір обличчя". І курка пішла спати.

Бабуся ввімкнула телевізор. Всі прикрашали ялинку і дивилися веселий новорічний мультик про Чуди-ще-Сніжище, а потім — циркову виставу. А коли розвісили на ялинці прапорці, гірлянди, дощик і серпантин, ялинка стала доброго і веселою.

Потім бабусі полягали спочити по обіді, тато пішов привітати з Новим Роком свого старенького пікільного вчителя. Тимчик побіг із санчатами у двір, а Оріся з мамою прибрали в кімнаті і тихо сіли рядочком на дивані. І мама сказала:

— Ти знаєш, мені навіть у мою лісову хатку вже не хочеться. Я така щаслива з вами всіма!

Розділ 28

БЕЗСМЕРТНИЙ? МОЖЛИВО. АЛЕ, ПРОБАЧТЕ, НЕ КОЩІЙ

Костянтин Борисович купив аж три ялинки. Одну поставив у себе вдома, другу встроїв у замет поряд зі Сніговою Бабою, Сніговиком і Сніговичками. Доручив ши дітлахам прикрасити її, взяв на плече третю ялинку і пішов з двору. Він ішов містом і думав, що фею майструвати йому вже не хочеться. Адже є в нього на світі людина добріша і дорожча за всіх фей. Від майдану він звернув у провулок до дитсадка.

Була "сонна година". І від того все в будиночку дитсадка здавалося сонним-сонним і

дивним, як у палаці сплячої красуні. Куняв двірник з дерев'яною лопатою в руках. Спала над недоплетеною шкарпеткою літня вихователька. Навіть завідувачка дрімала у своєму кабінеті.

Костянтин Борисович пройшов у молодшу групу. Тут, схиливши голову на підвіконня, дрімала на стільчику симпатична тітонька в білій хустині. Костянтин Борисович торкнув її за плече, тітонька розплющила очі й охнула. Швидко й безшумно, щоб не розбудити діток, вийшла вона в коридор.

— Чого ти прийшов? Я ж тобі сказала: наші путі-дороги розійшлися. Я не збираюсь чинити зла і не хочу дивитись, як ти його чиниш!— рішуче заявила колишня Баба Яга, перша дружина Коція Сімнадцятого, Варвара Гнатівна Безсмертна.

— Так, Варонько, розійшлися були наші путі-дороги, а тепер от зійшлися. Бо я теж більше ніколи-ніколи не чинитиму зла. Повір мені, моя голубонько!

Радісно і довго туркотіли вони, як двоє голубів, у коридорі дитсадка.

— Я тобі там ялиночку приніс. Надворі лишив.

— Та навіщо, старенький? Неси її додому.

— Хіба тобі не треба ялинки?

— А хіба тобі не треба в домі господині?— усміхнулась Варвара Гнатівна.

І пішли вони додому вдвох, і понесли з собою ялинку. Проходячи двором, Костянтин Борисович сказав:

— Занесу-но я цю ялинку у флігельок до Самотнього Чоловіка. Хай і в нього буде свято. Хоч не дуже воно веселе в нього. Я вже думав-думав, чим би його порадувати, та так і не придумав... Нехай хоч ялиночкою...

У дворі кипіла робота. Діти принесли з дому кожен по кілька іграшок, і набралось їх не на одну ялинку. Вирішили нарядити ще і ялиночку для Самотнього Чоловіка. Костянтин Борисович виніс багато кольорового паперу, й Оріся великими кравецькими ножицями, які невідомо звідки з'явилися на стіні біля сходів на горище, вирізувала прапорці. Ножиці були зручні і дуже гострі. Вони мовби самі люто накидалися на папір і клацали залізними лезами.

— Чудесні ножиці!— похвалила їх Оріся.

Вже починало сутеніти, коли скінчили прикрашати обидві ялинки. Дворова ялинка вийшла такою славною і гарнесенькою, що ніхто не міг байдуже проминути її. Мешканці, проходячи двором, зупинялись, розмовляли, милувались ялинкою. Вчувши гомін і сміх у дворі, виходили інші сусіди. Вийшов дядько Кузя з двома дівчатками, зі старою, ще фронтовою, батьковою гармонією. Дядько Кузя сів на лаву і заграв веселу польку. От коли стало по-справжньому весело! Дітвора пустилася у танок, і дорослі теж не втримались, бо морозець на вечір міцнішав. Двірник Потап танцював із сумкою. Маленькій хворій Віолетточці мама дозволила загорнутися в ковдру і стати на підвіконня. Дівчинка то сміялась, то сумувала, що не може танцювати з усіма.

Смеркало. Сніг був синій, і трішки ліловий, як бузок. Засвічувались вікна: ніжно-золоті, рожеві, лимонні, а були і зовсім зелені або голубі. І в кожному вікні крізь візерунки морозу сяяли прикрашені ялинки.

Костянтин Борисович виніс і поставив серед двору свою чарівну плитку для випікання бубликів. А Варвара Гнатівна — великий глечик з медом. За мить всі дітлахи і дорослі їли чудесні, пухкі, пахучі бублики з медом.

А Костянтин Борисович вже витягав з "Ремонтної майстерні" щось дуже схоже на гармату. Але та гармата була розмальована квітами і птахами, роззолочена і прикрашена ялиновим гіллям. Костянтин Борисович зарядив її товстими паками кольорового паперу і фольги, щосили натиснув велику позолочену гашетку і... гармата вистрелила велетенською хмарою різнокольорового конфетті. Воно засипало весь двір, лави, Снігову Бабу зі Сніговиком і Сніговичками, ялинку, дітей і дорослих, ба навіть дах і ганок флігеля. Горобці клювали конфетті і теж ставали різнокольоровими. А Костянтин Борисович знову зарядив гармату і вистрелив...

*Хай би скрізь, де є малята,
кольоровий сніг летів.
Хай би всі земні гармати
заряджались конфетті.
Хай би скрізь, де є малята,
(а вони ж — по всій землі!) —
йшли солдати в акробати,
у шевці і скрипалі.
Та нехай би стратостати
щедро сипали згори
всякі ласощі на свята
для земної дітвори.
Хай би танки і гармати
стали тільки експонати,
лиш музейні пожильці.
Хай би в їхніх жерлах
грізних щебетали й вили гнізда
бешкетливі горобці.
Вірте, люди, в добре чудо.
Вірте:
так воно і буде!*

Тітонька Надя збігла вниз із чайником, що кипів у неї в руках. З чайника вилітали рожеві та голубі троянди. Сусіди радо ловили їх. Це був вечір чудес і радісних несподіванок.

Але мороз міцнішав, і мешканці потроху розійшлися. Адже у кожного був свій дім, свої гості і свої святкові клопоти, а у кожної господині щось смажилось в духовці.

Двір спорожнів.

І тоді, накульгуючи й тримаючись за попереки, у двір ввійшов Дід Мороз. Він ледве тягнув навантажений дарунками візок.

— Що трапилось, Діду?— приязно спитала (V Баба.— Чи не занедужав? (Тільки з

Дідом Мороком і мають право розмовляти Снігові Баби.)

Та от зовсім підбився. Радикуліт замучин. Старий уже я, Бабо. Важко мені. З кожним роком діти про сять все більше і більше подарунків, а літа мої вже не молоді. Ні, має слушність моя старенька: час на мпі сію!

— А хто ж іграшки дітям розноситиме?

— Оце і я думаю: хто? Бо вже далі цього двору я не ступлю ні кроку.

— Дідусю, давай я тобі поможу! — сказав Костянтин Борисович, вийшовши на ганок.

— Що? Хто? Ой-ой-ой! Та це ж... Кощій Сімнадцятий. Потовстів, нівроку. Але я тебе все одно впізнав. Ач який! Помогти береться! А сам знову задумав якусь капость.

— Ні, діду, ні. Я перевиховався. Я не хочу бути Кощієм. Візьми мене в Діди Морози!

— Візьми його, візьми! — попросила Снігова Баба. — Я йому рекомендацію дам. Він буде найдобріший і найсправжніший Дід Мороз на світі.

— А хто ж буде Кощієм? — спитав Дід Мороз. Всі замислились. Потім Снігова Баба сказала:

— А навіщо він взагалі потрібен, той Кощій? Не треба нам ніяких Кощіїв!

— Ну, гаразд. Тоді давай поміняємося одежею.

— Так-так. Ходімо до моєї майстерні. Я тобі і мазь дам від радикуліту. Сам винайшов. Чудесно допомагає.

Снігова Баба занепокоїлась:

— Простеж, діду, щоб він тобі не підсунув якоїсь іншої мазі, як отій Сусанні. Він же винахідник. А винахідники всі неухажні.

Дід Мороз зайшов до майстерні слідом за Костянтином Борисовичем. Одягнувши окуляри, колишній Кощій уважно оглянув свою "аптечку".

— Так... Оце мазь від опіків. Для Тюті. Оце крем, який я готував для Сусанни Охрімівни. Та переплутав, на жаль, і віддав їй мазь від облісіння, яку я винайшов для двірника Потапа. Доведеться віддати Потапові крем: нехай втирає його в лисину, поки я зготую для нього нову мазь. Все-таки приємно, коли лисина має здоровий свіжий колір. Оце мікстура для маленької Віолеточки. Ох, давно вже треба було віддати, а я її забуваю.

— Я занесу, старенький, — ласкаво сказала Варвара Гнатівна і накинула хустку.

— Є! Знайшов. Оце і є мазь від радикуліту. Ой, ні-ні! Ледь не переплутав. Це "летюча мазь". Я її приготував для курки Фрейліни. Сьогодні вночі їй треба летіти на пташиний королівський бал, а ти ж знаєш, кури не дуже летючі птахи. Ото була б чудасія, якби я дав тобі цю мазь! Ширяв би ти до півночі в небесах і не міг спуститися на землю. Та ще й світився б, бо я додав у мазь для краси фосфору.

— Ну-ну, дивись мені, не вигадуй. З моїм радикулітом зараз не до повітряних прогулянок.

— Ось. Бери. Оце і є мазь від радикуліту, — урочисто сказав Костянтин Борисович, простягаючи баночку Дідові Морозу.

І, звісно, знову переплутав. Але про це — пізніше. Дід Мороз і Костянтин Борисович

помінялися одежею. Вийшли на ганок. Костянтин Борисович (він же— Дід Мороз Сімнадцятий) впрігся у санчата.

— Ну що ж,— сказав колишній Дід Мороз Шістнадцятий, а теперішній пенсішер,— трудись, Костянтине Борисовичу. Благословляю тебе на благородну професію Діда Мороза. А я... я пішов на пенсію... — і Дід Мороз Шістнадцятий змахнув сльозу...

Розділ 29

"ДОБРИЙ ВЕЧІР ТОБІ, ПАНЕ ГОСПОДАРЮ!.."

Знову стало пустельно і тихо у дворі. Тільки Реке ходив печально від підворіття до ганку, виглядаючи Самотнього Чоловіка. Нарешті той прийшов. Сумний, засипаний снігом. Опустивши голову, пройшов двором і не побачив ні ялинки, ні конфетті. Погладив Рекса, увійшов до флігеля. Роздягся. Погодував Рекса. Розпалив грубку. Чудесна нарядна ялинка в кутку так хотіла, щоб її помітили, помилувались нею, але Самотній Чоловік навіть не озирнувся. Сів на старий диван і замислився...

...Замислився і Діодор Аристархович у своєму кріслі. Він знав, що своє зробив. "Маленького Моцарта" знайдено. Винні будуть покарані.

Великий Охоронець Скарбів теж печалився. Шкода було розлучатися з людьми, які живуть так дружно, щедро і цікаво. А особливо не хотілося розлучатися з маленькою Орисею. За ці кілька днів вона дуже подорослішала і перевиховалась. Але що вдієш? Чарівники безсмертні. І їм часто доводиться печалитись, бо в їхньому безкінечному житті одні люди приходять, другі відходять. Тим, що приходять — радієш, за тими, що відходять — сумуєш.

— Що ж, подивимось востаннє, що можна зробити для цих славних людей,— зітхнув старий чарівник і ввімкнув чарівне дзеркало.

...На екрані з'явився Тимчик, який захоплено обіймав новеньку скрипку. Мама витирала сльози, зворушена і радісна...

— Їм я не потрібен. Вони щасливі. А якщо чогось ї не вистачає в їхньому житті, вони здобудуть це самі. Бо вони сильні, роботящі і веселі люди.

Діодор Аристархович бридливо обминув квартиру Тягниряднів і потрапив у гості до Дениса Тютіна. Тютя сидів за столом із забинтованими руками, а бабуса, як маленького, годувала його з ложки кашею.

Чарівник засміявся:

— Ці теж щасливі... А тепер — до тітоньки Наді.

Діодор Аристархович аж здригнувся від несподіванки — такою чудесною була кімната, яку він побачив. Підлога встелена трояндами, на столах, тумбочках, буфетах і підвіконнях — скрізь розкішні букети рожевих, білих, кремових, червоних троянд. А на кухні кипів чайник, бо тьотя Надя задрімала і забула про нього. На колінах у неї спала, згорнувшись, кішка Су санна. Бідний Вассіан, який не терпів запаху троянд, нарешті не витримав, відчайдушно нявкнув і смикнув господиню за полу халата. Тітонька Надя прокинулась, охнула і побігла на кухню, а Вассіан вискочив у розчинену квартиру. Сусанні ж запах подобався. "Що я можу зробити для її господині?— замислився чарівник.— Начаклувати їй доброго і ніжного листа від дітей? Але ж у неї діти і так

добрі та ніжні. І такий лист уже йде до неї. Грошей їй не треба, здоров'я теж. Може, друзів? Але ж і друзів у неї не бракує — цілий дім, і ще колеги по роботі. Хтось же із друзів зачарував їй чайник. Чи не колишній Кощій? Час мені залишати це місто. Адже тут і без мене тісно од добрих чарівників".

Діодор Аристархович знав Костянтина Борисовича з давніх-давен. Посада Кощія Безсмертного Сімнадцятого дісталася йому у спадок. Але що вдієш, коли природні нахили у молодого Кощія були добрі. І в цьому був винен його татусь Кощій Шістнадцятий, який взяв та й одружився на добрій феї, чим обурих усю рідню

Отож Кощій Сімнадцятий вдався в матір. Успадкувавши кощійство, довгі роки він боровся зі своїми добрими природними нахилами. І тепер от, слава богу, доброта перемогла.

— Хай живе доброта!— вигукнув Діодор Аристархович і переключив телевізор на квартиру Костянтина Борисовича. В кімнаті поралася, готуючи святковий стіл, дружина Костянтина Борисовича. Господаря вдома не було. Великий Охоронець Скарбів увімкнув двір, а потім — вулицю. Вже аж біля базару побачив бадьорого, усміхненого Діда Мороза, в якому впізнав колишнього Кощія. "Нарешті він знайшов себе!— зрадів Діодор Аристархович.— А тепер — до Орісі!"

В Орісиній квартирі було гамірно і весело. Бабуся ніяк не могла знайти свої нові туфлі і вже почала закипати обуренням, мов чайник. Але тут погляд її упав на столик біля ялинки, і бабуся розпливлася посмішкою. Вона побачила свою мрію — багатотомне видання творів Чарлза Діккенса.

Діодор Аристархович лукаво посміхнувся:

— Ну й хитрун Орісин тато! Тепер, поки бабуся не прочитає всіх двадцяти томів, їй буде не до сварок.

А прабабуся поставила на програвач подаровану їй онуками платівку із записами голосів рідного села. Ті голоси тато записав на магнітофон чудесного літнього ранку. У фоноательє переписали запис на платівку. Блаженно заплющивши очі, прабабуся слухала і вигукувала:

— Ой! Та це ж зозулька. Ах ти ж моя дорогесенька! А це ось жабки. Наші жабки, наші, впізнаю. Я їх з жодними жабками на світі не сплутаю... А це ось і телятко сусідське замукало. О! І Орісенька щось там лепече. А ото кринична корба зарипіла, забряжчало відро...

Оріся захопилась новими іграшками. Діодор Аристархович докірливо похитав головою: знову дівчаткові подарували півкрамниці. Ех, дитину виховати — не штука, важче виховувати дорослих...

Тато не міг намилюватись чудовою новою авторучкою із золотим пером. А на мамі була нова голуба сукня. Але найбільше порадували всіх Орісині малюнки.

Дзявчиків подарували м'якеньку і теплу червону попонку. Задерши од захвату хвостик, він не відходив од дзеркала. Він був такий милий і кумедний, що геть усі: і мама, і тато, і бабуся, і Оріся — сміялись, дивлячись на нього. І мама, звісно, уже не думала:

"Собаку в дім? І не проси!" А думала навпаки:

"Собака в домі — добрий друг.

Вірніш немає друга.

Цікавий ніс і двійко вух,

і оченята круглі.

Собака в домі! Півбіді,

що дворової масті.

Собака в домі — це завжди

хороший, добрий настрій.

І півбіді, що тарарам,

і клопіт, і гармидер.

Собака в домі — це, я вам

скажу,— істотка рідна!

Із нею веселіша гра

і затишніша тиша.

Собака в домі — просто рай.

А Дзявчик — наймиліший!"

Мама накривала на стіл. Вона дістала з буфета маленьку мідну ялинку з вітрячком замість верхівки. На підставці навколо ялинки засвітила чотири свічки. Тепле повітря од вогню розкрутило мідний вітрячок, і дві підвішені до вітрячка намистини почали ритмічно зачіпати два дзвоники. Як це було красиво: світили свічки, мерехтів вітрячок і ніжно лунав казковий дзвін. Цю іграшку колись давно-давно привіз із Чехословаччини тато. На Новий рік вона завжди прикрашала їхній святковий стіл.

За дверима почувся спів:

"Добрий вечір тобі, пане господарю, радуйся..."

То прийшли колядники — татові колеги по роботі. Стільки було пісень, танців, жартів, щедрих і щирих побажань...

Діодорові Аристарховичу не хотілося переключати телевізор, але часу у нього лишилося обмаль. Зітхнувши, клацнув важельком і опинився у квартирі дядька Кузі. Дружина дядька кричала в телефонну трубку:

— Які туфлі? Туфлі? Ми тобі прислали туфлі?..

Ні, ми тобі посилали продукти... Гаразд-гаразд, мамочко! З Новим роком тебе і всіх. Цілуємо...

Дружина дядька Кузі поклала трубку і спантеличено подивилась на чоловіка.

— Вона каже, що посилки з продуктами не одержувала, а одержала тільки ту, в якій ми вислали їй туфлі. Дуже дякує, каже, що туфлі їй в самий раз. Ти можеш мені пояснити, що за туфлі?

Дядько Кузя лише розвів руками. А троє дівчаток довкола столу, замазані кремом по вуха, наминали торт.

Діодор Аристархович посміхнувся:

— Ну й плутанина! Але те все не страшно. Головне, що Віолетточка видужала.

І старий чоловік ще раз перемкнув телевізор на двір.

— А Снігова Баба? І Сніговик зі Сніговичками? Як це я забув про них? Тим, хто зліплений зі снігу, не треба нічого, крім доброго морозцю. Морозець я їм пошлю. А до морозцю ще... Фрумпе-крумпе-крак!— сказав Діодор Аристархович, і високий, блискучий синій циліндр у білих зірках вилетів з шафи, пролетів крізь квартиру, збив з голови Снігової Баби старе діряве відро і міцно всівся їй на голову. За циліндром вилетів смугастий ковпак і прикрасив Сніговика, скинувши стару каструлю. І, як зграйка різноколірних папуг, вилетіли з кватирки сім беретиків для малих Сніговичків. Скільки радощів було у снігової родини! Вони безнастанно милувалися собою в темних шибках "Ремонтної майстерні".

Вікно флігелька світилося червоним відсвітом грубки.

— Еге, отут я, здається, потрібен,— спохмурнів чарівник. Він вимкнув телевізор і замислився.

Розділ 30

ДЗЯВЧИК — ГЕРОЙ

Дзявчик біг сходами надвір і тихо дзявкав. Од того дзявкоту сходи прокинулись. А що розпочиналась новорічна ніч, то їм стало весело і закортіло погратися. Сходинок почали перескакувати одна через одну — то вгору, то вниз. Спершу гра подобалась Дзявчикові. Але коли минуло півгодини, а він усе ще скакав десь між третім і другим поверхами — Дзявчик вирішив схитрувати. Він прудко підстрибнув і з'їхав на черевці по перилах. З розгону песик буцнувся у поштову скриньку. Скринька роззявила рота і вже хотіла сказати щось дуже неввічливе. Але з неї посипались золоті, сині, червоні, срібні вітальні листівки. Вони барвистою завірюхою затанцювали у парадному, засяяли, залопотіли. Ще трохи — і листівки перетворилися б на пташок. До того йшлося. Але поштова скринька вчасно схаменулася. Вона сердито втягла в себе повітря разом з листівками. Дзявчик гавкнув на скриньку і, радіючи, що останнє слово лишилося таки за ним, вибіг у двір.

Собаки теж не позбавлені почуття прекрасного, і тому Дзявчик аж застиг на ґанку, заморожений красою новорічної ночі. Ішов прекрасний золотий і срібний сніг. Світилися різнокольорові вікна, з неба дивилися сині, червоні, жовті і зелені зорі. "А звідки береться сніг?" — замислився Дзявчик, сторчма піднявши одне вухо і опустивши друге. А оскільки снігу найгустіше було перед сяючими шибками, біля освітленої телефонної будки та навколо ліхтаря — Дзявчик і вирішив, що то дихає снігом електричне світло. Лимонні вікна видихають лимонний сніг, бузкові — бузковий, а рожеві — найніжніший рожевий сніг. А біля тих вікон, в яких горять новорічні гірлянди на ялинках — сніг різнокольоровий. Телефонна будка видихувала золотий сніг. Сніжні іскорки так енергійно метушилися навколо будки, аж ніби гули, і Дзявчик злякався. Адже він був кімнатний пес, і життя знав лише з книжок та телевізора. Ця золота кабінка була схожа на вулик, а сніжні іскри — на розлючених золотих бджілок. Ще пожалять... І Дзявчик обережно обійшов будку.

І тут... (о, як не бажав Дзявчик цієї зустрічі) з-за рогу телефонної будки вийшов,

зловтішно всміхаючись, Вассіан. За ним дріботіла гарнесенька сіра кішечка з рожевим бантом. Дзявчик привітався і ввічливо крутнув хвостом. А сам подумав:

"Біда із котами. Ну, кара та й годі!

Порядній собаці немає проходу.

А цей Вассіан — грубіян, хуліган,

та ще й інтриган, як на лихо.

А витягнеться, ну просто — ба-а-ян:

не обійти, не об'їхатъ.

А гордий! А пишний!

Подумаєш, пан.

"Я,— каже,— старий дворовий ветеран.

Я ще пам'ятаю ті давні часи,

коли двірником був вусатий Василь.

Ох, добре жилося тоді, до Потапа.

А зараз — не те... І твердіші канани,

Дрібніші коти і не той смітничок.

І навіть звелася мітла на ніщо.

Хіба ж це мітла? От колись — то була!

Як десять сучасних. Добряче мела!

Як вшкварить, як вжарить —

злітаєш, мов птах,

тараниш навиліт шибки, як граната.

І мордою — в стінку!

Бува, що й на дах!

Ні, добрі часи були, є що згадати.

А зараз нее тільки й розваг, що мишва.

Ніде — ні вулканчика, ні землетруса.

Здрібніла епоха. Піду на диван".

І кіт розчаровано пирхнув у вуса".

Розмову почав Вассіан:

— Ми з вами вже начебто зустрічались, але я ніяк не доберу, якої ви породи?— спитав кіт.

— Я чистокровний кімнатний пес,— гордо відповів Дзявчик.— От тільки не знаю точно, якої породи. Мене продали Орисиному татові за японського пінчера, але з кожним місяцем моя приналежність до цієї поважної породи викликає дедалі більший сумнів. Мені дуже прикро казати погане про людей, але, здається, Орисиному татові збрехали. Ніякий я не пінчер. Я здогадуюсь про своє походження, але скромність не дозволяє мені говорити про нього.

— То ви, певно, з вівчарок? Або й з вовків,— посміхаючись у вуса, спитав Вассіан.

Дзявчик зневажливо повів вухом:

— Беріть вище! Що мені вовки? Вовків я їм! Так уже й бути. Скажу вам по секрету:

я — з породи левів. Чули про таких?

— Як же, як же, чували... А скажіть, будь ласка, шановний, як ви ставитесь до котів?— запобігливо спитав кіт.

— Котів я не їм!

— О, спасибі, спасибі! Я вам дуже вдячний. А мишей? Пацюків?

— Мишей теж не їм... Я ними закусую...

— Яке щастя!— вигукнув Вассіан.— Тепер ми їм покажемо!

— Кому їм?

— Мишам, звісно. Ну, і пацюкам. Бо тут їх тьма-тьмуща...

Дзявчик відчув, як мурахи забігали йому поза шкірою. Він сказав:

— Але... шановний Кіт, котлетки я люблю дужче, ніж мишей. Може б, ви навідались до мене в гості? Орисині бабусі пригостили б нас чудесною вечерею...

Дзявчик, незважаючи на мороз, аж упрів од хвилювання. Бо, між нами кажучи, наш Дзявчик трішечки побоювався тих пацюків. Це "трішечки" було не таке вже й маленьке, і з кожною хвилиною більшало. Цуцикові здавалося, що під шкірою в нього вже бігали не мурахи, а цілі слони.

— Ну, що ж ви? Може, боїтесь?— улесливо спитав Вассіан.— Ходімте, я проведу вас у сарай.

Дзявчик вже хотів, махнувши лапою на свої героїчні мрії, шмигонути в парадне... Коли раптом з парадного просто на них вилетіло щось велике, біле, з розпластаними сяючими крилами. Дзявчик, Вассіан і сіра кішечка аж присіли з переляку. А те біле, сяюче, крилате врочисто закудкудакало, витягнувши довгу шию і... знялося в повітря.

Це Фрейліна зникла в густому снігу: вона полетіла на пташиний бал.

Дзявчик стрибнув так, ніби хотів подолати одним стрибком відстань між двором і своїм теплим матрасіком під батареєю. Але в темряві не зорієнтувався. Приземлившись, він відчув щось живе і тепле під собою. Те живе люто клацнуло зубами, вибралося з-під Дзявчика і шмигнуло крізь дірку — в сарай. А Дзявчик, припавши до снігу і заплющивши очі, довго не ворухився, бо не знав, чи він ще живий, чи вже, може, вмер. А мертвим навіщо ворухитися?

Потім Дзявчик вирішив, що він, напевне, все-таки живий і розплющив очі...

— Давайте дружити,— сказав йому кіт.— Я бачу, що ви справді відважний і добрий пес. Мене звуть Вас-сіан, а це ось — кішечка Сусанна.

— А мене звуть... Дзявчик,— тихо і засоромлено прошепотів песик.

— Ну от і добре. А тепер я запрошую вас на наше котяче новорічне свято. На горищі. Я знайшов там скарб, і ми гарно побенкетуємо цієї ночі.

Ви вже, мабуть, здогадались, що пролаза Вассіан знайшов посилку з різними святковими наїдками, яку Залізна Дама заховала в димар замість коробки з "Маленьким Моцартом".

Скоро на даху, славно повечерявши шинкою і ковбасами із посилки, коти заспівають свій гімн:

Скільки на світі різних істот:

кінь, і собака, і бегемот,
лев і людина, мавпа і кріт.
Та всім відома
та аксіома,
що цар природи — кіт!
Трам-тат-там!
Трам-тат-там,
слава великим і мудрим котам!
Стільки на світі різних істот!
Стільки у них і турбот, і скорбот!
Будьмо ж до них милосердні, коти.
Бо всім відома
та аксіома,
що всі вони — наші брати.
Трам-тат-там!
Трам-тат-там,
слава маленьким породам-братам.
Вільні, могутні,
славні коти!
Слід нам господарів
поберегти.
Бо хоч древніший,
славніший наш рід,
а всім відома
та аксіома:
де люди — там є обід.
Трам-та-та-там,
трам-та-та-там! —
Смачно при людях
живеться котам.

Розділ 31

ЧАРІВНИК ЗНІМАЄ ФРАК

Самотній Чоловік все ще сидів перед грубкою, курячи люльку. Діодор Аристархович рішуче проказав:

— Фрумпе-крумпе-крак!

І раптом... хтось тихо-тихо постукав у вікно флігеля. Крізь сніжні візерунки на склі Самотній Чоловік побачив тоненький дівочий пальчик, голубу шапочку, з-під якої вибився золотий кучерик.

Самотній Чоловік відчинив двері. На ганку стояла прекрасна молода дівчина.

— Вам телеграма! — сказала вона. — Привітальна!

І в цю мить на землі стало на одного самотнього чоловіка менше. Ні, не на одного

— на двох... Адже почалася новорічна ніч, а в таку ніч все можливо.

*Коли ми вірим у неможливе,
воно можливим для нас стає.
І нещасливі стають щасливі,
коли годинник дванадцять б'є.
Коли ми любим, коли ми вірим —
ми всі стаємо чарівники.
І дикі звірі стають покірні,
і навіть їжу беруть з руки.
Коли ми хочем, коли ми прагнем —
все буде, буде. Той час проб'є.
Ми добрі феї, ми сильні маги.
Запрагнем щастя —
і щастя є!
І буде Радість в нас Отакенна!
І отакусінька печаль.
Заб'ється серце у манекена,
а музика розплавить сталь.
Все збудеться. Усе здійсниться.
От-от настане... Настає!
Умій лиш вірити і трудиться,
і прилетить твоя жар-птиця,
коли годинник дванадцять б'є!*

Настала новорічна ніч. Настав час, коли дітям сняться чудесні сни, а Дід Мороз тихенько відмикає чарівним ключиком двері їхніх квартир і кладе під ялинку подарунки.

А з далекого сніжного лісу прилетіли на малинових санях калинові чоловічки. Вони розв'язують великі торби, повні ялинкових прикрас, і прикрашають на ялинкових базарах некуплені ялиночки. А потім розкидають по вулицях, балконах і підвіконнях золоті щасливі підківки.

От-от годинник проб'є дванадцятку...

Орися спить. Сплять і бабусі. У вітальні яскраво сяє свічками маленький столик. Біля нього сидять вродливі, святково вбрані Орисині тато й мама. В руках вони тримають по келишку. Перед ними на тарелі палають великі помаранчі.

— Я така щаслива зараз,— каже Орисина мама.— Але знаєш, мені здається,— я б заспокоїлась і втіши лась, якби ще хоч раз могла відчути оту прекрасну невагомість, коли тебе тримає в повітрі парашут! О, якби і ти міг це відчути!

Мама і тато не знали, що за ними стежить Великий Охоронець Скарбів. А він стежив. Бо найбільший і най-коштовніший на світі скарб — це людська радість. Її потрібно дарувати людям і охороняти теж. Охороняти від життєвих скрут, від невдач і байдужості.

— Ну, це легше легкого...— вигукнув чарівник.— Фрумпе-крумпе-крак!— І тато з мамою з келихами в руках закружляли у вальсі. Їм стало легко-легко й гарно на душі, і здавалося, що вони плавають у повітрі, вальсуючи, і вони сміялися від радості...

Тато вже опустився на свій стілець, а мама все ще кружляла, і її мереживний шарф був як голуба заметіль. Тато швидко дістав з письмового столу пакунок, розгорнув і поставив щось на столик між помаранчами і мідною чеською ялиночкою. А коли задихана, втомлена і щаслива мама сіла за столик, вона раптом широкошироко розплющила свої сині очі й аж скрикнула:

— Що це? Ох, невже це мені?

Мама охала, сміялась, сплескувала руками, і не знала, як дякувати. Адже на столику стояла її омріяна порцелянова карета із вітрини магазину "Старовинні речі". Світло од свічок мерехтіло на бузкових дверцятах карети, на конях, на розкішному вбранні дами і на обличчі візника. І в тому мерехтливому світлі і візник, і дама здавалися живими, мовби вийшли з далекої, щасливої, прекрасної казки.

А в одному домі було темно. І тільки чулася колискова пісня. Це був дім Діда Мороза. А де ж сам Дід Мороз і що то за немовля колише баба Морозиха? Ох! Не знаю, як і сказати. Бо й сама не знаю, чи біда трапилася дідові, чи навпаки. Замість мазі від радикуліта Костянтин Борисович наділив Діда Мороза "молодильною маззю", і баба натерла його нею щедро, від щирого серця, аж сім разів підряд, укрила тепленько, а коли розкрила, то побачила замість свого Діда Мороза — гарнесеньке дитятко. Сидить баба біля маленького діда, колише його й наспівує:

Спи, маленький мій дідок!

Дідкоморозятко!

*Сповниться тобі рочок —
будем гратись в "ладки".*

*А за старістю не тра'
друже мій, жаліти.*

*Хай іде і забира
всі радикуліти.*

*Рада, вдячна я за те,
що змалів дідчулька.*

*Не бруднитимеш паркет,
не закуриш люльку.*

*І на всю ніч не гайнеш,
не лайнеш бабусю,
хоч-не-хоч, а вже*

мене слухатися мушиш.

*Вже тепер тебе, дідок,
вишколю на славу я.*

*Скоро підеш в дитсадок,
в школу і на плавання.*

*Ще — у секцію музичну,
хорову й математичну,
на гурток літературний,
на катання на фігурне.
Будеш чемний і культурний.
Чом же дивишся так журно?
Звикнеш, зробишся шовковий,
і відмінний, і зразковий.
Будеш ти ходять по струнці,
і без мене — ані кроку.
Ну, а зараз — спи, дідунцю!
Люлі-люлі, з Новим роком!*

А Орися бачила вві сні добру посмішку Діодора Аристарховича.

І він казав їй:

— Прощавай, дівчинко, завтра ти вже не побачиш чарівних дверей. Я буду далеко. Але ти не сумуй. Коли люди добрі — їм не потрібні чарівники. Люди самі творять чудеса один для одного... Прощавай. Пам'ятай мене. Знай, я завжди був, є і буду — аж доки на землі не зникне зло... Прощавай, рости велика... Але... Ще б тобі подарувати на прощання?— Діодор Аристархович змахнув рукою і біля Орисиного ліжка опинилася велика клітка з парочкою веселих папуг.— Втім, ти маєш од мене кращий подарунок. Я подарував тобі Велику пригоду, Велику справу і Велику дружбу.

Чарівник вимкнув телевізор, підкотив крісло до вікна. Над містом стояла чудесна новорічна ніч. Чарівник довго і ніжно дивився на міські дахи. Потім прошепотів:

— Прощай, добре і привітне місто! Хай будуть благословенні твої бульвари і площі, твої діти і дорослі, твої коти, собаки і голуби...

І тут почав бити великий старовинний годинник на стіні. Один раз, два, три... Він бив сердитим басом. Тоненьким голоском озвався будильник на буфеті. І в сусідів заспівав годинник. Яка це була музика! По всьому місту, по всій країні, по всьому світу били годинники.

*Бім-бом-білім-бам!
В цілім світі тут і там
б'ють годинники, бо —
час настав!
час настав!
Тілім-білім-ділім-бім!
Входить радо в кожен дім
званий, жданий, ще незнаний,
рік новенький, рік рум'яний,
в сніжнім ореолі,
у щасливій льолі.*

З останнім ударом — не стало ні чарівної кімнати, ні папуг, ні самовара з Меланією

Мелентівною, ні самого Великого Охоронця Скарбів. Але ніхто цього не помітив. Люди раділи і казали:

— З Новим роком! З Новим щастям!

Люди цілувались, сміялись і навіть плакали. Адже плачуть не лише з горя, а, буває, і від зворушення...

Важко летить через сніги Старий Білий Журавель. Він несе на крилі крихітного хлопчика і турботливо кутає його в тепле пір'я.

— Потерпи,— каже він.— Вже скоро. Онде світиться їхнє віконечко. Будуть у тебе тато і мама, і дві бабусі, і сестричка, і песик, і курочка, і добрі сусіди, і навіть вірний дружок — маленький Дід Мороз. Потерпи. Скоро тобі дадуть молочка і покладуть в тепле ліжечко. А мене пригостять риб'ячим філе.

*Бо дуже люблять журавлі
філе із риб і навіть з жабок.
Хоч нам здається взагалі,
що в жабах тих нема приваби.
Ми журавлю дамо філе,
а жабок сам хай добуває.
Ми раді журавлю, але
акваріум таки сховаєм.
Ми раді журавлю, але
замкнем kota у комірчині.
Поставим в блюдечку філе
І широко вікно відчиним.
Ти чуєш, десь дзвенить крило.
А в домі жде нова коляска.
А що там далі вже було —
це, діти, зовсім інша казка.
А нашої казочці — кінець.
Хто прочитав — той молодець.
Все! Чарівник знімає фрак.
Прощайте.
Фрумпе-крумпе-крак!*